

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 754

29. RUJNA 2017. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

15 godina Leksikona

SADRŽAJ

10

Proslava 250. obljetnice župe
u Starčevu

**Skromni tragovi
bogatije povijesti**

12

Jovan Zivlak, književnik

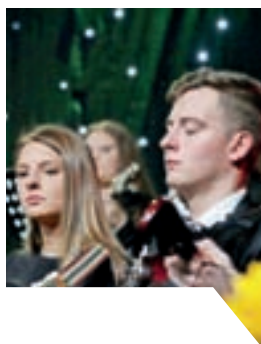
**Svijet koji stvara
ravnodušnost prema
poeziji**

26

Održan 86. Grožđebal u Sonti

**U slavu grožđa
i mladoga vina**

30

XVII. Festival bunjevački pisama

**Sa izvora odnijela
brojne nagrade**

32

Festival *Hét Domb* u Komlovu

**Ištvančičeva pobjeda
na zadovoljstvo
Siflisa**

43

Vinski maraton na Paliću

**Utrka sporta, vina
i veselih kostima**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,

24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Jasna Vojnić (predsjednica), Ladislav Suknović

(zamjenik predsjednice), Martin Bačić,

Antun Borovac, Josip Dumendžić, Petar Pifat,

Josip Stantić, Andrej Španović, Thomas Šujić

RAVNATELJ

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

POMOĆNIK I ZAMJENIK

GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Jelena Dulić Bako

(društvo)

Davor Bašić Palković

(urednik rubrike kultura i urednik Kužiša)

Ivana Petrekanić Sić

(društvo, urednica Hrčka i korektura)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

UREDNIK WEB IZDANJA:

Davor Bašić Palković

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Dulić (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Činjenice i tumačenja

U znanosti, a i šire, dobro je poznato da postoje činjenice (ono što stvarno postoji ili se događa, fakat je) i različita tumačenja, ili interpretacije istih tih činjenica. Objektivne činjenice, pogotovo o društvenoj realnosti je često teško utvrditi i dokazati, ali, upravo zato, njihovih interpretacija ne manjka. Činjenice o društvenoj realnosti predmet su istraživanja društvenih i humanističkih znanosti, ali rezultati tih istraživanja su malo dostupni široj javnosti a i teško ih je ponekada razumjeti. Češće nam te činjenice »protumače«, provlačeći ih kroz svoje ideološke naočale i u skladu sa svojim interesima, političari, a zatim ih mediji provlače kroz svoju prizmu i prenose svaki u svome maniru. Kako kome paše. Često previše simplificirano i često pristrasno.

Tako na primjer u kontekstu pisanja i priprema za predstavljanje *Deklaracije o opstanku srpske nacije*, a na novinarska pitanja je li ova *Deklaracija* neophodna predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** često navodi činjenicu da je značajno veći postotak onih koji su se u Hrvatskoj na popisu izjasnili kao Srbi od postotka onih koji su se izjasnili da im je srpski jezik materinji. Interpretacija pak ove činjenice je kako to govori da su srpska nacija, srpski jezik i identitet ugroženi i da su *Deklaracija* kao i Akcijski plan koji će uslijediti te odgovarajuće financije za njeno provođenje neophodni.

Slične činjenice, odnosno statističke podatke, imamo i u Srbiji kada je u pitanju hrvatska manjina, jer je prema popisu značajno veći broj onih koji se izjašnjavaju kao Hrvati u odnosu na broj onih koji se izjašnjavaju da im je hrvatski jezik materinji. Ako ove činjenice interpretiramo u istom ključu, što možemo zaključiti? Pa, vjerojatno isto to – da su hrvatska nacija, jezik i identitet ugroženi. A to često i govore predstavnici Hrvata u Srbiji, no malo kome se sviđaju te interpretacije jer su suprotstavljene onoj raširenoj frazi kako su u Srbiji manjinska prava na najvišem nivou.

U gore spomenutoj *Deklaraciji* će biti istaknuta prava na upotrebu srpskog jezika i ćirilnog pisma, izučavanje i njegovanje srpske kulture, izučavanje srpske historije i njegovanje slobodarskih tradicija, očuvanje kulturnog nasljeđa i nacionalne geografije i informiranje na srpskom jeziku. Premda su pojedine javne ličnosti izrazile zabrinutost u pogledu najavljenog usvajanja ove deklaracije, u principu ne vidim zašto i kome smeta očuvanje identiteta bilo kojeg naroda. Naravno, sve dotle dok se isti princip primjenjuje na sve narode. Bilo bi dobro, upravo sada kada se pišu to jest mijenjaju dva krovna zakona o pravima manjina kao i *Deklaracija o opstanku srpske nacije*, da principi kojima se rukovode pisci svih ovih dokumenata budu isti, a to je da svi ljudi i narodi, bez obzira na to jesu li to *Naši* ili oni *Drugi*, i bez obzira na to jesu li u većini ili manjini imaju ista prava na opstanak i identitet.

J. D.

Proslava 300. obljetnice franjevačke rezidencije u Subotici

Središnji dio programa obilježavanja 300. obljetnice osnutka franjevačke rezidencije u Subotici bit će 3. listopada, a uključuje znanstveni skup i liturgijsku proslavu.

Znanstveni skup na temu 300. obljetnica franjevačke rezidencije sv. Mihovila u Subotici okupit će desetak predavača iz triju država (Srbija, Hrvatska i Mađarska) u Pastoralnom centru *Augustinianum* (Trg sv. Terezije 3), a počinje u 9,30 sati.

Program završava velikom liturgijskom proslavom istoga dana, uoči blagdana svetog Franje, u franjevačkoj crkvi u 17,30 sati. Na svečanoj svetoj misi propovijedat će dr. **János Péntzes**, biskup subotički, na mađarskom jeziku, a o. **Ilija Vrdoljak**, provincijal Franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda, na hrvatskom jeziku.

Organizatori programa obljetnice su Franjevački samostan Subotica, Gradski muzej Subotica, Hrvatski dokumentacijsko-istraživački centar Subotica i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, a generalni pokrovitelji su Ministarstvo kulture Srbije, Središnji ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Veleposlanstvo Hrvatske u Srbiji, *Szekeres László Alapítvány* (Fondacija *László Szekeres*), te Grad Subotica.

Svi zainteresirani su dobrodošli.

Povelja zahvalnosti Anti Sekuliću

Predsjednica Hrvatske **Kolinda Grabar-Kitarović** uručila je posthumno Povelju zahvalnosti dr. **Anti Sekuliću**, kao jed-

nom od značajnih članova Matice hrvatske, a u povodu Matičine 175. obljetnice. Književnik, jezikoslovac i kulturni povjesničar i dopisni član HAZU-a, dr. Ante Sekulić (Tavankut, 1920. – Zagreb, 2016.) jedan je od dobitnika povelje u kategoriji zasluga u osnutku, uređivanju i promicanju glasila Matice hrvatske.

U povodu obljetnice, Grabar-Kitarović je uručila Povelju zahvalnosti Matici hrvatskoj za osobitu ulogu i zasluge u očuvanju, obrani i promicanju kulturnog identiteta, moralnih vrednota i političkih prava hrvatskoga naroda. Uručila je i povelje zahvalnosti za zasluge u radu upravnih tijela Matice i njezinih ogranka, te u znak priznanja za svekoliki rad i žrtve 25-orici zaslužnika, među kojima 15 posthumno. Povelje zahvalnosti za zasluge u osnutku, uređivanju i promicanju glasila Matice hrvatske uručila je devetorici *matičara*, od kojih petorici posthumno, a povelju zahvalnosti za donošenje *Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog jezika* devetorici istaknutih osoba, među kojima osmorici posthumno.

D. B. P.

Vučić: Rješavamo sve zahtjeve

Predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** u intervjuu za *Večernji list*, u kojem se najavljuje njegov skori posjet Zagrebu i susret s predsjednicom Hrvatske **Kolindom Grabar-Kitarović**, je govorio, među ostalim, i o manjinama u ove dvije zemlje. Na pitanje »je li se realizirao dogovor između njega i predsjednice RH

Urbani Šokci: Donacije knjižnici i muzeju

Knjige i alati na dar

Udruga građana *Urbani Šokci* iz Sombora i bračni par **Marija i Martin Šeremešić** poklonili su Gradskoj knjižnici *Karlo Bijelicki* knjige, a Gradskom muzeju stare alate za izradu klompi.

»Gradskoj knjižnici poklonili smo 170 knjiga. To su zbornici sa znanstvenih skupova i okruglih stolova, putopisi, romani, knjige poezije. Sve knjige su na hrvatskom jeziku. Udruga postoji deset godina i taj desetogodišnji rad željeli smo obilježiti ovim poklonom knjižnici. Knjige smo poklonili Matičnoj službi i nadamo se da će najveći dio njih biti u ogranku knjižnice u Monoštoru, gdje se ovakva literatura najviše i traži«, kaže predsjednica UG-a *Urbani Šokci* **Marija Šeremešić**.

»Marija Šeremešić je svo svoje znanje i svoju ljubav prema hrvatskoj kulturi i tradiciji razvijala i promovirala u Somboru i nesebično sa sugrađanima uvijek djelila. Sretna sam zato zbog ovakvog događaja. Knjige nisu za neki podrum već za knjižnicu gdje će ih netko i čitati«, kazala je članica UG-a *Urbani Šokci* **Dejana Jakšić**.

»Ovakve donacije jesu značajne, jer je to jedan od načina da obnovimo fondove naše knjižnice. Nove naslove kupujemo

sredstvima koje izdvaja Grad Sombor i manjim dijelom Ministarstvo kulture. Međutim, da nema ovakvih donacija mi neke naslove nikada ne bismo mogli nabaviti, jer se neka izdanja više ne tiskaju i jedino još postoje u kućnim knjižnicama. Zato je ovakva donacija koju smo dobili od Udruge građana *Urbani Šokci* i bračnog para Šeremešić za nas važna, jer prije svega vjerujem da su među poklonjenim knjigama knjige koje mi u knjižnici nemamo, a mi kao ustanova moramo imati naslove koji su zanimljivi i za jednog čitatelja«, kazao je ravnatelj Gradske knjižnice *Karlo Bijelicki* **Vladimir Jerković**.

Urbani Šokci će za potrebe nastave koja je u Monoštoru od ove školske godine organizirana i na hrvatskom jeziku knjige pokloniti i školskoj knjižnici. Monoštorska djeca će na dar dobiti i sakupljene i ukoričene dječje pjesme koje se recitiraju prigodom blagdana, imendana, a koje je Marija Šeremešić koristila za pripremu programa u HKUD-u *Vladimir Nazor* i tijekom priprema djece za natjecanje recitatora na hrvatskom jeziku.

Gradskomu muzeju u Somboru poklonjene su alatke koje su monoštorski majstori koristili za izradu drvenih klompi.

Z.V.

iz Dalja o rješavanju problema srpske manjine u RH i hrvatske manjine u Srbiji predsjednik Vučić je odgovorio sljedeće: »Kad sam bio s gospođom Grabar-Kitarović u Dalju i tamo sam slušao Srbe, što su im primjedbe hrvatskoj predsjednici i ona je to, da budem iskren, muški izdržala jer je i za mene ton bio oštiji nego što sam očekivao. Onda smo otišli u Tavankut kod Subotice i ja sam bio izložen još žešćem pritisku Hrvata. Sjeo sam s gospođom Grabar-Kitarović i tamošnjim Hrvatima, uzeo papir i olovku i slušao njihove konkretne zahtjeve, od glazbene škole, asfaltiranja ulica, do toga da im se dodijeli kuća bana Jelačića koja se tamo nalazi. I dali smo kuću i još ćemo platiti 500.000 eura za rješavanje imovinsko-pravnih problema. Riješili smo ili rješavamo i druge zahtjeve, od financiranja RH riječi do izdavanja udžbenika na hrvatskom jeziku. S druge strane, nisam siguran da je takav pristup u RH kad su u pitanju Srbi, ali sam uvjeren da postoji volja jer Srbi ne predstavljaju bilo kakvu opasnost ili prijetnju za RH. Nemamo nikakvih teritorijalnih pretenzija, već nas samo zanima da naši ljudi žive normalno i ništa više od toga.«

Večeras sjednica HNV-a

Sjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća, 65. redovita, bit će održana večeras (petak, 29. rujna) u sjedištu HNV-a u Subotici, s početkom u 18 sati. Na dnevnom redu sjednice, među ostalim, bit će: prijedlog odluke o dodjeli sredstava udrugama hrvatske nacionalne manjine po raspisanom Natječaju HNV-a u području kulture za 2017. godinu; prijedlog odluke o davanju prijedloga za imenovanje ravnatelja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata; prijedlog odluke o raspisivanju javnog poziva za dodjelu priznanja HNV-a za 2017. godinu; prijedlog odluke o davanju mišljenja o prijedlogu plana upisa kandidata (izvanrednih učenika) radi stjecanja specijalističkog obrazovanja, prekvalifikacije i dokvalifikacije na hrvatskom nastavnom jeziku u Politehničkoj školi u Subotici u školskoj 2017./18. godini, te prijedlog odluke o davanju prijedloga za raspodjelu sredstava za projekt podnijet na javni natječaj Grada Novog Sada za financiranje i sufinanciranje projekata u kulturi u 2017. godini.

Predstavljen 13. svezak *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*

Petnaest godina *Leksikona*

Najnoviji, 13. svezak *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca* predstavljen je u petak, 22. rujna, u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici. Ovaj svečani događaj priredilo je Hrvatsko akademsko društvo u povodu 15 godina od početka rada na *Leksikonu* i 10 godina od dodjele priznanja *Pro urbe*.

Akcent na kvaliteti, a ne brzini izrade

»Ovo je i dalje ostao jedini leksikografski projekt u gradu. Mislim da smo u priličnoj mjeri uspjeli poboljšati kvalitetu onoga što radimo, što je malo usporilo proces izrade *Leksikona*. Obradili smo veliki broj osoba (i onih mlađih), što nas razlikuje od drugih sličnih leksikografskih projekata kod kojih se obično stavlja donja granica za živuće osobe. Primjerice, kod *Hrvatskog bibliografskog leksikona* i *Srpskog biografskog rečnika* granica je 1945. godina, odnosno u njih ne ulaze osobe rođene poslije te godine. Mi u naš *Leksikon* uvrstavamo i aktivne i zaslužne suvremenike. Ono što mi je posebno drago jeste što smo otkrili ne samo veliki broj osoba i suvremenika, već i mnogo listova, novina i časopisa koji do sada nisu evidentirani kao takvi. Najsloženiji posao u izradi *Leksikona* predstavljaju tzv. makropedijske ili velike, uopćene natuknice s pojmovima, primjerice u ovom broju, kršćanstvo, kolonizacija, komunizam, kršćanski socijalizam, koje trebamo kontekstualizirati u odnosu na bačke Hrvate. Zbog svega ovoga posao na izradi *Leksikona* traje duže«, ističe njegov glavni urednik dr. **Slaven Bačić**.

On je na početku predstavljanja pročitao 19 imena osoba koje su uglavnom u većoj mjeri dale svoj doprinos u stvaranju *Leksikona* a koje više nisu među nama, te im je minutom šutnje odana pošta.

Bačić je ovom prigodom podsjetio kako se 2002. godine počelo intenzivnije razgovarati o ideji oko pisanja *Leksikona*, okupljati suradnike, prikupljati potencijalne teme, upoznavati stručna i najšira javnost u Vojvodini, Hrvatskoj i Mađarskoj. Kao rezultat toga sastavljen je abecedarij od preko tri tisuće natuknica i prvi pilot svezak *Leksikona* koji je obradio slovo A izašao je 2004. godine.

»Do sada je to najtanji svezak s 59 stranica koji je obradio 77 pojmova. Kasnije je izdano njegovo drugo, malo prošireno izdanje, jer ga više nije bilo. Radi usporedbe, najopsežniji do sada bio je 9. svezak u kojem je obrađeno slovo H sa 190 pojmova na 229 stranica. U izradi dosadašnjih 13 svezaka *Leksikona* sudjevalo je oko 150 autora (što fakultetski obrazovanih ljudi, što naturšćika koji posjeduju mnogo podataka i znanja o pojedinim osobama), napisano je 1654 članka na 1445 stranica. Stiglo se otprilike do polovice slova K, a završetak ovog slova se planira početkom iduće godine. Ovo je 58. promocija po redu, a do sada je predstavljen u 24 mjesta u Vojvodini, Hrvatskoj, Mađarskoj i Bosni i Hercegovini«, naveo je neke od podataka glavni urednik.

Navodeći imena pojedinih suradnika *Leksikona* koji od samih početaka vrijedno rade na prikupljanju podataka i obogaćivanju sadržaja, Bačić je istaknuo kako je najveći prijatelj i promotor

Premda spadaju među najslabije institucionalno razvijene, Hrvati u bačkom Podunavlju su jedina manjinska zajednica u Vojvodini i prva hrvatska zajednica izvan Hrvatske koja se može pohvaliti radom na vlastitom leksikonu* Tijekom pisanja Leksikona, osim velikog broja osoba i suvremenika, otkriveno je mnogo listova, novina i časopisa koji do sada nisu evidentirani* Misija Leksikona je velika, mnoge nacionalne manjine ne rade svoje leksikone, rade ga samo narodi kada dođu do određenog stupnja društveno-ekonomskog, političkog, kulturološkog razvoja

Leksikona bio **Dujo Runje**, koji se odazivao na sve pozive na promocije na kojima bi držao vatrene govore ponavljajući kako se ne mogu čekati bolja vremena, jer ona nikada neće doći i mora se raditi sada.

Slaven Bačić je podsjetio da je Hrvatsko akademsko društvo, u okviru kojeg se radi *Leksikon*, zahvaljujući ovom projektu 2007. godine dobilo priznanje *Pro urbe* koje Skupština grada Subotica dodjeljuje osobama i organizacijama za istaknuta djela koja značajno pridonose ugledu grada podizanjem njegovih materijalnih i duhovnih vrijednosti.

»Ono što nije napisano, ne postoji«

Najnoviji broj *Leksikona* predstavio je redoviti profesor Pravnog fakulteta u Osijeku u mirovini dr. **Josip Vrbošić**, navodeći kako je on veoma važan i, po njegovom mišljenju, na određeni način predstavlja novost spram dosadašnjih brojeva. Jer, kako je istaknuo, uz običaje, svetkovine, poznate osobe iz kruga podunavskih Hrvata, obuhvatio je i neke upravno-pravne, političke institucije i mjere koje nisu uobičajene u ovakvim leksikonima. To su primjerice pojmovi konfiskacija, konzervativizam, konkordat i dr.

»Ovo je zaista hvale vrijedan broj koji je dao opis, popis važnih događanja ne samo za hrvatsku zajednicu već i za puno šire

područje. Misija *Leksikona* je velika, mnoge nacionalne manjine, grupacije ne rade svoje leksikone, već samo narodi kada dođu do određenog stupnja društveno-ekonomskog, političkog, kulturološkog razvoja, mogu raditi leksikon. Tako da je ovaj pionirski zahvat sigurno vrijedan i itekako značajan, na samo za bunjevačke i šokačke Hrvate u Vojvodini, već i za širu zajednicu u Srbiji, kao i u kontekstu različitih veza između ovdašnjih i Hrvata u Hrvatskoj. Ono što nije napisano, ne postoji. Ovdje su stvari sada zapisane i svatko ga može pročitati (i onaj tko je dobronamjeran i onaj tko to nije). Može pisati o njemu afirmativno, pozitivno ili ga kritički sagledati, a svaka kritika sigurno će dobro doći za pisanje budućih članaka i natuknica«, rekao je profesor Vrbošić.

Trinaesti svezak, koji obrađuje pojmove koji počinju slovima Ko i Kr sadrži 180 članaka koje je napisalo 57 autora. U pogledu osoba, najzastupljenija su prezimena Kopilović i Kopunović, a potom i Kovač, Kovačić, Krmpotić, Križanović.

Obogaćena slika nas samih o nama samima

O značaju *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca* i o tome što on predstavlja u kontekstu ukupne kulturne situacije Hrvata u Vojvodini govorio je v. d. ravnatelja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Tomislav Žigmanov**, jedan od pokretača ovog značajnog projekta.

»Broj i vrsta sadržaja koji se vežu uz hrvatsku zajednicu, bilo iz prošlosti, bilo iz sadašnjosti, u ogromnom su broju povećani. To znači da se slika nas samih, o nama samima povećala, obogatila, postala je cjelovita. Sada ne možemo reći da poznamo samo povijest subotičkih Hrvata već s ponosom možemo istaknuti da znamo ono što je vezano uz Hrvate i iz drugih dijelova Bačke, dijelova Mađarske, vezano ne samo uz bunjevačke Hrvate, već i šokačke. Drugim riječima, mi smo do polovice *Leksikona* obradili cjelovito, relativno pouzdano, istinito, najveći dio onoga što je vezano uz povijest i sadašnjost podunavskih Hrvata, ne samo kada su u pitanju pojedinci i ono što su oni činili, nego kada su u pitanju i običaji, ustanove, veliki, makropovijesni procesi, veliki društveni fenomeni kao što je konkordat, najveći globalni fenomeni kao što je Katolička Crkva. Bogatstvo i raznovrsnost sadržaja koje sada imamo nakon ovih 13 svezaka *Leksikona* su neusporedivo veći, bogatiji i istinitiji u odnosu na ranije razdoblje«, istaknuo je Žigmanov.

S druge strane, kako je dodao, zahvaljujući *Leksikonu*, za pitanje povijesti i sadašnjosti Hrvata u Vojvodini počeo se zanimati daleko veći broj ljudi, što je rezultiralo većim brojem skupova na kojima su sudjelovali predstavnici iz znanstvenog života tematizirajući teme značajne za vojvođanske Hrvate. To je na koncu za ishod imalo povećan broj napisa, bilo u časopisima, periodici ili pak u samostalnim monografskim publikacijama.

»U tom smislu mislimo da smo uspjeli – kao posredna posljedica unutar rada na leksikonima, koje smo onda naravno slijedili unutar Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata – ekipirati znanstvenu zajednicu unutar našega prostora i imati jedan respektabilan broj istraživanja te posljedice istraživanja kao što su znanstvene studije, članci, rasprave, monografije itd. Također, neizravno smo uspostavili jednu dinamičnu scenu unutar znanstvenog života hrvatske zajednice u Srbiji i postali nezaobilazni faktor na koji referira svatko tko se zanima za Hrvate u Vojvodini«, rekao je Žigmanov.

Kako je naglasio tijekom predstavljanja, premda spadaju među najslabije institucionalno razvijene, Hrvati u bačkom Podunavlju su jedina manjinska zajednica u Vojvodini i prva hrvat-

ska zajednica izvan Hrvatske koja se može pohvaliti radom na vlastitom leksikonu.

To pojašnjava činjenicom da je kod drugih manjinskih zajednica u Vojvodini tako što nadomješteno kroz kritičke prikaze vlastite povijesti i književnosti, te kako svaka zajednica ima prikaze pojedinih segmenata kulturnog života, povijest glazbe itd. Također, oni unutar svoje kulturne situacije nisu imali tako veliku potrebu. Za razliku od njih, Hrvati u Vojvodini nisu imali ni svoje znanstvene, visokoškolske, kulturne institucije i u jednom sretnom trenutku nakon 2000. godine, prostora kada je sloboda bila veća i sigurnost značajnija, kada je unutar hrvatske zajednice postojala velika komunikacija i generacijski i međusektorski u smislu različitih područja kulturnog života, došlo se do kritičnog broja ljudi koji su ušli u ovu avanturu.

»Svjedoci smo 15 godina nakon toga da smo na pola puta. Neki su prigovarali da bi to moglo biti brže i bolje. Poznajemo i druge, slične projekte – Hrvatski biografski leksikon koji izdaje Leksikografski zavod *Miroslav Krleža* u Zagrebu s preko 200 uposlenika i dalje je, od 1983. godine, na nešto malo više od pola puta u izradi svog leksikona, a prva opća enciklopedija u Francuskoj nikada nije ni dovršena. Drugim riječima, to su procesi dugog trajanja i tu, ukoliko se postave određeni standardi, visoki kriteriji kakve smo mi postavili, ne treba davati pozornost na brzinu već na kvalitetu onoga što je urađeno«, istaknuo je Žigmanov.

Prije početka predstavljanja posjetitelji su mogli čuti *Minijaturu za leksikon* koju je 2004. skladao subotički skladatelj **Hrvoje Tikvicki**, a tijekom promocije, putem power point prezentacije vidjeti oko 300 fotografija s brojnih predstavljanja *Leksikona* od 2004. godine, koje je većinom snimio naš poznati fotograf **Ivan Ivković Ivandekić**.

Predstavljanju *Leksikona*, među ostalima, prisustvovali su predstavnici Veleposlanstva Hrvatske u Srbiji i Generalnog konzulata Hrvatske u Subotici.

Ivana Petrekanić Sič

Prof. dr. Franja Fratrić

(1959. – 2017.)

U Institutu za plućne bolesti Vojvodine u Srijemskoj Kamenici, nakon kratke i teške bolesti, 20. rujna je, u 59. godini, preminuo uvaženi nastavnik Fakulteta za sport prof. dr. **Franja Fratrić**. Njegova smrt je nenadoknadiv gubitak, ne samo za naš fakultet, već za cjelokupni sport. Ogromno znanje i veliko iskustvo, koje je profesor Fratrić posjedovao i nesebično prenosio generacijama studenata, utkani su u mnoštvo osvojenih medalja i najvećih uspjeha srpskog sporta. Njegova metodologija sportskog treninga i trenažne tehnologije, koje je razvio, primjenjuju se, veoma uspješno, u mnogim sportskim granama.

Profesor Franja, kako su ga zvali i kolege i studenti, rođen je 7. lipnja 1959. u Somboru. Osnovnu i srednju medicinsku školu završio je u rodnom mjestu, a Fakultet fizičke kulture u Novom Sadu. Diplomirao je 1991. godine s ocjenom 10.

Poslijediplomske, magistarske studije, završio je 1994. godine na Fakultetu fizičke kulture u Novom Sadu, a doktorsku disertaciju je obranio 1997. godine na Fakultetu fizičke kulture Univerziteta u Beogradu.

Prošao je akademski put razvoja od studenta demonstratora, asistenta pripravnika, asistenta, docenta, izvanrednog profesora do redovnog sveučilišnog profesora. Osim Fakulteta za sport, predavao je i na EDUCONS Univerzitetu u Novom Sadu. U svojoj uspješnoj sveučilišnoj karijeri profesor Franja je izvodio nastavu i na Fakultetima sporta i fizičkog vaspitanja Univerziteta u Novom Sadu i Nišu, na Fakultetu za menadžment u sportu ALFA Univerziteta, u čijem osnivanju je sudjelovao i čiji je dekan bio jedno vrijeme.

Profesor Franja se isticao i veoma plodonosnim znanstvenim radom. Objavio je više od 180 znanstvenih i stručnih radova, u zemlji i inozemstvu. Bio je inicijator i organizator velikog broja domaćih i međunarodnih seminara, simpozija, konferencija, kongresa i ostalih znanstvenih i stručnih skupova. Gostovao je na mnogim fakultetima u okruženju gdje je širio znanstvene činjenice i stručne vještine, posebno iz oblasti Teorije sportskog treninga, Funkcionalne dijagnostike sportaša, s interdisciplinarnim, kibernetičko-fiziološkim pristupom i Menadžmenta trenažnih tehnologija. Bio je mentor na preko 100 diplomskih, magistarskih i doktorskih radova. Studenti su ga posebno voljeli zbog njegove neposrednosti, pravičnosti i, prije svega, nesebičnosti.

Ono što je profesora Franju razlikovalo od većine znanstvenih radnika iz oblasti sporta je njegova bliska i neraskidiva veza sa strukom. On sport nije samo izučavao, on je sport živio. Više od 15 godina je bio uspješan atletski trener. Preko 20 godina je atletski sudac, a 17 godina trener u triatlonu. Bio je član Vojvođanskog i Jugoslavenskog atletskog saveza, član i predsjednik stručne komisije Atletskog saveza Srbije.

Bio je savjetnik mnogim vrhunskim i perspektivnim sportašima i klubovima. Od triatlona, atletike, plivanja i tenisa, preko košarke, odbojke, nogometa, kajaka, taekwonda i kik-boksa, do vaterpola, boksa, juda, body-buildinga, aerobika, biciklizama, stolnog tenisa, alpinizama i hrvanja. Svim tim, a i mnogim drugim sportskim granama, profesor Franja je nesebično pridonio svojim ogromnim znanjem i dokazanom stručnošću.

Kroz cijeli svoj život uspješno se nosio sa svim izazovima i naporima. Njegov životni stil je bio primjer asketizma, u svakom pogledu. Skroman, tih, povučen, miran, nenametljiv, a itekako prisutan, glasan i uočljiv, profesor Franja Fratrić će ostati da živi među svojim studentima, kolegama i sportašima. Njegovo djelo je neprocjenjivo i neizbrisivo.

Ipak, prerani i iznenadni odlazak profesora Franje najviše je pogodio njegove najmilije, suprugu **Nadu**, kćerku **Sanju** i sina **Alena**. Izgubili su supruga i oca, roditelja, siguran oslonac i mirnu luku.

Prerano i nepravедno se ugasila jedna plemenita ljudska duša. Svi skupa ćemo ostati uskraćeni za dobrotu, ljudskost, humanost, iskrenost i optimizam profesora Franje. Svima će nam jako nedostajati. Neka počiva u miru. Vječna mu slava i veliko hvala!

Profesor Fratrić je pokopan 23. rujna na Gradskom groblju u Novom Sadu.

Fakultet za sport Univerziteta UNION – Nikola Tesla, Beograd

Proslava 250. obljetnice katoličke župe u Starčevu, banatskom selu u kojemu žive Hrvati

Skromni tragovi bogatije povijesti

Relativno malobrojni (oko 3.000) i slabo organizirani, Hrvati u Banatu su najmanje vidljivi dio ove nacionalne zajednice u Vojvodini. Ipak, u posljednje vrijeme trude se ukazati na svoju prisutnost i kulturne tragove na prostorima Banata. Nakon nedavne proslave u selu Radojevu (nekadašnjoj Klariji), prošloga tjedna obilježen je važan jubilej i za Hrvate u Starčevu, selu nadomak Pančeva. Riječ je o proslavi 250. obljetnice tamošnje katoličke župe i 150. obljetnice izgradnje župne crkve svetog Mauricija. Svečanost su skupa organizirali Rimokatolička crkvena općina iz Starčeva i Udruga banatskih Hrvata.

Obilježavanje jubileja započelo je u petak svečanom misom koju je predvodio vojni biskup u Bosni i Hercegovini mons. dr. **Tomo Vukšić** u koncelebraciji s biskupom zrenjaninskim **Ladislavom Nemetom**, svećenicima Zrenjaninske biskupije i vlč. **Markom Kljajićem**, suračinskim župnikom. Svetovni dio svečanosti priređen je sutradan, u subotu, u mjesnom Domu kulture, gdje je održan folklorni koncert na kojem su nastupila dva reprezentativna kulturno-umjetnička društva – KUD *Horvati* iz Zagreba, koji je, među ostalim, izveo i koreografiju s plesovima i pjesmama starčevačkih Hrvata (u koreografiji Pančevca **Dejana Trifunovića**) i KUD-a *Stanko Paunović* iz Pančeva.

Povijest župe i crkve

Katolička župa u Starčevu osnovana je 1767. godine; njezin je zaštitnik na početku bio sveti Amadeo, a vjernici su uglavnom bili Nijemci. Hrvati se masovno počinju naseljavati u Starčevo od 1774. godine i do danas čine većinski dio tamošnjeg katoličkog življa. Baš u doba njihovog doseljavanja zida se i prva katolička crkva koja je spaljena 1788. nakon upada Turaka u Banat. Vjerni-

ci su tad izbjegli čak na sjever Mađarske. Nova je crkva sagrađena 1793. u čast svetoga Mauricija, hrabrog kršćanskog vojnika. Kako više nije zadovoljavala potrebe vjernika, ona je srušena, a gradnja nove crkve započinje 1863. godine. Njezina je izgradnja okončana 1867., prije točno 150 godina. Nova crkva je izrađena u klasicističkom stilu s elementima baroka. Ispred crkve se nalaze dva raspela, dar **Nikole Žalca** iz 1929. godine.

Župa danas

Župa danas broji oko 400 vjernika, uglavnom Hrvata. Doduše, samo »na papiru«. Izuzev blagdana, kada je odziv masovniji, nedjeljnim obredima u crkvi redovito prisustvuje svega dvadesetak, u pravilu starijih vjernika. Misa se služi svake nedjelje, a propovijeda se na hrvatskom jeziku. Zahvaljujući pomoći Zrenjaninske biskupije i lokalne samouprave, od 2001. do danas crkva je u više navrata obnavljana, dobivši tako novi vanjski izgled (oličena fasada), nova zvona te novi krovni pokrivač.

»Ove smo godine uspjeli promijeniti krovni prekrivač jer je na puno mjesta prokišnjavao i prijetilo je da se napravi još veća šteta. Ima još toga što na zgradi crkve treba popraviti. Imamo obećanje da ćemo nastaviti ovako kako smo započeli«, kaže starčevački župnik **Csaba Csipak**, koji još službuje u tri župe i jednoj filijali u tom dijelu Zrenjaninske biskupije.

Hrvata sve manje

Prema posljednjem popisu pučanstva Hrvata u Starčevu ima oko 250 od ukupno 7.500 stanovnika tog mjesta. Hrvati su u Starčevo došli iz sela u Lici i s Korduna, te iz Bosne, prije svega

okolice Bihaća, a u službi čuvara Vojne krajine. Prvotno vojnici, od njih su kasnije nastali dobri stočari, ratari i povrtlari. Najčešća prezimena su: **Barašević, Rajković, Paulić, Poljak, Perak, Radočaj, Žalac, Ivanković, Grgić, Petrović, Pavlović, Lapić, Orešković**... Među Hrvatima u Starčevu ima i Karaševaca (obitelji **Stana, Turna, Herza**). Bili su pretežito štokavci, a narječje im je bilo ijekavsko i ikavsko. Mnoge su obitelji dugo njegovale ikavicu, a između dva rata dolazi do ekavizacije njihova govora. Imali su i svoje udruge – godine 1905. osnovali su Hrvatsko pjevačko društvo, a u drugoj polovici 20-ih godina *Seljačku slogu* kao ogranak Hrvatske seljačke stranke i udrugu obrtnika *Radiša*.

»Najveći zabilježeni broj Hrvata u Starčevu bio je 1836. godine – 1.500. Od tada se njihov broj stalno smanjuje. Prvo zbog ekonomskih i drugih migracija, a kasnije zbog asimilacije te etničke mimikrije, što se odnosi na razdoblje devedesetih godina prošloga stoljeća. Tada je bilo nekoliko sporadičnih incidenata, inspiriranih nacionalnom i vjerskom netrpeljivosti. Na meti su bili crkva i njezina imovina, ali su i pojedinci trpjeli različite vrste provokacija. Nakon društvenih promjena ove negativne pojave su prestale«, kaže **Dalibor Mergel**, diplomirani etnolog-antropolog i jedan od glavnih organizatora prošlotjedne svečanosti u Starčevu.

Podružnica udruge

Iako je Hrvata u Banatu sve manje, nastoje se organizirati, o čemu svjedoči postojanje Udruge banatskih Hrvata iz Zrenjanina. Nakon nedavno osnovane podružnice u Starčevu čiji je povjerenik **Zvonko Dogan**, ta se udruga na sličan način planira širiti i na druga banatska mjesta u kojima ima Hrvata, poput Opova, Boke, Neuzine, Perleza, Borče, Vršca...

»Osnutak Udruge banatskih Hrvata se dogodio kao potreba očuvanja kulturnog i nacionalnog identiteta Hrvata u Banatu, dakle, iz svijesti da tragovi u povijesti i kulturi Banata, koje je hrvatski narod ostavio, ne mogu i ne smiju biti izbrisani. Povijest Banata bi bila mnogo siromašnija da hrvatske kulture i tradicije nema na ovom prostoru ... Sudjelovanjem u organizaciji ove značajne obljetnice želimo pokazati da smo spremni i sposobni, u zajedništvu sa svima drugima, aktivno pridonositi očuvanju hrvatskog identiteta na kulturnoj mapi, kako Banata, tako i šire«,

rekao je predsjednik udruge **Goran Kaurić** u pozdravnom govoru prije subotnjeg koncerta.

Obilježavanju jubileja u Starčevu, među ostalim, prisustvovali su i predstavnici Veleposlanstva Republike Hrvatske u Beogradu, Hrvatskog nacionalnog vijeća, Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, te lokalne samouprave. Manifestaciju su financijski podržali AP Vojvodina, Grad Zagreb, HNV i Grad Pančevo.

D. Bašić Palković

Izložba fotografija

U povodu proslave 250. obljetnice katoličke župe u Starčevu, u Galeriji *Boem* Doma kulture otvorena je izložba fotografija *Starčevci Gornjeg kraja u narod-*

nim nošnjama. Postav čini dvadesetak fotografija iz privatnih kolekcija koje prikazuju kako su se starčevački Hrvati i Hrvatice nekada odijevali. Autori izložbe su Dalibor Mergel i Dejan Trifunović.

Intervju

Jovan Zivlak, književnik

Svijet koji stvara ravnodušnost prema poeziji

Međunarodni novosadski književni festival je događaj intenzivan u svojoj izražajnosti, u zvukovima mnogih jezika, od engleskog, francuskog, ruskog, mađarskog, talijanskog, njemačkog do danskog, švedskog ili arapskog... * Tijekom jednog tjedna u kolovozu ili rujnu Festival čini za stvar poezije mnogo. Ona postaje prisutna i bitna, ona se ponovno rađa kao moment javne kulture, kao mogućnost društvenog života i njegova vrijednost* Biti slobodan? To je skoro zaboravljena riječ. Umjesto nje naš svijet je zaposleo novi vokabular

Nakon Međunarodnog novosadskog književnog festivala, održanog koncem kolovoza, razgovarali smo o ovoj manifestaciji s osnivačem i direktorom festivala **Jovanom Zivlakom**, pjesnikom, esejistom i književnim kritičarem. Teme razgovora bile su i aktualne društvene prilike u kojima suvremena književnost nastaje i o značaju poezije u »oskudna vremena«. Jovan Zivlak je objavio desetak pjesničkih knjiga, zastupljen je u mnogim antologijama srpske i svjetske poezije u zemlji i inozemstvu. Bio je glavni urednik časopisa *Polja*. Vodio je izdavačku kuću *Svetovi*. Sada vodi izdavačku kuću *Adresa*. Urednik je i pokretač časopisa *Zlatna greda* od 2001. godine. Bio je predsjednik Društva književnika Vojvodine od 2002. do 2010. godine.

HR Održan je 12. Međunarodni novosadski književni festival, čiji ste osnivač. Što Vas je dovelo do ideje o osnivanju književnog festivala?

Svijet je povezan. Ideje i vrijednosti cirkuliraju i razmjena je postala opće dobro emancipiranog svijeta. Srpska književnost i književnost u Srbiji dugo su bili u jednoj vrsti odloženog utjecaja i razumijevanja bitnih procesa. Festivali su jedan od produktivnih aspekata opće razmjene u književnosti, posebno u poeziji. Smatrao sam da je nužno da sudjelujemo u razgovoru o suvremenoj poeziji, da suučestvujemo u procesima njene emancipacije i povezivanja s aktualnim tokovima u europskoj i svjetskoj poeziji. Činilo mi se da je Novi Sad odgovarajuće mjesto za tu vrstu događaja, uzimajući u obzir njegovu pjesničku kulturu i tradiciju, pogotovo u likovima **Laze Kostića** i **Jovana Jovanovića Zmaja**. Osim toga, želio sam načinom predstavljanja učiniti da poezija koristi nešto od logike spektakla, nešto što će je činiti da ne bude pretežno akademski i elitni događaj nego i dio javne gradske kulture. Zato sam izabrao trgove u Novom Sadu i mnoge ambijente popkulturne demokratičnosti i javnosti, popularne kafee, balkone, ulice. U tome mi je mnogo pomogla moja životna suputnica **Jovanka Nikolić**, također pjesnikinja i prozna spisateljica, koja je na moju žalost, preminula početkom ove godine.

HR Kako je bilo živjeti u Novom Sadu za vrijeme trajanja Festivala koji svake godine okuplja preko 100 pjesnika, brojne prevoditelje i glazbenike?

Festival je poseban događaj. Intenzivan u svojoj izražajnosti, u zvukovima mnogih jezika, od engleskog, francuskog, ruskog, mađarskog, talijanskog, njemačkog do danskog, švedskog ili arapskog... Sve više, s obzirom na prirodu ambijenta, dolazi do izražaja izvođačka vještina, zvučnost poezije, njena materijalizirana ekspresivnost. Poezija se sluša na prepunom Trgu mladenaca, s balkona u Zmaj Jovinoj ulici, u čitaonici Gradske biblioteke, u kafeima u centru grada. Slušaju se glumačka tumačenja poezije, sluša se glazba, kao i hladni analitički pristupi različitim aspektima suvremene i moderne poezije na simpozijima. Činjenica da na Festivalu boravi preko dvadeset stranih pjesnika, četrdesetak domaćih i isto toliko prevoditelja, te kritičara i filozofa, kao i veliki broj muzičara, tijekom jednog tjedna u kolovozu ili rujnu, čini za stvar poezije mnogo. Ona postaje prisutna i bitna, ona se ponovno rađa kao moment javne kulture, kao mogućnost društvenog života i njegova vrijednost.

HR Kako ste se odlučili da ove godine u centru pažnje festivala bude švedska poezija? Gost festivala je bila Švedska, objavljena je i antologija suvremene švedske poezije...

Švedska poezija je specifična. Pretpostavimo da u Švedskoj postoji iskustvo socijalno odgovorne države i da su pjesnici u izvjesnoj mjeri manje okrenuti prema vanjskoj stvarnosti, jer ne postoji otvoren konflikt. Međutim, zanimljivo je da je švedska poezija naglašeno društveno kritična u heineovski-brechtovskoj intonaciji. To je neobično. Većina suvremenih pjesnika istražuje aspekte socijalne uvjetovanosti života pojedinca, njegovu ekonomsku i kulturnu marginalizaciju. Posebno je zanimljivo da postoji snažna kritika vrijednosti liberalnog kapitalizma i globalizacije. Tu kritičnost suvremeni autori izražavaju u posebnim formama, objavljujući obimne pjesničke knjige od po 1.000 stranica, koje su sačinjene od pjesama upućenih na vanjsku realnost, kao i na unutarnju, koja je obilježena figurama smrtnosti i agonije pojedinca. Tu kritičnost suvremeni autori izražavaju u posebnim formama, objavljujući obimne pjesničke knjige od po 1.000 stranica, koje su sačinjene od pjesama upućenih na vanjsku realnost, kao i na unutarnju, koja je obilježena figurama smrtnosti i agonije pojedinca. Tu kritičnost suvremeni autori izražavaju u posebnim formama, objavljujući obimne pjesničke knjige od po 1.000 stranica, koje su sačinjene od pjesama upućenih na vanjsku realnost, kao i na unutarnju, koja je obilježena figurama smrtnosti i agonije pojedinca. Tu kritičnost suvremeni autori izražavaju u posebnim formama, objavljujući obimne pjesničke knjige od po 1.000 stranica, koje su sačinjene od pjesama upućenih na vanjsku realnost, kao i na unutarnju, koja je obilježena figurama smrtnosti i agonije pojedinca. Mislim da je iskustvo švedske poezije i antologije koju smo izdali, a uvršteno je 12 švedskih suvremenih pjesnika, dragocjeno za našu kulturu, posebno za pjesničku populaciju.

HR Održan je i simpozij posvećen temi »Književnost i norma, književnost i zakon«. Zbog čega je odabrana ova tema?

Književnost je uvijek djelovala u sustavu normi i zakona. Kako se odnosila prema tim determinantama? Historija poznaje normu u književnosti, kao određujuću, pa i organsku. Tek s modernošću norma postaje problem. Dolazi do rata između norme, koja je reprezentirala stanovište i ideologiju vladajućih grupa i osvješćenih umjetnika koji su prodrivali normu, otkrivajući nove mogućnosti književnog govora. Imanentni modus normi bio je zakon, zakon kao etablirani izraz društvene ili predstavničke volje. On je kontrolirao normu i propovijedao sustav vrijednosti. Književnost je u sukobu s normom provocirala i sukob sa zakonom. Imamo slučaj **Baudelairea**, **Joycea**, ali i skriveni konflikt koji je parabolično konstruirao **Kafka**. U našoj književnosti imamo **Domanovića**, **Nušića**, ali i sukobe s normom u slučaju nadrealista, kasnije i poslijeratnih modernista. Odnos ove dvije paradigme je često paradoksalan, ali i poticajan da se istražuju društvene vrijednosti, njihove transformacije i žrtve koje je podnosila književnost.

HR Jeste li Vi slobodan čovjek? Ako jeste, čime to potkrepljujete? Ima li i danas ljudi koji nisu slobodni?

Biti slobodan? To je skoro zaboravljena riječ. Umjesto nje naš svijet je zaposjeo novi vokabular. Kompetencije, politička korektnost, kompetitivnost, efikasnost, kreditna sposobnost, potrošnja, društvena odgovornost, solidarnost, brzina, vidljivost, distribucija, refinanciranje, demokracija i tržište... sve su to funkcionalne riječi koje ljudsko biće navodno estetiziraju i simulacijski oslobađaju, a u biti prizemljuju na tlu preživljavanja. Sloboda je u tom kontekstu neodgovarajući pojam, jednostavno po svom sadržaju nemoguć...

Živimo u vrijeme drastičnih razlika između malobrojnih bogatih i mase siromašnih. Čuju li bogatuni tek kada se zapuca ispod njihovih prozora?

Je li kapitalizam sustav koji podržava drastične socijalne razlike bez svijesti o posljedicama osiromašavanja velikog broja ljudi? Njegove potencije da povlasti poduzetnički duh da prisvaja ogromno bogatstvo na temelju različitih špekulativnih aspekata na tržištu i posebno u sferi burzovnih i financijskih špekulacija su neizmjerne. Vrijednosti koje postaju izdvojene i privilegirane poput sablasti slivaju u poduzetničke ruke ogromne kapitale; poremećaji na tržištu, advertajzing, strateški resursi, manipulacije cijenom radne snage, kapitalizacija tehnologije i dr., su osnov bogatstva manjine. Manje od 5 posto zapadnog čovječanstva raspolaže s više od 70 posto bogatstva. Ostalo je raspoređeno na srednju klasu i na osamdeset posto »rasposjedovanih«. To utječe i na ostale aspekte raspodjele, na distribuciju znanja, umjetničkih vrijednosti, kulture života, zdravlja i dr. A što može uzbuditi bogatog? Teško mi je da to i zamislim.

Mjeri li se ovdje vrijeme – prije i poslije rata, onog devedesetih ili bilo kog drugog? »Slepilo koje tvori znanje«, pišete u stihu, a pišete i o »strašljivcu koji upada u vrevu da bi šakama vitlao da odagna slepoću.« S kakvim se sljepilom suočavamo? Pitate u stihu i »tko je jači od rata«? Ima li takvog?

Rat je u prirodi čovjeka. Ne mislim da on ima jasnu svijest o pobudama koje ga vode u rat. On nešto zastupa, interes koji ga stavlja naspram njegovog neprijatelja, on kojeg konstruira kao neprijatelja. Ali rat je mnogo više od racionalnih pobuda, on je u biću čovjeka, u njegovom tijelu, u njegovom antropološkom kozmosu. Očajanje koje imamo povodom rata je neizmerno i mi smo nemoćni da ga spriječimo. Unutarnje vladanje jednim društvom zavisi od konstrukcije neprijatelja. Društva se održavaju pomoću tih predstava, vladari tako pacificiraju političku zajednicu. Je li rat u takvim oklonostima nužan kada se iscrpe mogućnosti pacifikacije? Znanja o ratu su mnoga, ali nisu dovoljna da spoznamo potpuno njegovu prirodu, kao što ne možemo ni spoznati čovjeka. Rat je proizvođač historije. I ovaj naš nesretni rat duboko nas je podijelio i učinio odgovornim za našu budućnost koja nam je izmakla. Kakvu smo budućnost ovim ratom proizveli, to još uvijek ne znamo. Ali saznat ćemo.

S čime se suočavate u svojoj poeziji? I je li i to čin hrabrosti?

Poezija je u izvjesnim momentima čin hrabrosti. To je bila često u svojoj dugotrajnoj povijesti. Ali to nije njen unutarnji imperativ. Ona nije ni moralni ispitivač, niti znanje koje se zasniva na rušenju dobro čuvanih mitova. Međutim, ona je ipak i jedno i drugo, mada nije ni jedno ni drugo. Njena hrabrost je u njegovanju jednog jezika koji bismo trebali naučiti kako bi ponešto bolje vidjeli. Svijet, recimo, koji stvaramo, koji nas okružuje. Postoje mnoge strategije društvenog lukavstva koje podrivaju tu

sposobnost, koje onemogućuju to znanje. Jedno od tih lukavstava je ignorancija. Prevrat koji stvara ravnodušnost prema poeziji. Konstrukcija nepoetskog, skoro mrtvog čovjeka koji gradi nepoetski svijet, svijet novca, roba, natjecanja, navodne brzine, uspjeha, praznog nenadahnutog tijela bez ekstaze. Poezija je tu suvišna i njena strast za postojanjem, za ispunjenjem čovjeka moćima viđenja stvarnog je nepotrebna.

Je li krilatica »riješimo se komunista« dovela do raspada socijalnog tkiva u ovom našem podneblju? Zbog čega u Srbiji ne postoji autentična ljevica?

Države bivše Jugoslavije se stide ljevice. Nigdje u Europi ljevica nije tako neželjena kao kod nas. Kapitalizam je složen i paradoksalan sustav. On traži različite odgovore u sferi mišljenja, ali afirmira kapital u svojim prevratničkim transformacijama pod upravljačkom kontrolom poduzetnika i države koji upravljaju distribucijom bogatstva. On se mijenja i prilagođava postindustrijskim i tehnološkim inovacijama. Što ljevica tu može osim da bude dinamična, lucidna, dedogmatizirana i solidarna s većinom marginaliziranog čovječanstva. Ona mora pronaći nove odgovore na stara pitanja. Ona nema sustavne odgovore na moć preobraženog kapitalizma koji paktira s tržištem i s demokracijom, iako u velikoj mjeri opovrgava njihovu dominaciju.

Šansa ljevice je u afirmaciji demokracije u njenoj transformaciji i nastojanju da bude stvarna, ne formalna i cinično predstavljaka, bez mogućnosti kontrole. Stvari za ljevicu su vrlo teške poslije rđave polustoljetne historije i u središtu su društvenih i historijskih kontroverzi koje su skoro nerješive.

Osnivač ste časopisa Zlatna greda? Kojim čudom ovaj časopis opstaje?

U Srbiji, u odnosu na zlatne sedamdesete i osamdesete pa i na ranije razdoblje kada su časopisi igrali važnu ulogu u stvaranju književnih ideologija, danas su časopisi na rubu opstanka. Oni ne participiraju u stvaranju književnih obrazaca, bitnih događaja i poetika. Država u njima ne prepoznaje važne medije za produktivnu raspravu o stvarima književnosti i kulture i kao da se globalno odrekla umjetničke književnosti i interesa za književnim i intelektualnim resursima. Što se tiče uloge časopisa, Beograd, kao središte našeg književnog života, u tom pogledu pruža sumornu sliku. *Zlatna greda* opstaje s minimalnom financijskom podrškom od države, zahvaljujući odricanju uredništva i mnogih suradnika. To je volja za književnošću jedne marginalizirane kaste.

Od 1986. vodite nakladničku kuću Svetovi, a koncem 2006., osnivate nakladničku kuću Adresa. Kako danas nakladničke kuće opstaju? Mogu li opstati od prodaje knjiga?

Knjiga je na tržištu i mnogi nakladnici su se prilagodili njegovim silama i uvjetovanostima. To znači da prihvaćaju knjigu kao robu, određenu svim aspektima njene potencijalne robne prirode. Knjiga koja afirmira opće masovnokulturne vrijednosti, različite vidove uspjeha, sentimentalne ili bizarno mističke sižee, ponegdje i utilitarna ili prinudna znanja, ima prednost nad knjigom umjetničke kulture ili rizičnih novih znanja. Nakladništvo postaje integrirani robni proizvođač koje usvaja strategije robnih proizvođača, od procesa proizvodnje do advertajzinga. Nakladnici koji nastoje da podržavaju istraživanja i zastupanja nove književnosti ili nove tipova mišljenja opstaju na rubu mogućnosti ili propadaju.

Zvonko Sarić

Ana Hodak, profesorica hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture u Sotu

I pored malog broja djece, zainteresiranost uvijek postoji

Učenici područnog odjeljenja u Sotu, Osnovne škole *Sremski front*, već petu godinu zajedom izučavaju hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Trend opadanja broja đaka prvašića prisutan je i ove godine u gotovo u svim osnovnim školama u Srijemu, pa samim tim i u Sotu. No, unatoč tomu, volja roditelja i učenika za izučavanjem hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture postoji. Ove godine hrvatski jezik u Sotu izučava pet učenika, a od tog broja jedan je đak prvašić. Tijekom proteklih godina nastavu hrvatskog jezika u Sotu vodi profesorica **Ana Hodak**, s kojom smo razgovarali o dosadašnjim iskustvima s djecom, njihovim ostvarenim zapaženim rezultatima, eventualnim problemima, kao i o mogućnostima da se nastava počne odvijati i za djecu starije dobi u Šidu.

anketama roditelja i učenika, nije se javio dovoljan broj djece kako bi se napravila barem jedna grupa. Prema zakonu, da bi se nastava odvijala u nekoj školi, broj djece bi trebao biti veći od deset, a Šiđani do sada nisu pokazali interesiranje, tako da je to jedini razlog zbog kojeg to nismo uspjeli uraditi u Šidu, iako volja, kako direktorice škole tako i mene kao profesorice, postoji.

Kako sada funkcionira nastava u Sotu, s obzirom na veoma mali broj djece?

Učenici od prvog do četvrtog razreda nastavu hrvatskog jezika pohađaju u jednoj grupi, jer je ovo škola s vrlo malim brojem djece. No, nama to ne predstavlja nikakav problem. Sva djeca rado dolaze na nastavu, lijepo se druže i mala razlika u godinama im ne pravi nikakav problem.

Koliko je po Vašem mišljenju važno da se u šidskoj općini izučava hrvatski jezik?

Svakako da je važno. To je još jedan način očuvanja našeg identiteta i naše tradicije. Iz svih navedenih razloga smatram da bi bilo dobro da se nastava odvija i u Šidu. Volja za tim postoji, ukoliko bi se prijavio dovoljan broj djece u nekom narednom razdoblju.

Soćani su aktivni i u gotovo svim sekcijama HKD-a Šid. Učenici koji pohađaju nastavu hrvatskog jezika bili su uspješni i na nekim natjecanjima za koje ste ih Vi pripremili?

Osim što pokazuju veliki interes za slušanje ovog predmeta, djeca su aktivna i u katoličkoj crkvi pa tako i u hrvatskom kulturnom društvu. To su sve učenici koji sudjeluju na različitim manifestacijama na razini općine, države ali i izvan nje. U našoj školi *Sremski front* svake godine obilježavamo Dan materinjeg jezika, Europski dan jezika, Dan poezije, gdje su naši učenici također aktivni. Osim toga, učenici sudjeluju na smotri recitatora na hrvatskom jeziku u Subotici, gdje su neki od njih do sada i pohvaćeni. Sve su to činjenice koje govore da oni imaju volju i želju da osnažuju svoj nacionalni identitet, da žele učiti hrvatski jezik i svakako da ih treba ohrabrivati, podržavati i bodriti. Ja sam tu da im na tom putu pomognem.

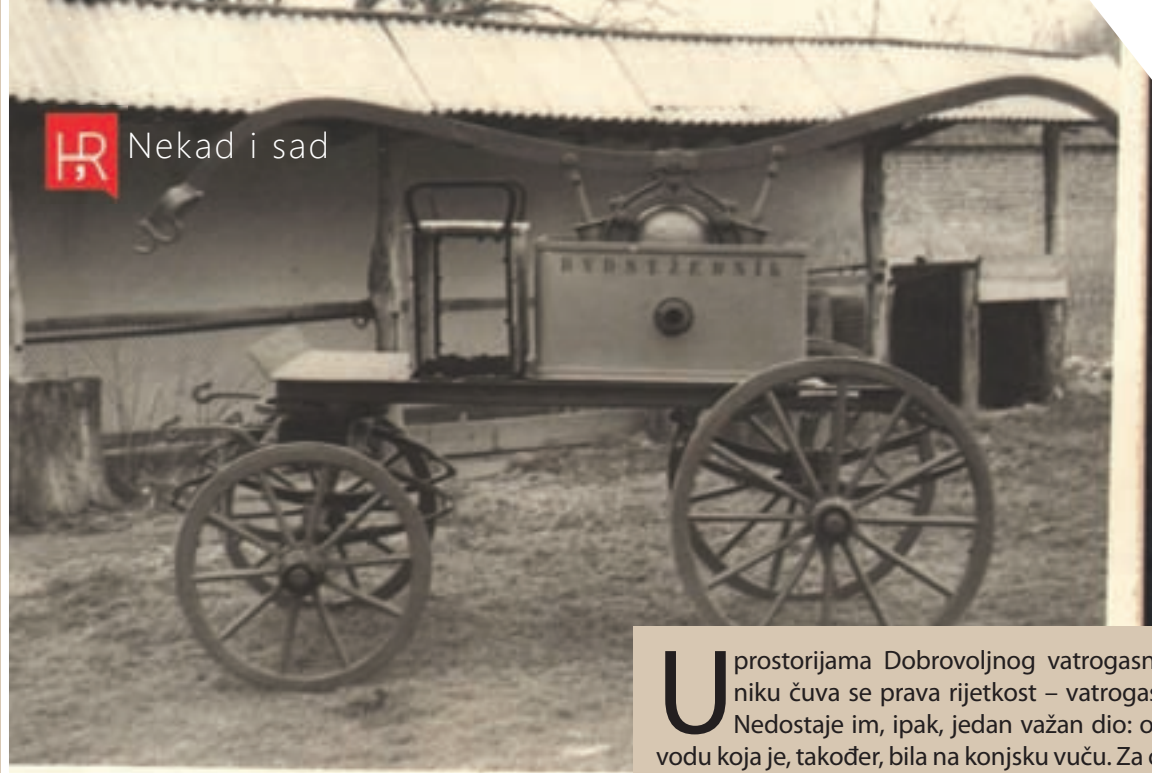
S. Darabašić

Kakva su Vam dosadašnja iskustva s djecom u Sotu i dolaze li oni rado na nastavu izbornog predmeta hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture?

Tijekom proteklih pet godina nastava u Sotu se odvija bez ikakvih problema. Stalno ima zainteresirane djece i taj broj je jednak broju djece koji pohađaju nastavu u školi u Sotu. Broj djece iz godine u godinu varira, ovisno o tome koliko ima naše djece koja upisuju prvi razred. Međutim, ima stalno zainteresiranih, što je jako dobro. Na samom početku, kada se nastava tek počela održavati u ovoj školi, imali smo malih problema zbog nedostatka knjiga ali sada su ti problemi riješeni tako da sada nemamo nikakvih poteškoća u radu. Na satima uglavnom izučavamo jezik, povijest, malo glazbene kulture, zemljopis i sve ono što čini kulturu Hrvata u Srijemu. Djeca sudjeluju u radu, zainteresirana su da što više nauče i ja sam zadovoljna njima.

U šidskoj općini nastava na hrvatskom jeziku izučava se samo u Sotu, i to za učenike od prvog do četvrtog razreda osnovne škole. Postoji li mogućnost da se organiziraju sati hrvatskog jezika i za učenike viših razreda?

Hrvatski jezik izučava se trenutno samo u Sotu jer tu postoji zakonski uvjet za to, sukladno postotnom udjelu Hrvata u ukupnom broju stanovnika. Taj predmet izučavaju samo učenici od prvog do četvrtog razreda. Za više razrede nastava bi se trebala održavati u matičnoj školi u Šidu. Međutim, do sada, sudeći po

U prostorijama Dobrovoljnog vatrogasnog društva u Žedniku čuva se prava rijetkost – vatrogasna kola iz davnina. Nedostaje im, ipak, jedan važan dio: odvojena cisterna za vodu koja je, također, bila na konjsku vuču. Za opsluživanje ovakve mehanizacije trebalo je više ljudi i spomenuta konjska vuča. Kada se pogledaju ovakve alatke za krizne situacije u prošlosti, kakve su požari, očividniji je napredak u brzini i efikasnosti nastao s novim dobom i vatrogasnim kamionima.

Desetljećima čuvana stara vatrogasna kola, osim što su sačuvala patinu starih vremena, dokumentirano svjedoče o dugoj povijesti vatrogasaca u Žedniku. Upravo su se navršile 92 godine od uspostavljanja ovog vida spašavanja ljudi i imovine od vatre, ali i drugih oblika elementarnih nepogoda. Dobrovoljno vatrogasno društvo u Žedniku osnovalo je rujna 1925. godine nekoliko tadašnjih zemljoposjednika i obrtnika. Od tada svih desetljeća u kontinuitetu postoje vatrogasci u ovom selu; do danas nije bilo prekida u njihovoj dobrovoljnoj organiziranosti na pomoći ljudima i selu. Društvo danas ima 32 aktivna člana i podmladak koji se educira za buduće vrijeme. Osim u Žedniku, nadležni su i za teritorij u susjedstvu, u Novom Žedniku, Malom Beogradu, Verušiću i Đurđinu. Godišnje u prosjeku imaju oko 25 intervencija i to ne samo u požarima, jer se vatrogasci pozivaju i u drugim nevoljama, tj. elementarnim nepogodama.

A stara vatrogasna kola u novom dobu – ona su značajan podsjetnik na djela djedova i pradjedova i njihov rad na planu dobrovoljne pomoći selu i ljudima u nevolji.

Stara vatrogasna kola

Integracija i asimilacija

Integracija je riječ koju u posljednje vrijeme u svezi tzv. migrantske krize najčešće čujemo. Po nekim tumačenjima političara, ova riječ označava pojam kada se određena grupa ljudi naseli u jednu zemlju s ciljem da se što prije uključi u radnu sferu. Pri tom treba svladati jezik te zemlje, da poštuje postojeću kulturnu tradiciju a pri tome da sačuva i svoj jezični, vjerski i kulturni identitet. Suprotno tome je asimilacija kada pridošlica potpuno izgubi svoj jezični, vjerski i kulturni identitet. Trenutno govoreći o temi integracije, ostat ću samo na tlu Europe, prije svega mislim na europsku zajednicu, koja se sigurno suočava s najvećom krizom od trenutka svog nastanka.

Pesimistički nastrojeni »analitičari i stručnjaci« govore o koncu EU, o kraju europske civilizacije. Njemački filozof **Oswald Spengler** prije sto godina (1918.) objavio je svoje kapitalno djelo: »Propast Zapada«. U tom radu, shodno biologističkoj teoriji, on vrši jednu povijesnu analizu civilizacija koje su postojale i pojedine faze ljudske civilizacije uspoređuje sa živim bićem koje se rodi, razvija, doživi svoj vrhunac razvoja i na koncu odumire. Primjera radi: grčka i rimska civilizacija je propala, ali iz nje se rodila srednjovjekovna renesansna Europa, nakon propasti feudalnog društvenog uređenja rodila se današnja kapitalistička građanska demokracija, što znači da je »mnogo puta opjevani razvoj« cikličan i moguća je i stagnacija, čak i devastacija, propast. Dobar primjer je i naša bivša zajednička država, ali na mikro nivou i naš grad Subotica.

Kako riješiti trenutačnu krizu?

Suvremeni političari EU, ali i neki biznismeni, predlažu različita rješenja »izbjegličke krize«. Humano je da pomognemo ljudima koji bježe ispred ratnog stradanja, prvenstveno iz Sirije, ali i iz ostalih dijelova svijeta gdje haraju ratovi. Drugi pak govore o »migrantskoj krizi« u kojoj se milijuni ljudi teže useliti u Europu da bi stekli bolje životne uvjete, prije svega iskorištavanjem sustava socijalne zaštite najrazvijenijih zemalja. Neki pak govore da treba promijeniti rasni sustav ostarjele Europe, prije svega »transfuzijom svježe krvi« iz Afrike i Azije. Predlažu da EU svake godine treba primiti milijun ljudi, kojima radi integracije, za razdoblje od dvije godine treba godišnje davati 15.000 eura. Za osiguranje sredstava EU države trebaju uvesti posebne poreze; povrh toga države članice se trebaju zadužiti (uzeti kredit) na svjetskom financijskom tržištu. Neke članice iz istočnog dijela EU oštro se protive nekontroliranom useljenu i ne žele primati nikakve migrante u svoju zemlju. Iz ovog razloga lijepi im se etiketa da su rasisti ili »neofašisti«. Najsvježiji primjer dobijanja ovakvih naziva je stranka Alternativa za Njemačku, koja je s 15%

glasova postala treća na nedavnim izborima u Njemačkoj. Uprošćeno rečeno osnovni problem je: kako određenu manjinu što brže i svrsishodno integrirati u većinu da bi postali radna snaga koja očito nedostaje. O tome će se, vjerujem, još dugo voditi debate. Zato, umjesto Zapada, bolje da mi pogledamo događanja

Integracija starih motiva u novi objekat

u našoj bližoj okolini jer i kod nas postoje nacionalne i vjerske manjine. Uzmimo na primjer one koji se izjašnjavaju kao pripadnici hrvatskog ili mađarskog naroda.

Biti u manjini

Spomenute dvije manjine odavno su integrirane u društvo naše države i kao radna snaga su bili cijenjeni. Poznato je i da su tamo gdje oni pretežno žive (ili su većina) plaćanje poreza, taksi, komunalnih usluga na najvišoj razini. Međutim, i u doba socrealizma, osim određenih odabranih i pogodnih (podobnih) pripadnika manjina, teško su dospijevali u više upravne krugove. Po mom iskustvu, Mađare u školi su svakodnevno »učili« da smo mi manjina, da imamo i određene »grijehe« bilo da se radilo o *K.und.K* monarhiji ili za vrijeme drugog Velikog rata. Osnovna poruka je bila: šutite, radite i *ne talasajte*. Neskriveni cilj je bila potpuna asimilacija, koja je djelomično i uspjela. Nakon pada Berlinskog zida, u krvavom ratu »pala« je i naša SFRJ. Danas s Mađarima imamo povijesno najbolje odnose, tvrdi Predsjednik države, ali što je s Hrvatima koji također imaju stare »grijehe«?! Imam jednu vlastitu viziju integracije; u kojem naš Predsjednik prima djecu iz redova hrvatske manjine i na pitanje: »za koga navijaš? Dobije odgovor: »za Vojvodinu!« A on zadovoljno kaže: »bravo, tako treba!«

Imaju li sigurniju budućnost edukativne ili folklorno-estradne manifestacije?

Snimati i zapisivati

Vlatko Jurković,
Draž, Hrvatska

Manifestacije poput nedavnog *Tradicijskog češljanja* u Baču jako su nam potrebne radi pravilnog istraživanja i njegovanja materijalne i nematerijalne baštine. Očito, doba folklornih smotri doživljava osjetan pad, kako kod nas u Baranji, tako i u Slavoniji. Na ovoj manifestaciji sam četvrti put, pa navedene pojave uočavam i u Vojvodini. Jednostavno, nameće mi se zaključak da je ovdje, kao i kod nas u Baranji, osnovni problem održati KUD-ove. Stariji članovi se rapidno osipaju, mladi odlaze trbuhom za kruhom, pa se okupljamo nekako na brzinu, bez nekog sustavnog rada, samo kad trebamo negdje putovati. Danas se i kod onih malobrojnih mladih javlja sve više odbojnosti prema kulturnoj baštini, za što krivim i obrazovni sustav i nas starije generacije u KUD-ovima. Upravo mi smo utemeljitelji jednoga razmišljanja koje po meni više njeguje vrijednosti drugih nego vlastite. Većina nas misli da o baštini svoje zajednice sve znamo, što nam tko ima soliti pamet? Tek kad dođemo na jednu manifestaciju ovoga tipa, vidimo koliko ustvari ne znamo. Prvo što nam je na jeziku – pa, ovako nekada nije bilo – brzo padne u vodu pred argumentima nekog tko bi nam po godinama mogao biti čak i unuk. Stoga su nam edukativne manifestacije jako potrebne, osobito ukoliko ih snimamo i sve o njima bilježimo. Te snimke i zapise moramo sačuvati za generacije koje dolaze poslije nas, jer ukoliko mi to ne uradimo, sva ova, nemjerljivo vrijedna baština, jednostavno će tiho nestati.

I. A.

Budućnost je u spoju tradicije i znanstvenog pristupa

Milan Stepanov,
Futog

Prije svega, manifestacija kojoj smo prisustvovali u Baču, za nas koji se ozbiljno bavimo narodnim nošnjama, vrlo je zanimljiva, ali i izuzetno korisna. Njezina najveća vrijednost je što nije niti estradna, niti komercijalna, nego jednostavno i nenametljivo dopunjava priču o kostimu, o odijevanju i savršeno se uklapa u ono što KC *Mladost* iz Futoga radi na jednoj puno višoj razini. *Tradicijsko češljanje* je normalan slijed naše manifestacije *Biserna grana*, kojoj sam utemeljitelj i kojoj je tema narodna nošnja. Stoga ju pomno pratimo i jako cijenimo trud i uspjehe organizatora. Nastojanja Šokaca da svoju tradiciju sačuvaju svima pokazuje put kojega se trebamo držati. U praksi smo vidjeli koliko češljanje može biti zanimljivo i koliko truda i vremena su naše bake i prabake znale uložiti u izradu frizura i uređivanje oglavlja. Mladi ljudi koji sada stasavaju i vode KUD-ove, udruge, kolekcije, zbirke... posvećuju se ovim temama na pravi način. I znanstveno, ali i na terenu, provode puno istraživanja i tako dopunjavaju svoje funduse. Bilo je krajnje vrijeme da se to uradi, jer stariji, koji to znaju, neumitno nestaju, biologija radi svoje. Ljudi poput **Stanke Čoban** i njezine ekipe, koliko vidim, potpuno su posvećeni nastavljanju započetog. Na njihovoj manifestaciji radi se u radionicama, rade se rekonstrukcije i upravo u tom spoju tradicije i znanstvenog pristupa leži budućnost rada udruga, koje se sudaraju s problemom osipanja članstva.

I. A.

Zgazit će nas vrijeme

Bora Otić,
Novi Sad

Kroz snimanja autorskog serijala *Skazanje* upoznao sam puno atipičnog, a manifestacija *Tradicijsko češljanje* upravo je takva. Danas sam doznao da je panonska regija na trećem mjestu u Europi po bogatstvu nematerijalne kulturne baštine. U Bač smo došli kako bismo i mi dali svoj doprinos očuvanju i približavanju te baštine onima koji ju nedovoljno poznaju. Većina ljudi rad KUD-ova vezuje za pozornicu, za blješteteće nošnje, svirku, pjesmu i manje ili više uspješno plesanje, što mi djeluje nekako isprazno. Mislim da je viđeno u Baču prikazano jako dobro, na pravi način i da bi mnogim KUD-ovima s ne tako velikim brojem članova *Tradicijsko češljanje* trebalo biti putokaz za rad u budućnosti, jer ukoliko se sve svede na pozornicu, folklorci uskoro neće znati ništa o narodnim nošnjama koje odijevaju. Pun pogodak je predavanje prof. **Tomislava Livaje** i radionica koja je uslijedila. Na običnoj folklornoj manifestaciji malo tko može nešto i naučiti. Bez ovakvih edukacija teško će netko sačuvati onu prvobitnu formu. Loša poruka je ukoliko se netko samo odjene u nošnju, a ne zna kako i zašto sve treba izgledati. Kad mi iza malih ekrana nešto radimo, narod voli vidjeti što se tu događa, kako to drugi rade. I ovo je prigoda za promidžbu pripremnoga rada, nije sve u onom što gledatelji vide na pozornici. Stoga je hvale vrijedan trud ljudi poput organizatora manifestacije u Baču, jer bez takvih ljudi i takvih manifestacija zgazit će nas vrijeme i naša bogata tradicija zasigurno će izumrijeti.

I. A.

Završena sjetva uljane repice

Ekspanzija proizvodnje

Tijekom nedavno završene sjetve uljane repice na teritoriju Grada Subotice, prema procjenama Poljoprivredne stručne službe (PSS), posijano je oko 4.500 ha, što je 30 posto više nego prošle godine.

Prema najstarijim podacima izvješća planova sjetve Tajništva za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša u Subotici iz 2005. godine uljana repica se prije nepunih 15 godina u subotičkom ataru sijala na svega 99 ha. Od tada do danas površina pod zasijanom uljanom repicom se značajno povećala, a razlog tomu stručnjaci i ratari objašnjavaju isključivo boljim profitom od ustaljenih poljoprivrednih kultura, prije svega pšenice i kukuruza.

Profitabilna kultura

Savjetovadac u PSS Subotica **Neven Orčić** kaže da je prošle proizvodne godine uljana repica bila jedna od najisplativijih kultura:

»S prinosom oko 3,2 tone po hektaru prošla godina je bila solidna za uljanu repicu, ali ono što je bilo dobro je cijena od 40 dinara. Računajte – 40 dinara puta 3.000 kilograma je čisto 120.000 dinara, a na kukuruzu će ratari ove godine zaraditi oko 50-60.000 dinara što nije zarada, nego rad za džabe!«

Uljane repice je sve više, a koje kulture je sve manje na poljima Orčić kaže da ovisi od godine do godine, ali da je prošle godine bilo puno manje posijane pšenice. Razlog tomu također vidi u profitu, odnosno u lošoj cijeni pšenice i skupoj proizvodnji. Što se tiče ove godine, smatra da će uljana repica »uzeti po malo« od svake kulture.

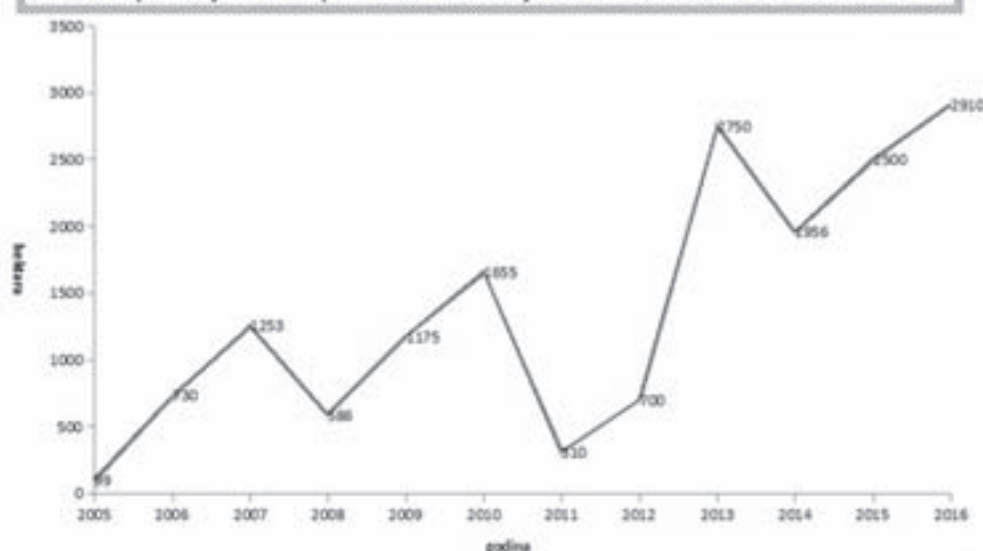
Jedan od brojnih poljoprivrednika koji svake godine povećava površinu pod uljanom repicom je i **Filip Ivković Ivandekić** iz Žednika. Prije tri godine je počeo uzgajati ovu kulturu i kaže da je od tada svake godine udvostručio površinu posijanu njome. Kaže da je sije jer je profitabilnija, jer je ulaganje manje i jer je lakša manipulacija robom. Objašnjava Ivković Ivandekić da se manje organske tvari izvuče iz zemljišta, a dobije se više novca. Zbog povećanja površina pod uljanom repicom kaže da manje sije kukuruz i pšenicu. On kaže i da je za ovogodišnju sjetvu ze-

mljište bilo suho, ali da je prošlotjedna kiša popravila situaciju te da je repica već nikla.

Proizvodnja nije skupa

Osim toga što ima dobru cijenu, ova ozima kultura je relativno skromna što se tiče proizvodnje. »Njezina proizvodnja nije skupa. Preporučljivo vrijeme sjetve je od 1. do 15. rujna, a vremenom sjetve utječe se na porast biljaka do zime kako bi u optimalnoj kondiciji ušle u zimski period. Uljana repica ima velike zahtjeve za vodom. Potrebna godišnja količina padalina je 500-750 mm. Najosjetljivija na sušu, uljana repica je u razdoblju od formiranja pupoljka do cvjetanja i u fazi nalivanja zrna. U klimatskim uvjetima Vojvodine, najkritičniji je moment sjetve, jer

Površina pod uljanom repicom na teritoriju Grada Subotice od 2005. do 2016.

Izvor: Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Subotica

nedostatak padalina u tom razdoblju za posljedicu ima kasno nicanje i propadanje nerazvijenog usjeva tijekom zime«, kaže Orčić i dodaje da je uljana repica kultura koja se obavezno mora gajiti u plodoredu. »Ne treba ju gajiti poslije soje, suncokreta, slačice, graška i drugih mahunarki, kao ni poslije lucerke i djeteline. Dobri predusjevi su oni koji rano napuštaju zemljište. Najbolji predusjevi su rani krumpir i rano povrće, a zatim dolaze strnine, koje su najčešće predusjevi za repicu. Ona rano napušta zemljište i dobar je predusjev za mnoge kulture«, kaže Orčić.

J. Dulić Bako

Mjesto pulsiranja umjetnosti

U Klein house dolaze ljudi koji komuniciraju i pričaju o slikama, knjigama, glazbi. Ovdje se okupljaju oni koji ne gledaju TV i konzumiraju TV smeće, nego čitaju i koji su prijemčivi za umjetničko stvaralaštvo i duhovnost», kaže vlasnik ovog društvenog kluba Zsolt Gyulai

Svuda u svijetu postoje društveni klubovi, a ni Subotica nije izuzetak. *Klein house – social bar & art gallery* otvoren je prije dvije godine i uz izložbe, koncerte i književne večeri okuplja umjetnike i goste kojima je kultura sastavni dio života. *Klein house* je brzo postala poznata adresa i mjesto okupljanja za sve one koji žele popričati s prijateljima ili dragom osobom u ugodnom interijeru, mjesto gdje će se popiti kava ili čaša-dvije dobrog vina u opuštеноj, boemskoj atmosferi i sudjelovati u kulturnom životu zajedno s onima koji pokazuju svoj talent i stvaralaštvo u prostoru ovog društvenog kluba. *Klein house* je za vrlo kratko vrijeme postalo mjesto bitnog pulsa u kulturnom životu grada.

»Dugo sam živio u Budimpešti, otišao sam iz Subotice 1991., i vratio se 2014. Htio sam napraviti nešto, za sebe i ovaj grad, što mi je je jako važno. Vratio sam se s namjerom da napravim svoju malu revoluciju u vezi s razvojem kulture u gradu, jer sam mislio da u Subotici kultura stagnira i propada. Znao sam da se neću obogatiti ako otvorim suvremenu art galeriju i mjesto kulturnih događanja. U ovom malom kulturnom centru, komercijalni dio ponude su probrana, kvalitetna vina uz izložbe likovnih umjetnika, književne večeri, jazz koncerte, kao i koncerte klasične glazbe. Radi se o programima koji su dio urbanog života, sada se to rijetko događa u gradu, a nekada je bilo drugačije«, kaže vlasnik ovog društvenog kluba **Zsolt Gyulai**.

Kulturna alternativa

Jeste to nekada bilo drugačije, postojao je u subotičkom Narodnom kazalištu klub, gdje su se okupljali glumci, slikari, književnici, intelektualci, novinari. Klub je ugašen ranije od početka rušenja-rekonstrukcije kazališta 2007., a mjesta za susrete ljudi takvog »profila« olovnih devedesetih bila su lokali *Gustav*, kasnije *Speak easy*, a zatim *Klodovik*, te sada, uz *Klein house*, *Grunfi* i kavana *Majo*, mali lokali koji i danas rade.

»Našao sam ovo mjesto prije dvije godine. Odličan je galerijski prostor, zidovi su visoki, ovo je stara kuća, obitelj **Klein** je dovršila gradnju kuće prije 120 godina, dakle, tu je i tradicija. I u Budimpešti postoje ovakvi lokali, primjerice *Romkocsmá*, gdje se susreće mlađa i starija generacija«, kaže Gyulai i naglašava kako je ovakav društveni klub teško održavati, jer je visoka cijena zakupa, režije, što znači svakodnevnu borbu za opstanak, ali ne odustaje od ovakvog vida društvenog kluba.

»Ovdje dolaze ljudi koji ne slušaju novokomponirane narodnjake, a nekakvo komercijalno razmišljanje vlasnika lokala koje je od početka 90-ih išlo u smjeru otvaranja mjesta koja bruje od kič glazbe, uništavalo je urbani i duhovni život grada. Primjerice, u Budimpešti sada ima oko trideset sličnih prostora *Klein houseu*, a naša je specifičnost galerijske postavke, jer je galerijski segment rijedak u ponudi social barova.«

Pitao sam Gyulaia, je li Klein house, ovdje i sada – kulturni underground? Odgovorio je:

»Jest, apsolutna alternativa.«

Suradnja s profesorima

»Muzička škola je ovdje u blizini, uspostavio sam kontakt s profesorima. Ima veliki broj mladih, talentiranih profesora u toj školi, kao i glazbenika. Zajedno s njima uspjeli smo napraviti neki pomak, neki razvoj glazbenog života u gradu. Jazz je do-

minantan, mladi ovdje imaju prostor da na koncertima pokažu što znaju. U *Klein houseu* imamo i koncerte komorne glazbe. U pitanju je niz malih koncerata komorne glazbe. Javni nastupi su značajni za te mlade glazbenike i to ćemo i dalje raditi. Nastojimo koliko možemo, jer je nažalost taj urbani glazbeni život u Subotici ravan nuli«, kaže Gyulai i ističe dobru suradnju s novosadskom nakladničkom kućom *Forum*, jer je u posljednjih godinu dana svaka nova knjiga u njihovom izdanju promovirana u *Klein houseu*.

Gdje se sve kazalište može dogoditi? Ne mora tu biti kazališna zavjesa, prije početka predstave.

»Ostvarili smo suradnju i sa subotičkim Narodnim kazalištem, predstava prema drami književnice **Elvire Lindo** *Csak egy szóval mondd*, koju je režirao **Edvin Liverić**, premijerno je izvedena u *Klein houseu* u ožujku ove godine«, kaže Gyulai.

Zvonko Sarić

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10 i 29 Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA JE POTREBNA IZRADA STUDIJE PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

za projekt »Hala za mehanički tretman papirnog otpada«, na katastarskoj parceli 954 KO Stari Grad, Ulica Bore Stankovića br. 37 (46.109454°, 19.667064°), nositelja projekta TEHNOPAPIR DOO Beograd, PJ Subotica, Bore Stankovića br. 37.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internet adresi: http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-282-2017.pdf

Javni poziv za posebne programe iz područja sporta

Gradsko vijeće Grada Subotice raspisalo je Javni poziv za dostavljanje prijedloga posebnih programa u području sporta za 2017. godinu. Podnositeljima posebnih programa Javni poziv i Obrazac 4 (Prijedlog posebnog programa kojim se ispunjavaju potrebe i interesi građana u područja sporta – aplikacijski formular) dostupni su na službenoj internetskoj stranici Grada: www.subotica.rs u odjeljku natječaji i oglasi.

Zatvoren za promet dio Ulice Subote Vrlića

Služba za energetiku i promet Gradske uprave Grada Subotice obavještava javnost da će do 31. prosinca za promet biti zatvoren dio Ulice Subote Vrlića i to ugao koji povezuje parkiralište kod kružnog toka na početku Aleje maršala Tita s Ulicom Subote Vrlića. Razlog zatvaranja je izgradnja stambeno-poslovnog objekta u Ulici Subote Vrlića.

Miljana Kovač, članica KUD-a Hrvata *Bodrog* iz Monoštora

Zlatne ruke cura ima

Svaki slobodan trenutak ova mlada Monoštorka posvećuje udruzi i svojim kreacijama * Želja joj je da jednog dana otvori Miljanin kreativni kutak, neku vrstu prodavaonice i da drži dječje radionice

Miljana Kovač članica je KUD-a Hrvata *Bodrog* iz Monoštora. Tako sam i upoznala ovu mladu, nasmijanu djevojku. Ali malo-po malo ta priča o njoj počela se širiti, jer se iza kitnjaste šokačke nošnje i širokog osmjeha krije djevojčica čija mašta i kreativnost nema granica. I nije pretjerano reći – nema granica, jer sve što zamisli Miljana i napravi.

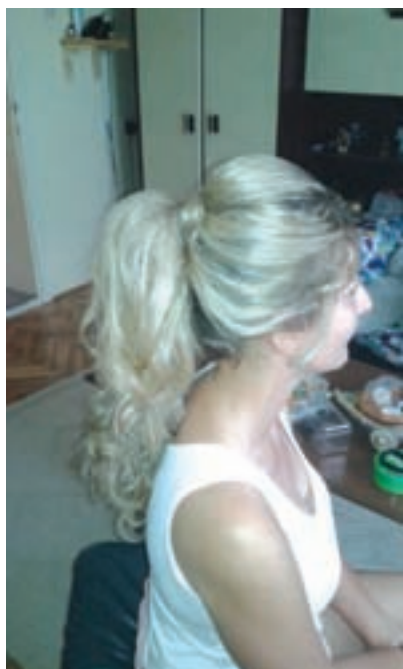
Što oko vidi, ruka napravi

Ovaj razgovor vodile smo u Miljaninoj kući, ateljeu uz nedovršenu decoupage kutiju, a dok smo razgovarale u glavi joj se vrtjelo još bezbroj ideja, jer je za sutra trebalo završiti sve one sitne detalje koji su nezaobilazni na svakoj svadbi. A ta delikatna zadaća je, pogodili ste, povjerena Miljani. Priča da je još kao djevojčica kopirala ono što joj je mama crtala, a škola je samo potaknula njen interes za crtanje.

»Slikanje, ručni radovi, folklor, ljubav prema nošnji. Tako je to nekako išlo«, priča Miljana.

Želja joj je bila da poslije osnovne škole nastavi naobrazbu u tom pravcu, ali kaže da je to ostala samo želja. Umjesto neke umjetničke škole, otišla je u sasvim drugi pravac – racionalnu i preciznu ekonomsku struku. Ali to ne znači da je ova vedra Monoštorka orkenula leđa umjetnosti, dapače, dala je svom talentu i mašti da se razmašu. Kao da je htjela napraviti neku ravnotežu između praktične ekonomije i svoje radoznale, kreativne prirode.

»Što ja sve pravim? Ručne radove, zlatovez, šijem, slikam, radim decoupage, pravim frizure, radila sam kostime za naše pokladne maskenbale, dekoracije za svatove, pravim torte i sada se već usudujem prepravljati naše nošnje. Žene koje su to radile u selu su stare i poslije njih to više nitko neće znati i zato ja sada obilazim te naše stare žene, pitam, slušam, bilježim. Da bi se nošnja oprala, mora se skinuti i plava čipka, i vezovi, i škovrtlje... Jednostavno, skine se sve do bijelog platna. A poslije se sve vraća natrag. To su žene obično radile zimi kada nije bilo puno drugih poslova. Što bih još željela naučiti? Iskreno: ne znam. Bojim

 Miljana Kovač

Tjedan u Bačkoj

Šoping groznica u Somboru

se da mi ne bude previše, jer i sada jedva stižem», objašnjava Miljana.

Svaki slobodan trenutak koristi da nešto uradi, pa slobodnog vremena, osim za svoje kreacije i folklor, ni nema.

»Kada mi se nešto dopadne, trudim se da isto tako i napravim. A nekada to bude malo i drugačije, onako kako ja to zamislim«, otkriva nam u razgovoru.

Na ruku Miljani ide to što se danas sve informacije brzo prenose putem društvenih mreža, pa slike njenih umjetničkih djela brzo i lako postaju dostupne svima.

Volja i strpljenje

Koliko je Miljana uporna kada nešto naumi i zamisli, ilustrira priča o tome kako je počela šiti.

»Radili smo običaj *vinci* u udruzi, a ja sam u toj postavi bila beba. I kako onda da obučem bilo što? A htjela sam baš haljinu kakva se nekada, dok se držao još taj običaj u selu, oblačila bebi. A kada sam nabavila i materijal i original, nisam znala što dalje. Ipak, uspjela sam uz pomoć jedne starije *šnajderke* i skrojiti i sašiti«, priča Miljana o svojim prvim krojačkim uradcima.

A kada je poželjela da ima jedinstvenu rođendansku tortu, sama ju je i napravila. Prvo tu jednu, a koliko ih je bilo poslije toga nije brojala. Svoje drugarice za punoljetstvo uvijek je obradovala slikom, svog Uroša košuljom rađenom tehnikom zlatoveza, svoj dom za Božić izmaštala je i uredila sama. »Najzahtjevnije je raditi svatovsku dekoraciju, jer su mladenke zahtjevne. Razumljivo, žele da sve bude onako kako su one zamislile. Ja im onda kažem samo pošaljite sliku i dobit ćete to što tražite«, objašnjava Miljana.

Kaže, sve se može napraviti, samo su potrebni volja i strpljenje.

»Jedno bez drugog ne može. I meni se dogodi neki kiks, da nemam volje. Ali onda vidim nešto što mi se dopadne i dobijem i želju da radim svom snagom. Želja mi je da jednog dana otvorim Miljanin kreativni kutak, neku vrstu prodavaonice i da držim dječje radionice. I sada me pozivaju u školu da držim dječje radionice, a kako ja volim djecu rado se odazivam tim pozivima. Uglavnom to bude tijekom jeseni i za blagdane«, priča Miljana i dodaje da sve što radi radi s lakoćom, a odmara se kada ode na folklor.

Probe im jesu česte i zahtjevne, ali Miljana kaže da ih ne propušta čak ni kada na posao ide u treću smjenu. To i ne čudi, jer je polovicu svog života aktivna u folkloru; počela je od dječjih igara da bi vrlo brzo postala dio *Kraljica Bodroga* i folkloristica prve postave.

Kaže da želi još toliko toga naučiti, da sve ono što radi bude savršeno. Ali jedna želja će možda ostati neostvarena – *ubirane pregače*. Upečatljiv je to dio šokačke nošnje, ali ih više nitko ne izrađuje, pa Miljana nema od koga naučiti. No, tko zna – kako je uporna, možda to uspije i bez ičije pomoći.

Z. V.

D očekali i Somborci jednu veliku investiciju u svom gradu. Barem su nam je tako najavljivali. I ne samo u Somboru, jer je izgradnja *Capitol parka*, jedne vrste tržnog centra bila vijest koja se proteklih tjedana mogla iščitavati u mnogim medijima i portalima koji se bave ekonomskim temama, investicijama, ulaganjima. Krivili smo i mi Somborci vratove prema gradilištu na mjestu nekadašnje somborske tekstilne tvornice, koja je u međuvremenu postala pogon Metaloprerađivačke industrije *Bane*, a onda godinama dok nije postala gradilište stajala napuštena i zapuštena. Krivili smo vratove i gledali u kranove i objekt od betona i stakla koji je polako nicao tamo gdje su se nekada pravili kvalitetni mebl štofovi i lokoti koje je kupovala cijela bivša Jugoslavija. I konačno, ono što se gradilo iza ograda gradilišta otvoreno je za radoznale Somborce. Uz svu pompu, kako to obično i biva kada medijsku promociju preuzmu agencije kojima je to opis posla.

A još prije nego što je i presječena crvena vrpca znalo se da ono što su Somborci najviše čekali, a to je *Lidl*, neće biti otvoreno do naredne godine. Tako je gotovo polovica objekta od nekoliko tisuću četvornih metara i dalje ostala prazna. U onom preostalom dijelu dobili su Somborci dućane nekoliko poznatih robnih marki odjeće i obuće (ne bih ovdje da im dajem besplatnu reklamu) i gle čuda trafikku, mjenjačnicu i ljekarnu. Što je uz imena izvikanih robnih marki također najavljeno kao veliki iskorak u Somboru. Bože sačuvaj, sad će još netko pomisliti kako mi u Somboru nismo imali gdje kupiti novine, lijek za glavobolju ili promijeniti ušteđevinu kada zaškripi negdje u kućnom proračunu. Naravno da imamo sve to, maltene na svakom čošku i naravno da nitko nije čekao *Capitol park* da bi postao redoviti čitatelj dnevnog ili tjednog tiska ili da bi se počeo liječiti. Tako to izgleda, gledano iz mog kuta. Oni drugi (koji će uvijek reći da je čaša polupuna, a ne poluprazna) reći će da je u Somboru stigla investicija od deset milijuna eura, da su neki Somborci ovdje dobili posao, da će ovo biti značajno trgovačko središte Sombora, da će potaknuti razvoj poduzetništva u tom gradu i sigurno će nabrojati još nekoliko dobrih strana ove investicije. I sve je to možda i tako, ali ja ću po tisućiti puta ponoviti isto – gdje su u Somboru tvornice? Neće li jedini simbol tog proizvodnog Sombora ostati tvornički dimnjak nekadašnje tekstilne tvornice koji je preživio i gradnju *Capitol parka* i gle ironije, zgodno poslužio kao reklamni prostor za XY, YZ...

Z. V.

Kvalitetan i dobar rod

Ove godine, zbog suše, berbe grožđa su na srijemskim vinogorjima počele nešto ranije nego prošle. Prve procjene vinogradara govore da je kvaliteta roda znatno bolja u odnosu na prošlu godinu. Sušno ljeto i manje padalina utjecalo je da kvaliteta grožđa bude izuzetna, s velikim postotkom šećera. Iako je suša uzela svoj danak, godina je, barem kada je u pitanju rod grožđa, bila dobra a manji rod kod pojedinih sorti grožđa direktna je posljedica niskih temperatura u zimskom razdoblju.

Jedna od boljih godina

Veliki prinos i dobra kvaliteta grožđa bili su ove godine u vinogradu obitelji Žeravica iz Šida. U svoja dva vinograda u Gibaračkoj planini desetljećima ova obitelj gaji vinovu lozu. Za dobar ovogodišnji rod kažu da su pogodovale vremenske prilike, redovna primjena kvalitetnih agrotehničkih mjera ali i svakodnevni rad u vinogradu:

»Mogu reći da je ova godina bila pogodna za vinogradarstvo. Bilo je dosta sunca u vrijeme kada je grožđe trebalo zreti što je utjecalo na kvalitetu i slast. Svake godine koristim agrotehničke mjere koje imaju svoju karencu, a posljednje špricanje vinograda, kad grožđe sazrijeva, radimo plavim kamenom. Ta metoda nije štetna za grožđe a ni za ljude, a dobra je za rod«, kaže mladi vinogradar **Goran Žeravica**, ističući da je ove godine prezadovoljan rodom: »U odnosu na prošlu, ali i na nekoliko prethodnih godina mislim da je ova godina, što se kvalitete tiče, jedna od

najboljih. Rod je veći od očekivanog, apsolutno nema truleži a i slast je iznimno dobra. Sve je to rezultat sunčanih dana tijekom ljeta ali svakako i našeg rada i ulaganja u vinograd«, kaže sugovornik.

Ova obitelj već desetljećima proizvodi vino, uglavnom za svoje potrebe:

»Od preostalog koma, osim vina, proizvodimo i rakiju. Od domaćih bijelih sorti grožđa proizvodimo bijelo vino, a od sorte hamburg pravimo roze. Tako radimo godinama, s tim što danas za proizvodnju koristimo suvremenije tehnologije koje nam dosta olakšavaju rad. Posjedujemo bačve od prokroma koje se lakše održavaju; koristimo električne muljače kojima muljamo grožđe, a također imamo i filtere koji dodatno izbistre vino, taloge pri dnu, pa čak i one sitne čestice koje se nalaze u njemu. Vino nam bude odlične kvalitete, što mogu potvrditi i moji najbliži prijatelji s kojima ga redovno degustiram, pogotovo tijekom zime.«

Baš kao nekad

Danas su rijetki mladi vinogradari u Srijemu. Za vinograd se kaže da traži slugu, s obzirom na to da mu je potrebno posvetiti veliku pažnju tijekom cijele godine. Goran, i pored brojnih obveza koje ima kao privatni poduzetnik, posvećen je svojim vinogradima. Kako kaže, na prvom mjestu zbog obiteljske tradicije, ali i velike ljubavi prema vinogradu koja mu je usađena od malih nogu:

Tjedan u Srijemu

Pozitivan primjer drugima

Kako rasporediti kućni proračun? Pitanje je koje si u ova teška vremena često postavljamo. Rujan je jedan od težih mjeseci u godini kada su financije u pitanju: polazak djece u školu, na fakultete, priprema zimnice, zatim nabava ogrjeva za one koji ga nisu uspjeli osigurati ranije. Sve su to iznosi koji su veći od redovnih primanja, pa često dolazimo u situaciju da se snalazimo kako znamo i umijemo a da nekad i ne znamo kako nam to polazi za rukom. Svaka pomoć u ovom razdoblju nam je dobro došla, odakle god da je. Ove godine lokalne samouprave u Srijemu darovale su prvašićima simbolične poklone, školski pribor. Općina Stara Pazova, kao jedna od najrazvijenijih u Srijemu, osim bogatih setova školskog pribora prvi puta ove godine osigurala je prvašićima i kompletne udžbenike za nastavu. Ovakvom gestom predstavnici ove gospodarski uspješne općine željeli su pružiti potporu roditeljstvu i povećanju broja djece. Pomoć roditeljima, prema riječima čelnika ove općine, bit će nastavljena i narednih godina, a najavljene su i druge mjere i infrastrukturne investicije koje bi mogle utjecati na mlade roditelje da imaju još više djece. S obzirom na to da su u 2016. godini zabilježeni negativni demografski trendovi, a statistika ukazuje na sve manji broj djece, ovo je samo jedan od poduzetih koraka ove srijemske općine na poboljšanju nataliteta. Briga o stanju odgojnih i obrazovnih objekata također je jedan od preduvjeta za poticaj rađanja. Zato su u ovoj općini u proteklom razdoblju izgradili dva potpuno nova vrtića u Novim Banovcima i Belegišu, a u posljednje vrijeme aktualno je i saniranje, adaptacija i rekonstrukcija postojećih. Primjer je to općine koju s pravom nazivaju jednom od najkonkurentnijih, koja bi trebala poslužiti kao uzor drugima. A kada je riječ o obrazovanju, proteklog tjedna imala sam priliku posjetiti i djecu koja pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku u područnom odjeljenju Osnovne škole *Sremski front* u Sotu. Jedanput tjedno njih petero, zajedno sa svojom profesoricom **Anom Hodak**, pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku. Svi problemi koji su bili u početku sada su prevladani. Ova djeca s radošću dolaze na nastavu, što su nam i sami potvrdili. Njihov broj je mali, ali sukladno broju hrvatske djece koja žive u Sotu i koja su uključena u sve aktivnosti koje im se nude kada je u pitanju očuvanje njihovog identiteta. Volja za pohađanjem nastave postoji i za djecu starije dobi u Šidu, ali je nedovoljan broj prijavljenih đaka. Tu nam nikakva pomoć sa strane neće pomoći, osim volje nas samih da potaknemo djecu da izučavaju hrvatski jezik.

S. D.

»Ja sam jedan od rijetkih vinogradara u ovom dijelu Srijema koji je nastavio ovaj posao. Kao dječak često sam odlazio u vinograd i bio sam uključen u cijeli proces, od špricanja, održavanja, branja grožđa i proizvodnje vina tako da sam imao želju da nastavim baviti se vinogradarstvom, unatoč tome što je to veliki posao. No, postoji još jedna čar svega toga. A to je okupljanje moje rodbine i prijatelja na berbu, baš kao nekad kako ja pamtim berbe grožđa iz svog djetinjstva.«

A kako je to bilo nekad u Gibarcu, ispričao nam je najstariji član obitelji Žeravica: »Drago mi je da se ovaj tradicijski posao nastavio i da mlađe generacije u mojoj obitelji poštuju te običaje. Ranije se sve to radilo na drugi način. U berbe grožđa nekada smo išli s konjskim zapregama i mi Gibarčani smo se mnogo radovali tome. To je za nas bila prava svečanost i jedna lijepa prilika za druženje. U velikom broju smo se okupljali u vinogradima, zajedno brali grožđe, kasnije ga ručno muljali nakon čega smo se uz dobru kapljicu i dobru hranu lijepo družili do kasno u noć. Zato mi je mnogo drago što danas mladi ljudi, koji imaju i drugih načina da se druže, održavaju ovu tradiciju koja je kod mnogih Srijemaca, posebno u Gibarcu, sada skoro i zaboravljena«, kaže Marko Žeravica.

S. Darabašić

Vinogradarstvo je jedna od omiljenih grana poljoprivrede i u Vukovarsko-srijemskoj županiji. **Marijan Burger** iz Lovasa obrađuje 30 hektara vinograda. Berbe ranih sorti grožđa su u punom jeku, a očekivanja su mu da će ove godine imati izuzetnu kvalitetu grožđa: »Ova godina je za vinogradare u Vukovarsko-srijemskoj županiji uglavnom bila pogodna. Kažem 'uglavnom', jer to ovisi od toga gdje je kome smješten vinograd. U vinogradima smještenim u dolinama dosta roda je izmrzlo, ali to je možda negdje oko 20 posto izmrzavanja, što ne predstavlja neki veliki gubitak. U mojih 30 hektara vinograda uzgajam najvećim dijelom *graševinu*, zatim *frankovku*, *cabernet*, *sardonay*, zatim bijelo grožđe i *traminac*. Očekujem dobru kvalitetu i vina i grožđa, s obzirom na vremenske prilike koje su pratile ovu godinu. U našoj vinariji proizvedemo oko 50.000 litara vina i većim dijelom ga prodajemo u Istru i Makarsku, a grožđe vinarijama u Iloku i Vukovaru. Što se cijene tiče, očekujemo da će biti ista kao i lani kada se za kilogram grožđa moglo dobiti od 2 do 2,50 kune. To nije neka cijena, ali kada prođe berba, onda nemaš kud i prihvatiš je takvu kakva jeste«, kaže Marijan.

Održan 86. Grožđebal u Sonti

U slavu grožđa i mladoga vina

Tijekom prvog jesenskog vikenda u Sonti je, u organizaciji OKUD-a **Ivo Lola Ribar**, 86. put održana trodnevna manifestacija u slavu grožđa, mladoga vina i jeseni, *Grožđebal 2017*. Program je započeo u petak, koncertom dječjih folklornih skupina iz Sombora, Stapara, Lalića i Sonte, te s dvije kazališne predstave: *Smiješna bajka u izvedbi CEKOS-a* i *Nestvarna stvarnost* u izvedbi dramske trupe *Čika Savo Škobić* iz Sonte.

U subotu je u prostorijama mjesne knjižnice i čitaonice otvorena izložba narodnih nošnji i rukotvorina, a u velikoj dvorani Doma kulture u plesno-glazbenoj večeri nastupile su gošće iz Sombora, Vukovara i Odžaka. Tijekom nedjeljnog poslijepodneva održan je najatraktivniji dio manifestacije. U defileu ulicama sela prošli su okićeni jahači i zaprege sa sudionicima odjevenim u narodne nošnje. Povorka se zaustavljala na nekoliko raskrižja, na kojima se plesalo i pjevalo, a u kolu i *pismi* sudionicima se priključivao i veliki broj gledatelja. Na ljetnoj pozornici Doma kulture prikazana je *Šokačka svadba* s pučkim veseljem i simbo-

ličkim vjenčanjem *kneza*, devetnaestogodišnjeg veterinarskog tehničara **Denisa Klecina** i *knjeginje*, sedamnaestogodišnje učenice Srednje tehničke škole u Apatinu **Dijane Mihaljev**. Poštujući stare običaje, veseli svatovi su se poslije vjenčanja uputili u crkvu svetog Lovre, gdje je sončanski župnik vlč. **Josip Kujundžić** blagoslovio »zvono« sačinjeno od grožđa.

U završnoj priredbi, održanoj u velikoj dvorani Doma kulture sudjelovali su OKUD *Mladost* iz Subotice, SKUD *Jovan Lazić* iz Belog Manastira, te KPZH-a *Šokadija*, TS *Sončanski Biseri* i OKUD-a *Ivo Lola Ribar* iz Sonte. U ime lokalne uprave domaćine je pozdravio i poželio im još puno uspjeha u radu pomoćnik predsjednika Općine Apatin **Jevto Milojević**. Do ove godine blagoslovljeno »zvono« grožđa tradicionalno se uručivalo predstavniku lokalne uprave. Sada je napravljen presedan, pa je ta čast pripala članu UO organizatora **Đuri Grubješiću**, za do sada nezabilježenu obljetnicu, 50 godina aktivnog sudjelovanja u organizaciji *Groždebala*.

Ivan Andrašić

Čast kulenu u plemićkom selu

Delicija kojoj premca nema

Ponositi su Lemešani na svoje plemićko podrijetlo, ali kada ih pitate što je to po čemu su jedinstveni nitko to plemstvo ni spomenuti neće, jer od te titule danas velike koristi nema, već će vam uvijek bez razmišljanja reći – lemeški kulen. Toliko su ponositi na taj svoj kulen da u njegovu čast već 11 godina organiziraju *Kulen fest*. Žele na taj način promovirati ovu vrsnu deliciju za koju su se čak uspjeli izboriti i za status proizvoda sa zaštićenim geografskim podrijetlom. Doduše, velike koristi od te zaštite za sada nemaju, jer oni koji kroje propise i zakone dalje od ureda maknuli nisu pa im se još uvijek ne može dokazati da se lemeški kulen ne može proizvoditi i čuvati u suvremenim industrijskim pogonima već mu osobenost daje čuvanje u, što bi Lemešani rekli *komarama*, odnosno *špajzevima*, u kućama od naboja sa zemljanim podom.

Taj raskorak između onih koji sjede u uredima i onih koji proizvode tradicijske proizvode znači da lemeški kulen još uvijek ne može u rafove trgovina. Ali to ne znači da Lemešani i dalje ne prave svoj čuveni kulen, a pravi ljubitelji te delicije ne nalaze načina da i dođu do ukusnog zalogaja. Prava prilika za to je *Kulen fest*, održan 23. rujna, na kome majstori kulena pokazuju ono najbolje što čuvaju u svojim *komarama*. Vrsni majstori jesu, ali promociju lemeške tradicije radije prepuštaju ženama. A one će svakom tko im se približi s pitanjem u čemu je tajna lemeškog

kulena reći da se taj kulen ne može praviti »bilo di« već samo u Lemešu. I još će dodati da se kulen pravi samo zimi – od studenog do siječnja. Puni se u svinjsko slijepo crijevo ili rečeno po Lemeški u *kate*, što će reći da je nakada obitelj pravila kulena samo onoliko koliko se svinja klalo. Za pravi lemeški kulen treba i dobra paprika, a očekivano, kažu najbolja je ona iz Lemeša i onda slijedi ono najvažnije – čuvanje. Minimum šest mjeseci. Kažu da je to zrenje u prirodnim uvjetima i najteže. Složili bi se s tim i oni s druge strane tezge, jer kako ga više od pol godine gledati, a ne kušati.

A na *Kulen festu* – na kom je nastupilo petnaestak proizvođača, među ostalim i iz Jagodnjaka i Samobora (Hrvatska), Rume i, naravno, Lemeša – se i kušalo i kupovalo, već po želji i mogućnostima, jer tako vrsna delicija i košta. Otišli su zadovoljni oni koji su samo kušali i oni koji su pazarili i gosti. Domaćini, *Udruga Lemeški kulen* sve su ih ispratili s nadom da će do 12. *Kulen festa* oni iz beogradskih ureda konačno shvatiti što specifične proizvode izdvaja od tvorničkih, promijeniti nakrivo skrojene propise i time otvoriti vrata trgovina za lemeški proizvod.

Z.V.

Ana Jurišić i Ivan Karan, proizvođači kozijeg sira

Gosti iz Istre

Slikali u sjeni starog oraha

SONTA – Međunarodna likovna kolonija *Sonta 2017.*, jedanaesta zaredom, održana je u subotu, u prostorima *Šokačkog doma*. Organizator kolonije je KPZH *Šokadija*. U dvorištu i prostorijama Doma slikali su: **Svetlana Zec** i **Bara Dobraš** iz Sonte, **Mirjana Grubačević** i **Dušanika Veljković** iz Apatina, **Milorad Rađenović**, **Cecilija Miler**, **Stipan Kovač** i **Mirko Tuzlak** iz Sombora, **Josip Dekan** iz Belog Manastira i **Ana Tudor** iz Hvara. Dosađanje kolonije održavane su u drugačijim okruženjima, u prirodi, poglavito na obalama Dunava, a ovogodišnje okupljanje umjetnika u *Šokačkom domu* na njih je djelovalo iznenađujuće, ali i vrlo inspirativno. Po riječima predsjednika *Šokadije* **Zvonka Tadijana** na ovoj koloniji je u proteklih jedanaest godina sudjelovalo više od 150 umjetnika, kako akademskih, tako i vrhunskih amaterskih, iz desetak europskih zemalja. Tako je organizatorima ostalo isto toliko slika, što danas predstavlja bogat umjetnički fundus. »Svake godine umjetnicima nastojimo ponuditi neki novi prostor koji može poslužiti kao nadahnuće, ali i pokazati sve prirodne i etno ljepote koje ima Sonta. Vrijedna platna koja su nam ostala, potvrda su da smo u nakanama i uspjeli. Nakon ovogodišnje kolonije organizirat ćemo i tradicionalnu izložbu radova upravo u ovom prostoru, tako da *Šokački dom* uz očuvanje običaja sončanskih Šokaca otvara svoja vrata i ljubiteljima umjetnosti«, kaže Tadijan.

I. A.

Sedmi Tavankutski festival voća

TAVANKUT – Sedmi *Tavankutski festival voća* bit će održan sutra (subotu, 30. rujna) na Etno salašu *Balažević* s početkom u 10 sati. Manifestacija je posvećena predstavljanju privrednih potencijala i proizvoda, autentičnih rukotvorina, kao i proizvoda starih zanata Tavankuta. Svečano otvorenje manifestacije je u 11 sati uz revijalnu izložbu poljoprivrednih proizvoda i rukotvorina, kulturni program, degustaciju i akcijsku prodaju izložbenih proizvoda. U 13 sati bit će služen ručak po povoljnim cijenama za posjetitelje. Festival će biti zatvoren u 16 sati. Održavanje festivala podržali su Grad Subotica, Pokrajinsko tajništvo za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo i Zagrebačka županija.

U susret Zavitnom danu

MONOŠTOR – KUDH *Bodrog* iz Monoštora organizira manifestaciju pod nazivom *U susret Zavitnom danu* koja će biti održana u iduću subotu, 7. listopada, u Monošturu. Manifestacija se održava u Domu kulture s početkom u 18 sati. Posvećena je očuvanju tradicije štovanja Marije Djevice, a uz domaćine, na manifestaciji sudjeluju i gostujuće udruge. Ove godine gosti će biti: KUD *Radinje* iz mjesta Siče (Hrvatska) i KPZH *Šokadija* iz Sonte.

XVI. Dani Balinta Vujkova u Subotici

SUBOTICA – Program književne manifestacije, *XVI. Dana Balinta Vujkova* – dana hrvatske knjige i riječi, koja će biti održana od 19. do 21. listopada u Subotici, ponudit će brojne programe. Ma-

nifestacija počinje programom za djecu pod nazivom *Narodna književnost u školi*, u četvrtak, 19. listopada, u 13 sati u dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo*. Istoga će se dana gimnazijalcima predstaviti književnica iz Osijeka **Jasna Horvat** s *Pametnim romanom*. Dvodnevni znanstveno-stručni skup okupit će u petak i subotu, 20. i 21. listopada, dvadesetak predavača iz triju država (Srbija, Hrvatska i Mađarska). Multimedijalna večer, u petak, 20. listopada bit će u znaku dodjela nagrada za životno djelo na području književnosti *Balint Vujkov Dida* koja ove godine ide u ruke književniku **Lajči Perušiću**, te dviju nagrada ZKVH-a – *Emerik Pavić* za najbolju knjigu u 2016. i trijenalne nagrade *Antun Gustav Matoš* za najbolju knjigu poezije u razdoblju 2014.-2016. U programu će nastupiti i poznati vokalni ansambl *Brevis* iz Osijeka, dobitnik prestižne titule najboljeg zbora na trećem Svjetskom prvenstvu mladih pjevačkih zborova koje je održano 2016. u ruskom Sankt Peterburgu. Organizatori najavljuju i predstavljanje nove knjige iz opusa **Balinta Vujkova**, predstavljanje knjiške produkcije između dvaju *Dana*.

Dane Balinta Vujkova organizira Hrvatska čitaonica Subotica u suorganizaciji s Gradskom knjižnicom Subotica i uz logističku potporu ZKVH-a.

Karavana slika u Vojvođanskoj banci

SUBOTICA – U filijali *Vojvođanske banke* na Trgu slobode 1 u Subotici u utorak je otvorena izložba *Karavana slika*, u okviru koje su u Subotici prvi put predstavljena odabrana djela najistaknutijih vojvođanskih slikara druge polovice XX. stoljeća. Prikazana djela **Save Stojkova**, **Milana Kečića**, **Milana Kerca**, **Pavla Blešića** i **Boška Petrovića** samo su dio bogate umjetničke kolekcije *Vojvođanske banke*, koja broji više od 600 radova likovne umjetnosti. Izložba se može pogledati još samo danas (petak, 29. rujna) od 18 do 20 sati.

Subotica je posljednja stanica putujuće izložbe *Karavana slika*, koju je Banka u okviru projekta *Odgovorno u kulturi* realizirala u suradnji s Galerijom Matice srpske, a koja je prije Subotice, obišla i Kragujevac, Čačak, Apatin i Zrenjanin.

Novo gostovanje HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta

Bunjevački plesovi na grožđenbalu u Slovačkoj

Članovi folklornog odjela HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta proteklog vikenda gostovali su na berbanskim svečanostima u slovačkom gradiću Pezinok nadomak Bratislave. Suradnja Tavankučana s Pezinokom počela je prije dvije godine, kada je **Zlatko Blažević**, vojvođanski Slovak koji već više od dvadeset godina živi i radi u Slovačkoj, organizirao izložbu slika od slame u Pezinku. Sada je došao red na folklorce. Članovi *Gupca* su sa zadovoljstvom sudjelovali u ovoj manifestaciji, prezentirajući svoju baštinu ali i upoznajući život i običaje slovačkih domaćina.

Vinobranie – Grožđen bal u Pezinoku je tijekom tri dana trajanja posjetilo više tisuća ljudi.

I. D.

Koncert zborova u okviru *Dana Bača – dana europske baštine*

Ljepota duhovne glazbe

U okviru ovogodišnjih *Dana Bača – dana europske baštine*, publika je imala rijetku priliku sudjelovati u glazbenoj priredbi, i to pod svodovima starodrevne franjevačke crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije. Zvukove građevinskih radova, kojima je franjevački samostan okupiran ovih mjeseci, u jeku njegove obnove, privremeno su zamijenili glasovi članica i članova udruženih bačkih zborova – Gradskog zbora *Neven* i Komornog zbora *Santa Maria*, koji je zbor domaćin u ovoj crkvi. Zborovima je ravnao mladi bački glazbenik i pedagog **David Bertran**, profesor Srednje glazbene škole *Stevan Hristić* u Bačkoj Palanci, koji ove

zborove vodi od njihovog osnutka. Njihovi gosti bile su članice zbora *Res miranda* iz Novog Sada, kojim je ravнала diplomirana glazbena pedagoginja **Dunja Huzjan**.

»Slušatelji, koji su na ovom koncertu sve brojniji, jer je on redoviti dio *Dana Bača*, uživaju u duhovnoj glazbi. Predstavili smo im katoličke i pravoslavne liturgijske pjesme, kao i duhovne šansone, na različitim jezicima, različitim autora i iz različitih epoha. Ovo je 13. koncert duhovne glazbe organiziran ovim povodom. Zborovi kojim ravnam ja izveli su šest, a zbor kolegice Huzjan pet pjesama«, kaže David Bertran. Završetak i vrhunac koncerta bio je rezerviran za popularno **Handelovo** djelo *Dolazak kraljice od Sabe*, koje je Bertran izveo na baroknim orguljama franjevačke crkve.

Mladi komorni zbor iz Novog Sada i nešto stariji zaljubljenici zbornog pjevanja iz Bača idealna su glazbena kombinacija. Dvoje zborovođa povezuje i činjenica da su angažirani kao orguljaši u crkvi Imena Marijina u Novom Sadu. S druge strane, bački zborovi vrlo intenzivno nastupaju, kako na liturgijskim slavljenjima, tako i na svečanostima i natjecanjima. Tako su glazbeno animirali misu na hrvatskom jeziku tijekom ovogodišnjeg proštenja u Doroslavu, pjevali himnu Srbije i *Odu radosti* na otvaranju ovogodišnjih *Dana Bača*, a trenutačno se spremaju za nastupe u Njemačkoj.

M. Tucakov

XVII. Festival bunjevački pisama

Sa izvora odnijela brojne nagrade

Hrvatska glazbena udruga organizirala je XVII. po redu *Festival bunjevački pisama*. Festival je održan u nedjelju, 24. rujna, u dvorani Tehničke škole *Ivan Sarić* u Subotici, a brojna publika imala je priliku čuti 17 novih pjesama.

Šest debitanta

Pjesma koja je odnijela najviše nagrada je *Sa izvora*, u kojoj se govori o doseljavanju Hrvata Bunjevaca na ove prostore. Glazbu za pjesmu i aranžman napisao je **Pere Ištvančić** koji je za ovo djelo dobio prvu nagradu stručnog žirija, ali i nagradu publike. Otpjevao ju je **Gabrijel Lukač** kojemu je pripala nagrada za najboljeg interpretatora, a stihove pjesme potpisuje **Stipan Bašić Škaraba**, koji je dobio nagradu za najbolji tekst. Autentičnu notu pjesmi dao je **Augustin Žigmanov** koji je uz tamburaše svirao gajde.

Druga nagrada stručnog žirija pripala je **Urošu Manojloviću** koji je napisao tekst i glazbu za pjesmu *Briga me za sve*, a treće

mjesto zauzeo je **Josip Francišковиć** s pjesmom *Bečaruša*.

Nagrada za najbolji aranžman pripala je **Miranu Tikvickom** za pjesmu *Uspavanka*, za najboljeg debitanta stručni žiri je nagradu dodijelio **Mugdinu Nuhanoviću** koji je uz pratnju Gradskog tamburaškog orkestra *Pljevlja* otpjevao pjesmu *Kada prođem putom kraj salaša*.

Na *Festivalu bunjevački pisama* sudjelovali su glazbenici iz Subotice i okolice (Đurđin i Tavankut), Sombora te iz Hrvatske (Zagreb) i Crne Gore (Pljevlja). Osim navedenih nagrađenih sudionika, nastupali su još i **Miljana Kostadinović**, **Ines Bajić**, **Martina Stantić**, **Lidija Ivković**, **Milan Horvat**, **Marinko Rudić Vranić**, Tamburaški orkestar *Rujna zora*, ansambl *Hajo*, ansambl *Biseri*, ansambl *Ravnica*, duet **Zvonko Markovinović** i **Ljiljana Tomić Markovinović** te debitanti **Kristina Crnković**, **Luka Matatić**, **Josip Miljački Matak**, **David Crvenković** te Tamburaški sastav *SAN*.

Festivalskim tamburaškim orkestrom ravnala je 11. godinu za redom **Mira Temunović**.

»Festival je pokazatelj naše kulturne osviještenosti i sinestezijske tekstualne i glazbene koji opisuju našu povijest i svakodnevnicu«, ističe autor pobjedničke pjesme Pere Ištvančić

»Sinestezijska tekstualna i glazbena«

Predsjednik Upravnog odbora HGU *Festival bunjevački pisma* prim. dr. **Marko Sente** izrazio je zadovoljstvo i zahvalu svima koji su pridonijeli da se *Festival* kontinuirano održava već 17 godina. Sente je istaknuo i da je ponosan što *Festival* sve ove godine ostvaruje postavljene ciljeve:

»*Festival* ostvaruje svoju misiju i viziju, obogaćuje bunjevačku pismu, a mladima i onima koji se tako osjećaju pruža mogućnost da afirmiraju svoj talent i svojim umijećem obogate naš glazbeni prostor.«

Dobitnik prve nagrade žirija za najboljeg kompozitora i nagrade publike Pere Ištvančić kaže da mu one predstavljaju veliko priznanje rada i zalaganja za bunjevačku kulturnu baštinu, te da imaju još veći značaj jer dolaze iz rodnog kraja u kojemu je proveo dugo razdoblje mladosti i učio svirati tamburu. »Svaka nagrada je posebna, a najposebnija je nagrada iz rodnoga kraja. Ona za mene ima vrlo emotivno i priznato značenje jer još uvijek moja Subotica, a posebno moj Tavankut imaju značajan utjecaj u mom životu općenito. Živim i radim u Zagrebu i uvijek ću se osjećati otaleg otkaleg jesam«, kaže on.

Ištvančić je na *Festivalu* sudjelovao nekoliko puta kao aranžer i kompozitor, a za ovu manifestaciju kaže da je prerasla u jedan ozbiljan kulturni događaj.

»*Festival* je pokazatelj naše kulturne osviještenosti i sinestezijske tekstualne i glazbene koji opisuju našu povijest i svakodnevnicu«, ističe Ištvančić, magistar glazbene kulture uposlen u Tamburaškom orkestru HRT-a.

Najbolji interpretator, Gabriel Lukač, također živi u Zagrebu, a rodom je iz Subotice. Kaže da mu je pjesma koju je pjevao vrlo lijepa te da smatra kako bi mogla zaživjeti među bunjevačkim Hrvatima, jer govori o njegovoj povijesti. Lukač je treći puta sudjelovao na *Festivalu* i kaže da se uvijek rado odazove pozivu jer voli glazbu i pjevanje.

Stipan Bašić Škaraba, autor nagrađenog teksta *Sa izvora* kaže da je pisao o povijesnom dolasku Hrvata Bunjevaca na ove prostore, da se ne zaboravi otkuda su došli. Kaže i da mu je primarno bilo ponovno uvesti gajde u pjesme, jer je to instrument na kom su bunjevački Hrvati svirali od davnina. Škaraba zadovoljno ističe i da je ova pjesma uspjela ujediniti i publiku i žiri, te da su očito svi shvatili poruku teksta.

J. Dulić Bako

Dva subotička filmska redatelja predstavili Srbiju i Hrvatsku na Festivalu *Hét Domb* u Komlovu

IŠTVANČIĆEVA POBJEDA na zadovoljstvo Siflisa

Subotički autori ostvarili zapažene uloge na prvom Festivalu u Komlovu iza kog je stao vrh mađarske države i krem tamošnje filmske struke * U mnoštvu zanimljivosti vezanih za ovaj festival i grad izdvajamo i postojanje hrvatske manjinske samouprave u Komlovu koju je osnovao gradonačelnik Jozo Polić

Dokumentarni film hrvatskog redatelja vojvođanskog podrijetla **Branka Ištvančića** *Škverski kipar* osvojio je prvu nagradu u kategoriji međunarodnog filma na Međunarodnom filmskom festivalu *Hét Domb* (Sedam brda), koji je od 18. do 24. rujna održan u mađarskom gradu Komlovu (Komló).

Film na festivalima živi

Iza ovog agencijskog lida krije se čitav niz zanimljivosti, vezanih za Festival. Prva je svakako ta da nam je kao povod za odlazak u Komlov poslužila činjenica da će se na Festivalu, s po dva filma, zajedno naći nekadašnji učitelj i učenik: subotički redatelj **Zoltán Siflis** i zagrebački Branko Ištvančić. Poznata je, naime, stvar da je upravo Siflis, kao nastavnik u tavankutskoj Osnovnoj školi *Matija Gubec*, Ištvančića prvi počeo upoznavati sa svijetom filma, ali – iako i danas često surađuju (posljednji puta u lipnju na Ljetnoj školi filma *Kad se male ruke slože*) – nikada do sada nisu zajedno nastupali na nekom festivalu. Zapravo, ne bi toga bilo ni sada da Siflis nije pozvao Ištvančića da se prijavi na Festival u Komlov, što se na koncu pokazalo kao dobitna kombinacija za ovog drugog.

Ističući da se nije nadao nikakvoj nagradi, Ištvančić nije krio zadovoljstvo zbog toga što se na Festivalu ponovno našao sa svojim učiteljem i prijateljem, ali i s drugim autorima s kojima se upoznao u »gradu na sedam brda«. Ipak, kako kaže, posebno mu je drago zbog nagrade, jer je *Škverski kipar* bio ignoriran u Hrvatskoj, a rađen je kao posljednji sa sredstvima Dokumentarističkog fonda Grada Splita (kog je kasnije ugasio raniji splitski gradonačelnik **Željko Kerum**).

»Ovaj film je bio na više festivala, ali je upravo u Komlovu prvi puta nagrađen. Iskreno, mislio sam da će, ako uopće budem u konkurenciji za nagrade, moj drugi, kratki igrani film *Ničija zemlja* biti među prva tri, jer mi se čini da je možda aktualniji«, kaže Ištvančić.

Zoltán Siflis, pak, za *Hrvatsku riječ* ističe kako mu je i samo su-

djelovanje na Festivalu bilo veliko zadovoljstvo, jer su tamošnjoj publici prikazana dva njegova najnovija filma: *Örvényben* (*U vrtlogu*) i *A kamerás emberek* (*Ljudi s kamerama*).

»Posebno je važno iskustvo za svakog autora da gleda svoj film zajedno s publikom, da prati reakcije i da se poslije može o njima i razgovarati, jer jedan filmski festival nije samo važan za autore i za grad gdje se održava već i za čitavu regiju, u ovom slučaju za županiju Baranja. Iz našeg aspekta najvažnije je da se naši filmovi što češće vrte, bilo na festivalima, bilo na televiziji«, kaže Siflis.

Potpota države i struke

Druga zanimljivost vezana uz ovaj festival jest činjenica da je, iako tek pokrenut, rađen veoma ambiciozno i uz potporu najviših državnih tijela i najznačajnijih ljudi iz struke. U prilog tome vrlo uvjerljivo govori nekoliko podataka: od 20 milijuna forinti

(oko 67.000 eura) – koliko je stajala organizacija – država je izdvojila 17 milijuna (a grad Komlov tri milijuna); u šest kategorija (znanstveno-popularni o prirodi, animirani, dokumentarni, kratki igrani, međunarodni i »ostali«) prikazan je 61 film autora iz deset zemalja; »grand prix« Festivala (koji je pripao **Norbertu Molvayju** za film *Ha nem segít a mindenható – Ako ne pomogne Svemogućí*), osim prestiža, autorov žiro-račun obogatio je i za 1.200.000 forinti (4.000 eura); na zatvaranju Festivala, kada je i osobno uručivao nagrade, bio je prisutan i mađarski državni tajnik (u rangu našeg ministra kulture) **Péter Hoppál**, inače iz dvadesetak kilometara udaljenog Pečuha, a žiri Festivala činio je sam vrh mađarske kinematografije: od doajena, mnogostruko nagrađivanog redatelja **Sándora Sáre**, preko svjetski poznatog redatelja animiranih filmova **Béle Ternovszkog** do dobitnika *Oscara* za film *Légy (Muha)* **Ferenca Rófusza**. A kada smo već kod Rófusza, bar u ovu kategoriju zanimljivosti svakako spada i jedan nesvakidašnji događaj: publika je na zatvaranju Festivala imala prilike u predvorju Gradskog kazališta vidjeti originalnog *Oscara* koji je 1981. dobio za svoj godinu dana ranije snimljeni kratki animirani film.

Ističući kako su mu dokumentarni i igrani filmovi uvijek bili najdraži, u izjavi za naš list Sándor Sára kaže kako je upravo žanrovska raznolikost i bogatstvo i prednost ovog festivala.

»Činjenica da je Festival pratio veliki broj ljudi dovoljno govori sama za sebe. To je veoma bitno za popularizaciju kina, jer se film danas u njemu sve manje prati. A posebno je bitno za male sredine, kakva je Komlov, koji je, kako smo i sami vidjeli, dao sve od sebe da prirede kvalitetan festival i da se gosti na njemu osjećaju više nego ugodno. Ipak, najviše me je obradovalo prisustvo velikog broja mladih autora, što samo govori u prilog tome da još uvijek ima zaljubljenika u filmsku umjetnost i da ona ima budućnost«, kaže Sándor.

Branko Ištvančić, Irena Škorić, Zlatko Romić i Zoltán Siflis

Ne skrivajući ponos što su gosti zadovoljni i što je manifestacija uspješna, direktor Festivala **Ferenc Magyar** kaže kako je na ideju da u Komlovu organiziraju »sajam filmova« došao još 2015. Od tada su, kaže, od početka s Péterom Hoppálom, počele pripreme za organizaciju Festivala, prvo u vidu ideje, a zatim i

kroz njenu konkretizaciju, pa do realizacije u rujnu ove godine.

»U početku nam je u planu bilo organizirati Festival na kom će nastupiti samo autori iz Mađarske i okolnih zemalja u kojima Mađari žive. Međutim, kako je i filmska umjetnost univerzalna kategorija, tu smo ideju vremenom proširili i sada sa zadovoljstvom mogu reći da smo imali filmove i iz Bahreina, i Saudijske Arabije, i iz SAD-a i iz, kao što i sami znate, Hrvatske. Poučeni ovim lijepim iskustvima s prvog festivala, ne samo da ga želimo nastaviti nego ga i razvijati, kako kvalitativno tako i po broju sudionika iz svijeta«, kaže Magyar.

»Naši ljudi« u Komlovu

Konačno, za kraj smo ostavili još jednu zanimljivost, a koja se tiče kako naših prostora tako i naših sunarodnjaka. Već prilikom dolaska u Komlov ispostavilo se da nam je jedan od domaćina, **Dávid Figura**, iz Bajmaka. Kako kaže, kao dvogodišnje dijete dospio je 1991. u Mađarsku, jer mu otac nije želio sudjelovati u tek započetom ratu u Hrvatskoj. **Ede**, njegov otac, na tečnom srpskom kaže kako to »nije bio njegov rat«, te je posao učitelja u Subotici zamijenio pedagoškim radom u Mađarskoj da bi se na kraju skrasio u Komlovu obližnjem Magyarhertelendu, gdje danas kruh zarađuje svirajući najčešće na dječjim priredbama. I kuhar **Imre**, koji je rodom s Kelebije (istina, u Mađarskoj) kada je čuo za sudionike iz Subotice veoma se obradovao 10 kilometara udaljenim susjedima. Ipak, najveće iznenađenje na Festivalu bio je gradonačelnik Komlova **Jozo Polić**, koji svoj arhaični hrvatski nosi iz rodnog mu Katolja (tridesetak kilometara i od Komlova i od Pečuha). Kaže da je u rodnom mu selu nekoć živjelo 90% Hrvata, te da je mađarski naučio tek kada je krenuo u školu. U Komlovu, gdje se preselio, od 25.000 stanovnika njih oko 100 je Hrvata, te je, dok još nije bio gradonačelnik, utemeljio hrvatsku manjinsku samoupravu s ciljem da se, kako kaže, »održati grana.« O domicilnoj državi ima samo riječi hvale, bar kada je riječ o poštivanju nacionalnomanjinskih prava:

»Mi od Mađarske dobivamo značajna novčana sredstva za naš rad. Ali, tu je falinga što su samo stariji aktivni, a mladi ne. Zato se ni u obiteljima, a kamoli na ulici ne može čuti hrvatski. Što da kažem: trenutno samo jedan učenik iz Komlova pohađa nastavu na hrvatskom u Pečuhu. Jedino što se još mi stariji sastajemo i s vremena na vrijeme organiziramo poneku manifestaciju, poput »kraljica« za Duhove ili zovemo goste iz Pečuha. Također, istaknuo bih i da smo kao grad uspostavili bratski odnos s Valpovom tako da i oni dolaze kod nas, a i mi odemo u Hrvatsku.«

Konačno, i jedna zanimljivost vezana za grad. Komló na mađarskom znači hmelj i iako danas nema ni traga da se u njemu nekad proizvodila ova važna kultura za spravljanje piva, Polić kaže da je to zbog toga što je prije oko 100 godina u ovom gradu počelo iskopavanje ugljena, što je, posebno nakon Drugog svjetskog rata, dovelo do njegove industrijalizacije i naglog razvoja. Ipak, kako veli, prvi zapisi o Komlovu (pod imenom Villa Complov) sežu još do 1256., u Árpádovo vrijeme, i sve do početka XX. stoljeća okolica ovoga mjesta bila je okružena zasadima hmelja.

Z. R.

Bezdanski križevi i kipovi

Sačuvan tek manji dio

U jednom od prošlih brojeva *Hrvatske riječi* pisali smo o mladom Bezdancu **Nikoli Čturi** koji se, među ostalim, bavi i lokalnom bezdanskom poviješću. To je i razlog što smo Nikolu zamolili da nam bude vodič u priči o bezdanskim križevima i drugim vjerskim obilježjima koje su podigli mještani ovog sela.

Priča kreće od spomenika Svetog trojstva. Spomenik je podigla Udruga obrtnika iz Bezdana 1829. godine. Ta udruga brigu o spomeniku vodila je sve do Drugog svjetskog rata, ali od kraja rata spomenik polako propada. Ipak, u Bezdanu se nadaju da će u

povodu 190. obljetnice njegove izgradnje, koja će biti obilježena za dvije godine, spomenik biti obnovljen. Nikola nas dalje vodi do kipa svetog Ivana Nepomuka iz 1814. godine.

»U Bezdnu je oko 1750. godine doseljeno stotinjak obitelji Čeha i oni su u Bezdnu podigli kapelu svetog Ivana Nepomuka, jer je on nacionalni svetac, zaštitnik Češke. Kapela je bila malo izvan Bezdana, ali kako je Dunav mijenjao svoj tok početkom XIX. stoljeća ta kapela je poplavljena, pa je umjesto nje podignut kip svetog Ivana Nepomuka. Obnovili smo ga 2001. godine. Tada se pokazalo da je kip izrađen od specifične vrste kamena kome boja jako šteti i da bi to spriječili on je 2013. godine ofarban u boju koja po svom sastavu nanosi najmanje štete i zato je kip Ivana Nepomuka ofarban samo u jednu boju«, objašnjava Nikola.

Kod crkve je bio kip svetog Florijana. Podigli su ga bezdanski vatrogasci i to 1914. godine, ali je komunistička vlast taj kip srušila 1949. godine. Na putu koji vodi prema državnoj granici je kip Žalosne Gospe. Nema podataka kada je podignut, a pretpostavka je da je to bilo posljednjih desetljeća XIX. stoljeća.

Nikola nas dalje vodi do nekoliko križeva na raskrižjima bezdanskih ulica. Podizale su ih, uglavnom krajem XIX. i početkom XX. stoljeća, mađarske obitelji i, s obzirom na to da su od kamena, još uvijek su dobro očuvani s čitkim natpisima imena pobožnih obitelji koje su podigle križeve. Ostalo ih je tek nekoliko, ali je prema Nikolinim riječima u selu bilo još tridesetak. Porušeni su poslije Drugog svjetskog rata. O nekima još i danas svjedoče očuvana kamena postolja. Križeva je bilo i u bezdanskom ataru, i to na svakom raskrižju atarskih cesti. Ostao je sačuvan samo jedan, i to na putu prema Somboru.

Ovu priču završavamo kalvarijom na groblju koju su također podigli zahvalni Bezdanci.

Z. V.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Vjera je borba

U svojim prispodobama o kraljevstvu Božjem Isus nas upućuje kako na zemlji zavrijediti ulazak u to kraljevstvo. Uzimajući primjere iz svakodnevnog života svojih suvremenika, on pokazuje da Bog itekako razumije ljudsku svakodnevnicu, sve izazove i probleme na koje čovjek nailazi, te razumije čovjekovu muku i krhkost. Ipak, koliko god bilo teško, Isus kroz prispodobu pokazuje da se unatoč svim poteškoćama može doći do Božjeg kraljevstva, ali je potrebno uložiti stanovit trud i napor.

Nisu dovoljne samo riječi

U prispodobi dvadeset i treće nedjelje kroz godinu Isus govori kako i unatoč tome što ispovijedamo vjeru možemo ne prispjeti u Božje kraljevstvo. Jedan čovjek imao je dva sina. Prvog je poslao u vinograd raditi, ovaj je odgovorio da neće, ali je ipak otišao. I drugoga je poslao u vinograd, on je rekao da hoće, ali naposljetku ne ode. Isus pita one koji su ga slušali koji je od ove dvojice izvršio očevu volju, a oni mu složno odgovore da je to bio prvi sin (usp. Mt 21,28-32). Dakle, iako se držimo vjernicima, ne moramo i životom biti na putu kraljevstva Božjeg, poput ovog sina koji obećava otići u vinograd, ali ne ode. Problem je taj što je on, kao i mnogi vjernici, samo riječima na putu prema vinogradu, tj. prema Božjem kraljevstvu. Na taj način je ovaj drugi sin postao predstavnik svih kršćana koji svoju vjeru ispovijedaju samo riječima, ali ne i životom. U življenju kršćanstva kod njih postoji rascjep između riječi i djela, između onoga što o vjeri znaju i govore, te onoga kako uistinu žive i rade. U takvim slučajevima ne može se govoriti o pravim, istinskim kršćanima, jer kršćanstvo nisu riječi nego djela. Kod takvih je ljudi vjera tek površni pokušaj umirivanja savjesti, kojim se žele svidjeti Bogu, bez istinskog obraćenja i istinske odluke za Boga. Za neke je sredstvo postizanja dopadljivosti i ugleda u društvu, za druge običaj i izraz nacionalne pripadnosti.

Takvi i slični načini življenja kršćanstva su samo površni, koji ostaju na riječima i običnom izvanjskom očitovanju koje ne pogađa u bit čovjekove egzistencije. Znamo da Bog ne prihvaća površnost nego samo cjelovito življenje koje podrazumijeva sklad između riječi i djela, a koji izlazi iz dubine čovjekova srca koje

je okrenuto Bogu. Stoga je potrebno preispitati svoje velike riječi i svoju vjersku praksu, preispitati iz kojih motiva pristupamo raznim vrstama pobožnosti, osobito slavlju euharistije, da nas ne bi ti motivi odveli putem suprotnim od onog koji vodi u kraljevstvo Božje, da naše riječi ne bi ostale samo riječi, da naše molitve ne bi bile prazan govor, a pobožnost samo da se prikažemo svijetu. Tada ostajemo kao sin koji je rekao »hoću«, a ipak nije otišao u vinograd.

Isus nas razumije

Kao primjer istinske vjere Isus pred nas stavlja čovjeka koji je rekao da ne želi ići, a ipak je otišao, dakle čovjeka u kojem nema savršenog sklada između egzistencije i vjere, ali koji dopušta da vjera ipak pobijedi. Tako nam pokazuje da razumije čovjeka, njegovu krhkost i slabost, da razumije borbe koje se u čovjeku odvijaju i da nije uvijek lako dopustiti vjeri da nadvlada ljudsko. Isus razumije da je čovjek na svom životnom putu u stalnom traženju sklada između vjerskog i ovozemaljskog, te da mu je nekada teško uspostaviti balans.

Problemi nastaju kada čovjek prestane tražiti taj sklad, kada vjersko koristi samo kao izvanjsku fasadu, a ono u njegovom srcu nema nikakav korijen. Drugi sin je primjer istinskog vjernika u kojemu se vode borbe između vjere i svijeta. Njegovo »neću« izraz je te borbe i izraz trenutka u kojem vjera još uvijek nije zahvatila bit njegove egzistencije. To je iskreni odgovor stanja u kojem još nije uspostavljen istinski odnos s Bogom, ali se k tome teži. No, nije lako do toga doći, kao što nije lako uspostaviti ravnotežu između vjerskog i svjetovnog.

Vjera je borba, ona nije ništa sladunjavo, jednostavno, površno. Ona je padanje i pridizanje, borba protiv sebe, protiv kušnji i ovozemaljskih ponuda, koje priječe da učinimo korak prema Bogu. Vjera nisu velike riječi, niti neka djela da bi nas svijet pohvalio. Ona je življenje i činjenje za Boga i bližnjega pokrenuto iskrenom ljubavlju. Isus zna da nam nije lako, ali želi od nas da se borimo i budemo iskreni vjernici, makar nekad pali i rekli »neću«, ali da uvijek ustrajemo u borbi i prispjemo u kraljevstvo Božje, a ne da budemo površni ljudi velikih riječi, vjernici samo izvana, jer taj put ne vodi do neba.

Kužiš?!:

Emina Tikvicki i Nenad Temunović iz Subotice

Glazbeno obrazovani i aktivni

Emina Tikvicki i Nenad Temunović od djetinjstva su posvećeni glazbi. Od malih nogu pokazivali su interesiranje za nju, što su njihovi bližnji prepoznali i na vrijeme ih usmjerili na pravi put. Oboje su glazbeno obrazovani, rade u struci, a ove godine rodila im se ideja i za zajedničkim projektima, jer, kako kaže Emina, glazbene kreacije u paru su veoma interesantne i sve postaje lakše kada je podrška i ideja obostrana.

Rad s djecom

Emina je završila teorijski smjer i crkvenu glazbu u srednjoj Glazbenoj školi, a sada je na master studijama Akademije umjetnosti u Novom Sadu. Radi u OŠ *Matija Gubec* u Tavankutu kao nastavnica glazbene kulture, gdje vodi školski zbor i tamburaški orkestar te u Glazbenoj školi u Subotici gdje predaje solfeđo. Kaže da su joj djeca neiscrpan izvor inspiracije te da je podjednako zadovoljstvo raditi s osnovnoškolcima i srednjoškolcima.

»Ako pružate dovoljno ljubavi i pokazujete djeci sve vrednote glazbe, taj rad nikada ne ostane uzaludan i djeca to znaju cijijeniti i truditi se da budu aktivni i inovativni«, kaže Emina.

Ona pjeva u crkvenom zboru *Collegium musicum catholicum* te svira nedjeljom pod misom u crkvi Svetog križa u Subotici, a bila je i članica *Novosadskog kamernog hora*.

Nenad je nakon srednje Glazbene škole, u kojoj je svirao čelo u klasi **Vojislava Temunovića**, upisao Visoku školu strukovnih studija za obrazovanje odgojitelja i trenera u Subotici gdje je specijalizirao glazbeno obrazovanje. Uposlen je u predškolskoj ustanovi *Naša radost* u objektu *Petar Pan* u Tavankutu kao odgojitelj bilingvalne, hrvatsko-engleske skupine. Kaže da je veliki izazov raditi s djecom predškolskog uzrasta te da rad s njima otvara mnoge kreativne mogućnosti u čemu mu pomaže glazbeno iskustvo koje je stekao tijekom školovanja i asistiranja u orkestru. Nenad je od osnutka član orkestra Hrvatske glazbene udruge *Festival bunjevački pisama*. Svirao je i u Subotičkom tamburaškom orkestru, gdje mu se, kako kaže, probudila ljubav za sviranjem i glazbom.

Nova nošnja

Emini i Nenadu prvi zajednički rad bio je na ovogodišnjem Etno-kampu, gdje je Nenad vodio tamburaški orkestar sastavljen od djece iz kampa, dok je Emina vodila zbor. Kažu kako su odlučili da se njihova mala glazbena misija ne završi ovdje, tako da su u tijeku pripreme za *Zlatnu harfu*, za koju pripremaju dječji zbor i orkestar sastavljen od mališana iz hrvatskih odjela osnovne škole i vrtića iz Tavankuta. U planu im je i da s istom skupinom djece prirede *Božićni koncert* u katedrali.

Fotografija prikazana uz ovaj tekst nastala je na nedavnom fotografiranju kojim je ovaj mladi par želio ovjekovječiti Emininu novu šlinganu nošnju što joj je mama izradila te da, kako ona kaže, u ovo moderno doba pokažu svu ljepotu tradicije bunjevačkih Hrvata kroz moderne fotografije.

J. D. B.

Ron Fricke i Mark Magidson: *Baraka* (dokumentarni film, 1992.)

Ovo je zemlja za nas

Poplave, nedaće, teroristički napadi, ratovi, ubojstva, pucanja, stradanja, klimatske promjene... Ogroman niz, a u svima nama jasna stvar da je život lijep, planet prepun divnih bića i predjela i da je sve jako jednostavno. Za čime to tragamo, zašto to sve radimo i dokle ćemo moći ovako? Niz će morati biti prekinut, koliko god sve funkcioniralo kao u najuigranijoj kolotečini.

Baraka

Baraka je stara arapska riječ koja označava blagoslov, dah ili suština života, a film *Baraka* sa sobom nosi oba značenja. Riječ je o vizualnom dokumentarcu iz 1992. koji govori o ljudskom životu, ljudima, religijama i običajima stanovništva našeg planeta, o životinjama, zajednicama, predjelima.

Ron Fricke i Mark Magidson su, uz muziku Maichaela Sternsa, napravili film koji priča o životu – jedinstvenoj pojavi koju imamo privilegij iskusiti, kao i sve što suvremenost i trendovi u kojima živimo sa sobom nose: život i smrt, tradicije i moderno doba, priroda i

Filmovi kao što je Baraka nas podsjećaju što imamo oko sebe i da je važno ponašati se kao odgovorna karika u cijelom sustavu koji planet se zove jer je on samo jedan, a poražavajuće je to da mu je čovek najveći neprijatelj i da nosi odgovornost za sve ružno što se na njemu događa

jetiti da se radi o predjelima Brazila, Nepala, Kambodže, Kuvajta, preko Indije, Jeruzalema, Tanzanije do Islanda, Francuske, Australije i Sjedinjenih Američkih Država.

Predjeli bez riječi

Baraka nije samo ono što vi vidite, nego i način na koji je sve to ukomponirano u jednu cjelinu kroz kontrast modernog i drevnog, svijeta prirode i svijeta modernih tehnologija. Tijekom filma vas prati dojam kako je priroda veličanstvena, koliko smo mi mali i veliki u isto vrijeme, koliko su životinje fascinantne. U vama kulminiraju želja da se spakirate i obi-

đete sve prikazane scene i strah da propuštate mnoge prelijepe momente koji se odvijaju na našem planetu. Snimke monaha, snježni majmun iz Japana, drevni gradovi Indije, bez ikakvih znakova modernosti, s tibetanskim monasima. Crkva svetog Groba u Jeruzalemu, vulkan na Havajima, hram u Kjotu, oganj ravnice u Kuvajtu. I otvoreno pitanje koliko je još takvih nizova.

Kao što je filmu bez riječi uspjelo objasniti bit života, tako bi možda najuvjerljivija preporuka bila ta da će vas film ostaviti bez riječi.

Poruka filma, ujedno i ono na što nas film poziva, je međusobna povezanost svega na Zemlji i činjenica da moramo brinuti o svemu ako želimo da dah života živi. Naš osjećaj superiornosti u odnosu na neke stvari oko nas ne daje nam za pravo da mijenjamo prirodu jer se nepromišljenost plaća, a neodgovorna promišljenost ostavlja posljedicu za sva vremena. Mijenjanje klime, uništavanje životnih staništa, bahatost, samozivost odnosi živote i dovodi do laganog nestajanja. Filmovi kao što je *Baraka* nas podsjećaju što imamo oko sebe i da je važno ponašati se kao odgovorna karika u cijelom sustavu koji planet se zove jer je on samo jedan, a poražavajuće je to da mu je čovek najveći neprijatelj i da nosi odgovornost za sve ružno što se na njemu događa.

Gorana Koporan

tehnologija, mir i rat, dostojanstvo i pad, briga i destrukcija.

Riječ je o poludokumentarnom i totalno neverbalnom filmu, koji je sniman u izuzetnom 70 milimetarskom Todd-AO formatu, na 152 lokacije u 24 zemlje i na 6 kontinenata. Film *Baraka* – jedinstven po prelijepim fotografijama ljudi, plemena i prirode – nudi izvanvremensko i vrijedno vizualno iskustvo, koje u fokus stavlja sliku i muziku, a gledatelju ostavlja slobodu u izboru tumačenja.

Mnogima je jedina negativna kritika ta što predjeli nisu naznačeni i potpisani, ali to ne bi imalo nikakvog značaja za sam film. Svi nazivi ovdje prestaju važiti, jer se ovdje ponovno otkrivaju priroda, povijest i ljudski duh. Ipak, poznavatelji će primi-

Idemo li večeras u kazalište? (79)

Oživljujući prikriveni smisao slike

Geza Kopunović, Karmela Cvitanović, Ana Skenderović, Ilija Drašković, Karlo Vuković i Antun Stipić – John Patrick *Mala čajna*, sezona 1955/56. Prizor iz predstave *Lucy Crown*

U rasponu od jednog desetljeća – onom što obuhvaća sezone od 1955/56. do 1964/65. godine u Hrvatskoj drami subotičkog kazališta, preimenovanoj 1958. u Srpsko-hrvatsku dramu – prikazano je ovdje 96 predstava u scenskoj postavci 20 redatelja, koji su dulje ili kraće vrijeme gostovali u Narodnom pozorištu - Népszínház. To su bili **Dušan Antonijević** s tri predstave: *Moje bebe* (1958.), *Gospođa ministarka* (1958.) i *Uzoran muž* (1958.), koliko je ostvarila i **Jelka Asić**, režirajući *Veselu udovicu* (1958.), *Zemlju smiješku* (1962.) i *Mrtvo duboko* (1963.). **Milan Barić** je imao sedam režija: *Ožalošćena porodica* (1959.), *Pukotina raja* (1959.), *Tramvaj zvani želja* (1960.), *Lucy Crown* (1960.), *Madame Sans Gene* (1960.), *Klopka za bespomoćnog čoveka* (1961.) i *Vuk Bubalo* (1962.). **Đorđe Đurđević** režira jednu predstavu: *Zonu Zamfirovu* (1963.); **Petar Govedarović** ostvario je ovdje čak šesnaest režijskih postavki: *Trojanskog rata neće biti* (1957.), *Barionovo venčanje* (1957.), *Drveni tanjir* (1957.), *Dnevnik Ane Frank* (1958.), *Doživljaji Nikolettine Bursaća* (1958.), *Sveti plamen* (1958.), *Madame Bovary* (1959.), *Pesma* (1959.), *Na trnu i kamenu* (1959.), *Drveće umire uspravno* (1959.), *Maturanti* (1959.), *Kad je žena nema* (1960.), *Policijci* (1960.), *Ženidba predsednika kućnog saveta* (1961.), *U agoniji* (1961.) i *Ženidba i udadba* (1961.). Subotičanin **Mirko Huska** ima u tom razdoblju osam režija: *Put oko sveta* (1956.), *Mećava* (1957.), *Lisica i grožđe* (1959.), *Bolto u raju* (1960.), *Pečalbari* (1961.), *Ča Bonina razgala* (1961.), *Ludograd* (1962.) i *Naše i vaše zgrade i nezgode* (1962.). **Mihajlo Jančikin** imao je tri režije: *Ljudi* (1956.), *Bač Đuka Kerčanin* (1957.) i *Vila lala* (1957.). **Miloš Jojkić** režira jednu predstavu: *Moja sestra i ja* (1958.). **Vesna Kauzlarić** imala je sedam režija: *Mariana Pineda* (1955.), *Čiča Tomina koliba* (1956.), *Hedda Gabler* (1956.), *Đerdan* (1956.), *Ana Kristi* (1956.), *Ekvinocio* (1956.) i *Veseli snovi* (1957.). **Duško Križanec** jednu predstavu: *Balade Petrice Kerempuha* (1964.). Subotičanin **Lajčo Lendvai**, pokretač i prvi upravnik Hrvatskog narodnog kazališta u Subotici, imao je četiri režije u tom razdoblju: *Mala čajna* (1955.), *Grof Luksem-*

burg (1956.), *Porodica Blo* (1957.) i *Kokice* (1963.). **Stjepan Pisek** ima jednu režiju: *Ples u sreću* (1956.), dok je **Boško Pištalo** postavio najviše predstava na sceni subotičkog kazališta – čak osamnaest: *Skup* (1961.), *Hotel za ludake* (1962.), *Igra ljubavi i slučaj* (1962.), *Opštinsko dete* (1962.), *Kad je sreda petak je* (1962.), *Pogled s mosta* (1962.), *Rezervista* (1962.), *Devojka bez miraza* (1963.), *Grožđe na suncu* (1963.), *Dobri vojnik Švejk* (1964.), *Klopka za osam bespomoćnih žena* (1964.), *Protekcija* (1964.), *Bogojavljenka noć* (1964.), *Pokondirena tikva* (1964.), *Učene žene* (1965.), *Stolice* (1965.) i *Budilnik* (1965.). Prof. dr. **Vojmil Rabadan** režirao je tri predstave: *Slavni broj 702* (1963.), *Stari i novi Japan* (1963.) (*Vajar maski*, *Avet kuće na jezeru*) i *Dubrovačke vragolije* (1963.). **Petar Šarčević** također tri režije: *Iza zatvorenih vrata* (1959.), *Par žutih cipela* (1959.) i *Fedru* (1964.). **Ante Šoljak** imao je jednu, *Usamljeni* (1957.), **Milan Toplovački** sedam: *Farmerke* (1963.), *Kako si momče* (1963.), *Vučjak* (1964.), *Čuvaj se senjske ruke* (1964.), *Ružičasta noć* (1964.), *Sačurica i šubara* (1965.) i *Oskar* (1965.). **Slobodan Turlakov** ima šest režija: *Draga Ruth* (1955.), *Na kraju puta* (1955.), *Pop Čira i pop Spira* (1956.), *Nina* (1956.), *Idem u lov* (1961.) i *Kandida* (1964.). **István Varga** jednu: *Amerikanska jahta u splitskoj luci* 1956. i **Mihály Virág** dvije predstave: *Kula babilonska* (1958.) i *Kratak susret* (1964.).

Kazalište, mjesto zaborava, sanjarenja i otkrića

Moglo bi se ustvrditi kako je ovo bila najjača redateljska postava pod svodovima ovdašnjeg kazališta (barem do dolaska izabranika **Ljubiše Ristića** i **Nade Kokotović**). Pa ipak, kritičari nisu prestajali ukazivati na krizu publike, štogod da su nam pod tim htjeli poručiti (a možda i prikriti?) bez iznimke, i moglo bi se reći: rutinerski olako upirući prstom u sastavljače repertoara i upravu kazališta, ali ne i na one koji su javno nedovoljno vidljivi, raznorazni savjeti i sl.) koji su u mnogo čemu iza njih stajali. U tom razdoblju direktori subotičkog kazališta bili su: **Geza Gulka** (1955. – 1958.) i **Vitomir Ružić** (1958. – 1962.). Tek početkom šezdesetih godina, kada za direktora kazališta dolazi **Josip Buljovčić** (1962. – 1965.), repertoarska politika doživjet će stanovite promjene. Ono postaje osjetljivije prema drugačijim, izmijenjenim zahtjevima gledatelja što se očitovalo u učestali-jem postavljanju na scenu djela domaćih pisaca, među kojima je najznačajnije mjesto pripada dramskom opusu **Matije Poljakovića**. Također je i profesorica **Ivanka Rackov**, pišući o tome u svojoj knjizi *Iz pozorišnog albuma Subotice* ovaj period označila razdobljem njegove, u mnogo čemu, dosegnute zrelosti, unatoč i još uvijek prisutnih manjkavosti. Zrelosti koja, ukoliko nije blagovremeno poduprta procesom nužne samoobnove, postupno zakonomjerno gubi moći interakcije između društva, publike i kazališta.

Nađak

U nedjelju, 24. rujna, ove godine u Sonti je održan osamdeset šesti po redu *Grožđe-bal*. To je tradicijska mjesna manifestacija koja je zaživjela 1928. godine. Od tada do danas je prekidana tri puta. Prvi put, jednom za vrijeme Drugog svjetskog rata, drugi put 1965. zbog izlivanja Dunava i 1991., opet zbog rata. U nastajanju su postojale tri ovakve manifestacije u našem selu. Njemačka, mađarska i hrvatska (šokačka). U početku su to bile zahvale za godišnje plodove vezane uz vjerske obrede. Održavale su se najčešće koncem rujna i tijekom listopada. U njemu su svi sudionici bili iz Sonte, a gosti iz drugih mjesta su bili dobrodošli kao promatrači.

Šokački Grožđe-bal

Ovdje će biti govora o šokačkom *Grožđe-balu*. Igre su počinjale već u nedjeljno jutro, kada su parovi - momci i djevojke, puda-ri i pudarice, odjeveni u najsvečaniju nošnju, baš ovako kao na ovoj fotografiji, odlazili u crkvu na veliku misu. Ova fotografija je snimljena 1960. *Kneginja* je bila **Eva Zec Gašina**, a *knez* **Joza Klecin Pantin**. Tada *Grožđe-bal* nije »išao« na misu. Povezanost crkve i *Grožđe-bala* se odnosi na ranije godine, prije i za vrijeme Drugoga svjetskog rata i u novije vrijeme oko devedesetih godi-

na, pa do današnjih dana. Na fotografiji su **Pavka Šokac Žiško-va**, rođena 1942. i **Josip Silađev Gundurov**, rođen 1940., umro 2008. Oni su par, pudar i pudarica. Između sebe drže *nađak*. To je ukrašeni štap koji ima veliku i malu dršku, a okičen je prirodnim asparagusom, umjetnim cvijećem (prirodno bi se lako osušilo) i trakama od krep papira. On predstavlja čokot rodne loze. Rani-je generacije su ga od trenutka ukrašavanja do predstavljanja u *Grožđe-balu* ostavljale u Domu mladeži, a u novije vrijeme su ga čuvale pudarice u svojim domovima. Kad par krene u crkvu, odlazio je zajedno u Dom mladeži po njega ili kao u ovom slu-čaju pudar je dolazio po pudaricu njenoj kući i zajedno su nosili *nađak* u crkvu. Svake godine je bilo dvanaest parova. Oni su u crkvi za vrijeme mise stajali ispred kora (klupa), tako da ih je sav puk u crkvi mogao vidjeti. Po završetku mise bili su blagosivani kao i ostali svijet, odnosili su *nađak* u omladinski dom ili u ovom slučaju djevojičinu kući.

Običaji

Poslije ručka pudar je s konjem, bez sedla, okičenim *čilimcom* dolazio pudaricinoj kući. Tu je pudarica kitila konju oglavu kru-nom od asparagusa, ruža i traka (plantika) od krep papira kao što je i *nađak*. Kruna je stajala konju na čelu, a trake su visile uz gla-vu. Par je kroz selo prema mjestu sastanka s ostalim sudionicima išao pješice. Momak je desnom rukom držao ular, a s njegove desne strane je koračala pudarica. Oni su se pridruživali povorci *Grožđe-bala* koja je kretala po *kneza* i *kneginju*. Pudari su uzjahali neosedlane konje prekrivene *čilimcima*, a pudarice su se penjale u cvijećem i čilimima ukrašena zaprežna, drvena kola (vatrena kola) i tako su nastavljali kroz cijelo selo. Na čelu povorke je ja-hao redar u uniformi, s osedlanim konjem. Uz njega drugi redar koji je mijenjao mjesto, jer je obilazio i nadgledao cijelu povorku i pravio reda. Iza prvog redara je jahao na neosedlanom konju Prvi pudar s državnim barjakom. Iza njega je jahao Stari pudar i onda svi ostali pudari raspoređeni u četiri reda po troje. Iza njih uređen prirodnim cvijećem i bijelim čilimima fijaker s kočijašem i Prvom pudaricom *Grožđe-bala* koja je *počimajla*. Ona prva pje-va i započinje igru. Iza njih ide fijaker s *knezom* i *kneginjom* ure-šen na najbolji mogući način. Na *Grožđe-balu* su čak i kandžije kočijaša okičene cvijećem. Iza ovoga fijakera idu troja kola u ko-jima su po četiri pudarice koje cijelim putem pjevaju i igraju uz pratnju bande s harmonikom, violinom, tamburama i begešom, u četvrtim kolima. Iza njih su išli svi mogući maskirani zabavljači: Cigani, prosjaci, pijanci, dobošar, vračarice, vrag, vještice, igraju-ći medvjed, majmun i perjar (*perjaš*). Svatko se trudio odigrati svoju ulogu što bolje tog nedjeljnog popodneva i tako zasmijati, nasamariti i prevariti posmatrača na sokacima. Najbolje je to išlo perjaru. On se začas stvorio tamo gdje ga se ne očekuje i razbacao perje (usitnjen plod rogoza) po promatračima.

Uvečer je svaki pudar dolazio kod svoje pudarice na večeru. Po-novno su se oblačili u svečanu odjeću baš kao na ovoj fotografiji. *Grožđe-bal* se nastavljao do duboko u noć uz učešće svih sudio-nika i publike, uz veselu glazbu, igranku, pjesmu, šalu i igrokaze. Grožđe se prethodnih dana izvjesilo na strop, a publika i sudionici su na kraju večeri »krali« grozdove. Pod budnim okom redara su bivali uhvaćeni i privedeni *knezu* i *kneginji* koji su određivali kaznu u novcima, za koju se ama baš nitko nije bunio.

Ruža Silađev

KNJIŽNICA ponovno radi!

Nakon nekoliko godina pauze obnovljen je rad knjižnice u vrtiću *Marija Petković Sunčica* u Subotici. Mališani ova- ga vrtića sada imaju svoj kutak s prekrasnom policom na kojoj se nalaze knjige poredane u tri formata, baš kao i u velikim knjižnicama.

Ali kako je do svega toga došlo? Jednostavno.

Djeca vrtića *Marija Petković Sunčica*, skupa sa svojim odgojite- ljicama, redovito svake godine dolaze u Gradsku knjižnicu. Tu se uvijek dobro zabave i ponešto nauče. Naučili su »gdje žive«, pre- listavali i čitali slikovnice, bajke, basne. Naučili su kako se čuvaju knjige i kako se mogu posuditi iz knjižnice. Naučili su zbog čega

čitamo knjige i u čemu nam one pomažu. Naučili su tko su pisci za djecu i kako oni to rade. Naučili su mnogo toga. Uz sve to redovito obnavljaju članarinu kako bi mogli uživati u tom čarobnom svijetu knjiga. Sva ta lijepa iskustva zagolicala su dječju maštu i mališani vrtića *Marija Petković Sunčica* poželjeli su imati i vlastitu knjižnicu u vrtiću. Budući da je knjižnica nekada postojala u vrtiću, odgojitelji- ca **Marina Piuković** i informatorica subotičke knjižnice **Bernadica Ivanković** prionule su na posao.

Pčelarstvo Sudarević

Vam nudi prirodni vrcani med.

Od davnina poznat kao lijek, nezaobilazan dodatak toplim napitcima,
aktivni učesnik zdrave ishrane, najbolji prijatelj naše kože i kose -
njegovo veličanstvo, **MED**

BAGREM MED - CVETNI MED - MED SA MATIČNIM MLEČOM
MED SA POLENOM I MATIČNIM MLEČOM - PROPOLIS - POLEN

Kontakt:

Sudarević Kalman: 064/21 31 871

Sudarević Ivan: 060/036 82 27

Knjige koje su već postojale u vrtiću su ponovno pregledane i poredane, polica koja je do sada bila u prostoriji je obnovljena i ofarbana. Potom je održana obuka, samo za one »velike«, predškolce, jer oni će biti knjižničari u vrtiću. Naučili su da se u velikoj knjižnici na znanstvenom odjelu knjige dijele na tri formata – veliki, srednji i mali, što im se jako dopalo. Naučili su da se knjige na police mogu poslagati na više načina, a najviše im se svidjelo kada se redaju po redoslijedu kako su »došle« u knjižnicu što se na latinskom kaže »numerus currens«. Naučili su da svaka knjiga ima pečat, obilježena je brojem i ima i vlastitu karticu tzv. kartu knjige u kojoj pišu sve informacije o knjizi, njen broj te tko ju je posudio i kada.

Da bi knjižnica imala vrijedan fond knjiga, u četvrtak, 21. rujna, uručen im je i prvi dar, više od šezdeset knjiga iz Gradske knjižnice Subotica. Stigao je i paket iz *Rotografike*. Sve je sada bilo na svojem mjestu.

Čim se knjige pripreme, početak će s radom knjižnica vrtića *Marija Petković Sunčica*. Dogovoreno je da će se knjige tijekom tjedna moći prelistati, a posudba će se obavljati petkom kako bi tijekom vikenda mogli uživati u njima. Za to će biti zaduženi obučeni »mladi knjižničari«, predškolci koji imaju svoja dežurstva i koji će skrbiti o svojoj novoj (obnovljenoj) knjižnici u vrtiću.

Nek im dugo traje knjižnica, jer kao što je rekao čuveni rimski filozof Ciceron »Soba bez knjiga je kao čovjek bez duše«. Imate li i vi svoju knjižnicu?

Započeli oratoriji

Prošli vikend druženje u Keru, a sutra u »Maloj crkvi«

Počeli su oratoriji na župi svetog Roka u Keru.

Trosatna druženja, igre, pjevanja i interesantne radionice ponovno su aktualni. Animatori su sada već cijelu godinu iskusniji, baš kao i mi maleni koji dolazimo pa je sve lakše i jednostavnije. Čak je i sunce osjetilo značaj i ljepotu naših susreta pa je dodatno zasijalo u subotu, 23. rujna, kako nikome ne bi bilo hladno već ugodno i dobro. Ooooo, kako smo se proveli, podsjetili na elemente koji čine oratorije, don Bosca i njegovo učenje i što je posebice važno ponovno se susreli i družili u dvorištu naše župe. Mnogi su tijekom ljeta bili odsutni. Netko je išao na more, netko kod bake i djeda, netko na salaš, netko kod prijatelja, možda na bazen ili šetnju i nismo toliko bili skupa. A tako je dobro kad smo skupa i tako je dobro što smo na župi.

I sad kad je počelo, nema stajanja. Svake subote nalaziti ćemo se na župi svetog Roka, a svake četvrtke subote na župi Isusovo uskrsnuće u Subotici.

Ne zaboravite, subota je već sutra. Dakle, vidimo se!

Sutra u Tavankutu susret prvopričesnika

Kao i prethodnih nekoliko godina, ovogodišnji prvopričesnici Subotice i okoliće sastat će se na petom po redu zajedničkom druženju, ovoga puta u Tavankutu. Susret je zakazan za sutra u 9 sati. Bit će to događaj s radionicama, misom i naravno druženjem. Organizira ga grupa vjeroučitelja, a okupit će sadašnje četvrtaše i djecu koja se već nekoliko mjeseci redovito susreću s Kristom pod svetom misom.

SUNČANA AKCIJA

-10%

SUBOTICA **024/ 551 045**

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom. www.apartmani-karasic.com	Tražim ozbiljnu žensku osobu za dvorbu bračnog para u Svetozar Miletiću za nekretninu. Tel.: 00385 32832310
Darujem psa niskog rasta, kratke dlake u tri boje. Tel: 024 532 570	U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel: 025 5449220; 064 2808432.
Prodajem plug Leopard i sejačicu OLT GAMA 18. Tel: 064 225 4757	Starija kuća (4 sobe, ručao, 2 kupao, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupao) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel: 024 754760 ili 064 2394757.
Prodaje se apartman od 36 m ² u Jadranovu, 5 km od Crikvenice. Tel: 024-4527-499, 064-18-39-591.	Izdajem stan na Srednjacima, Zagreb, 25m ² , topla voda, centralno grijanje, interfon. Tel.: 063 596840 i 024 547204.
Prodajem perjani jastuk 80x120 s odgovarajućom novom ručno šivanom salvetskom krevetnom (dvije navlake za jastuk i dvije navlake za jorgan). Cijena po dogovoru. Tel.: 060 5402733.	Prodaje se stan na Radijalcu od 52 m ² . Tel.: 069 2887213.
Prodajem stroj šivaće marke Bagat s ormančićem, visoki sjaj, orahovina. Tel.: 069 2887213.	Uzimam zemlju u zakup, Klisa, Stari i Novi Žednik, Mala Bosna, Subotica. Plaćam 12 metar po jutru. Tel.: 064 305 1488
Prodajem ručno štrikači stroj Empisal skoro nov – stolni. Katarina Turkal. 025 5742 136.	Ozbiljan muškarac, Hrvat iz Hrvatske, umirovljenik, želi upoznati ozbiljnu ženu do 55 godina. Tel: 099-1958-444 (HR) i 064-041-5760 (SRB). Pošaljite za početak SMS.
Izdajem garsonjeru u Zemunu. Povoljno za dva člana ili studenta. Lokacija Zemun. Tel.: 011 3077036.	Muljačica i presa za grožđe. Obje ispravne. Cijena 100 eura. Tel.: 024-566-898.
Prodaje se drvena vaga s tegovima, ojačana željezom. Mjeri do 500 kg. U Subotici. Tel.: 064 3910112.	
Tročlana obitelj prima na dvorbu stare osobe za mirovinu ili nekretninu. Tel.: 062 1941729.	

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Grad Subotica
GRADSKA UPRAVA
Tajništvo za društvene djelatnosti
Dana: 11. 9. 2017.
Subotica

OBAVIJEST

Sukladno članku 17. stavak 7. Zakona o financijskoj potpori obitelji s djecom (*Sl. glasnik RS*, br. 16/02 i 115/05 i 107/09) propisano je da dječji doplati pripada djetetu do navršanih 19 godina života, ako se u svojstvu redovitog učenika nalazi na školovanju.

Temeljem članka 18. Zakona o financijskoj potpori obitelji s djecom (*Sl. glasnik RS*, br. 16/02 i 115/05 i 107/09) pod školovanjem se podrazumijeva stjecanje obrazovanja u svojstvu redovitog učenika u osnovnoj i srednjoj školi, a sukladno propisima u području obrazovanja. Iznimno, smatra se da svojstvo redovitog učenika ima i osoba iz osjetljivih društvenih skupina ili osoba s iznimnim sposobnostima koja stječe srednje obrazovanje ili obrazovanje za rad u svojstvu izvanrednog učenika, ako opravda nemogućnost redovitog pohađanja nastave, uz suglasnost ministra prosvjete.

S obzirom na to da je počela nova školska 2017./18. godina, obavještavamo korisnike prava na dječji doplati na obvezu pravodobnog dostavljanja potvrda o redovitom ili izvanrednom školovanju za djecu školske dobi, sukladno gore navedenom.

Školske potvrde treba dostaviti u Gradski uslužni centar, Trg slobode 1, /šalter 1 i 2/.

Rok za dostavljanje istih je 31. 10. 2017. godine.

Tajnica Tajništva za društvene djelatnosti, Jasmina Stevanović

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 3. 10. 2017.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, Ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internat

već od
649 din

SUBOTICA
KARADORDEV PUT 2
TEL: 024/555765
WWW.TIPPNET.RS

Vinski maraton na Paliću

Utrka sporta, vina i veselih kostima

Proteklog vikenda je na Paliću održan prvi *Vinski maraton* na kojem je prvo mjesto zauzeo **Igor Stanojević** iz Beograda, koji je stazu dugu 21,1 kilometar istrčao za 1 sat 21 minutu i 50 sekundi.

Ova sportsko-zabavna manifestacija organizirana je prvi put u zemlji i okupila je velik broj trkača, ali i brojne posjetitelje. U svom sklopu ponudila je dvije utrke, vinske ture, muzički program i maratonsku zabavu.

Vinska utrka i utrka uživanja

Prva, i ujedno središnja, utrka je bila *Vinska utrka*, čija staza ima polumaratonsku dužinu od 21,1 kilometar, kroz paličke predjele, okolne vinarije i salaše. Na ovoj utrci sudjelovalo je preko 200 prijavljenih natjecatelja, a uz najboljeg Beograđanina, plasman i vrijedne vinske nagrade u muškoj konkurenciji dobili su drugoplasirani Subotičanin **Adrijan Malagurski** i trećeplasirani **Đorđe Agatunović**. U ženskoj konkurenciji najbrža je bila **Ksenija Bubnjević**, a nakon nje su u cilj stigle **Ivana Pavlović**, te Subotičanka **Jamanta Šafran**.

Mnogo popularnija utrka je bila *Utrka uživanja*, koja je uz trkače okupila i brojne rekreativce, ljubitelje prirode, pješačenja ali i prave degustatore vina. Njena staza je brojala 6 kilometara i prolazila je dijelom uz jezero Palić, kroz okolnu vinariju, te uz Krvavo jezero. U ovoj utrci nije bilo plasmana, niti osvojenih medalja, ali je bilo osvojeno mnogo dobrog raspoloženja.

Glavno obilježje ove sportsko-zabavne manifestacije jeste vino, ali i karnevalski duh. Sudionici obje utrke su bili pozvani da sudjeluju u kostimima i mnogi su se tom pozivu i odazvali. Tako ste mogli doživjeti da pored vas protiče bijeli i crveni grozd i Pčelica Maja, pećinski čovjek, a da cijeli polumaraton istrči misteriozni čovjek u odijelu, grupa Indijanaca ali i Snjeguljica.

Uspješan prvijenac

Vinski maraton privukao je veliku pažnju javnosti, a otvorio ga je ministar trgovine, sporta i turizma **Rasim Ljajić**, koji je istaknuo da je ovo najbolji način za brendiranje Subotice i Palića

kao turističke destinacije, ali i za brendiranje cijele zemlje kao značajne destinacije za ovaj vid turizma. Podatak da zemlja ima osam registriranih vinskih cesta i devet oaza svemu ovome ide u prilog i s pravom je za očekivati da će ova manifestacija ući među najposjećenije u Srbiji.

Utrke sve češće dobijaju zabavni karakter i na taj način privlače brojne ljude na sport i rekreaciju. Još kada u jednoj ovakvoj utrci sudjeluju vinarija *Zvonko Bogdan*, vinarija *Tonković* i vinarija *Petra* i to sve podrže i vinarija *Čuvarčić*, *Vinski dvor*, *DiBonis*, *Dukay-Sagmeister*, jasno je zašto je Palić protekle subote bio mjesto pravog karnevala sporta, vina, vrhunske muzike i nasmi-janih lica.

Vinski maraton okupio je brojne natjecatelje željne dobrih rezultata, ali i dobre zabave. Možda nećemo saznati tko je trčao zbog vina, a tko zbog dobrih rezultata, ali je sigurno da ćemo sljedeće godine, istim povodom, biti na istom mjestu.

Gorana Koporan

.....

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10 i 29 Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

za projekt »Izgradnja istražno-eksploatacijskog bunara B-12/IV/17 na VZI u Subotici«, na katastarskoj parceli 23868/1 KO Stari grad (46.11863910 ; 19.63190580), nositelja projekta »Vodovod i kanalizacija« JKP, Trg Lazara Nešića br. 9, Subotica.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internet adresi: http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-341-2017.pdf

Nogomet Srpska liga Vojvodina

Porazi u nizu

SUBOTICA – Očekivano, niti u 6. kolu *Bačka 1901* nije uspjela izbjeći poraz, iako je igrala na svojem travnjaku. Poraženi su od apsolutnog favorita, trenutačnog lidera *Bečej 1918*, rezultatom 0:4. Loš trenutačni plasman, 14. mjesto, sa svega jednim osvojenim bodom, nije toliko rezultat slabe igre Subotičana, koliko nesretnog žrijeba, koji im je u prvih 6 kola dodijelio najjače ekipe u ovogodišnjem prvenstvu. U narednom kolu *Bačka 1901* će gostovati u Pančevu kod sedmoplasiranog *Dinama 1945*.

Vojvođanska liga Sjever

Snažan otpor lideru

TAVANKUT – Poraz nogometaša *Tavankuta* u 6. kolu, na gostovanju u Bačkom Petrovcu kod lidera *Mladosti*, očekivan je. No, poslije odlično odigrane utakmice, završene rezultatom 3:2 u korist domaćina i uz nekoliko propuštenih prigoda za svladavanje vratara *Mladosti*, Tavankučani samo mogu žaliti što lidera nisu zakinuli bar za bod. U narednom kolu NK *Tavankut* će na svojem travnjaku dočekati još jednu odličnu ekipu, četvrtoplasiranu *Slogu* iz Čonoplje. U klubu se nadaju pobjedi, jer usprkos sadašnjem lošem plasmanu, ne postoji kriza igre, nego samo kriza rezultata.

Neočekivani poraz

SOMBOR – Somborski *Radnički*, iako u ovom prvenstvu igra kao preporođen, u 6. kolu je poražen s 3:1 na gostovanju kod *Preporoda* u Novom Žedniku. Ovaj poraz *Radničkom* je donio pad za tri mjesta na ljestvici, pa trenutačno zauzima 6. poziciju. U derbiju 7. kola Somborci će dočekati lidera, ekipu *Mladosti* iz Bačkog Petrovca.

PFL Sombor

Nova pobjeda u gostima

SOMBOR – U 6. kolu ekipa ŽAK-a iz Sombora zabilježila je novu pobjedu od 2:1 na gostovanju u Krušiću, kod solidne ekipe *Mladosti*. S ovim novoosvojenim bodovima Somborci su učvrstili svoju poziciju u gornjem dijelu ljestvice, a izraziti su favoriti i u 7. kolu, kad će dočekati ekipu *Rusina* iz Ruskog Krstura.

PFL Subotica

U zoni ispadanja

SUBOTICA – Prvu pobjedu u ovom prvenstvu NK *Subotica* nije uspjela potvrditi na svojem travnjaku. U 6. kolu poraženi su rezultatom 1:2 od ne tako jake ekipe *Sutjeske* iz Bačkog Dobrog Polja. Ovim porazom ostali su među četiri ekipe koje dijele fenjer s po 4 osvojena boda, pa ih čeka grčevita borba za opstanak. Već u narednom kolu gostovat će kod apsolutnog favorita, četvrtoplasirane ekipe OFK *Vrbasa* iz istoimenog mjesta.

Međuopćinska nogometna liga Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 1. razred

Efikasno

MONOŠTOR – U 4. prvenstvenom kolu *Dunav* iz Monoštora je igrao na Doli, ovoga puta protiv ekipe *Korduna* iz Kljajićeve i zabilježio pobjedu od 4:3. Navijači Monoštraca otišli su kućama preza-dovoljni, jer su vidjeli odličnu i vrlo efikasnu utakmicu, uz pobjedu svojih ljubimaca. U narednom kolu Monoštorci će gostovati u Kupušini, kod fenjeraša *Partizana*.

Neočekivani bod

ALEKSA ŠANTIĆ – U 4. kolu, u igri bez zgoditaka, *Dinamo 1923* je osvojio bod na gostovanju kod susjeda na ljestvici, ekipe NK *Aleksa Šantić* iz istoimenog mjesta. Iako su domaćini bili favoriti, uz veliku požrtvovnost svih igrača Berežaca mreža im se nije tresla, a uz malo sreće i više koncentracije napadača, mogli su osvojiti i cijeli plijen. U 5. kolu *Dinamo 1923* će dočekati ekipu *Rastina 1918*.

Međuopćinska nogometna liga Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 2. razred

Novi poraz

SOMBOR – I poslije 3. kola sončanski *Dinamo* je bez pobjede. Na gostovanju u Somboru Sončani su poraženi od lidera OFK *Metalca* rezultatom 2:0 (1:0). Rezultat je realan, jer je bilo vidljivo da *dinamovci* imaju snage tek za poluvrijeme, što je rezultat netreniranja. Prigodu za vađenje Sončani će imati u 4. kolu pred svojim navijačima protiv povratnika u 2. razred, ekipe OFK *Šikara* iz Sombora.

Općinska liga Bačka Palanka 1. razred

Pobjeda u malom derbiju

BAČ – U 4. prvenstvenom kolu, u derbiju začelja, ekipa *Tvrđave* iz Bača na svojem travnjaku je zabilježila pobjedu od 2:1 protiv ekipe *Maglića* iz Bačkog Maglića. Zahvaljujući ovim bodovima Bačani su se odlijepili od dna ljestvice, a već u narednom kolu gostovat će u Obrovcu, kod drugoplasiranog *Borca 46*.

Ivan Andrašić

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10 i 29 Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

za projekt »Izgradnja istražno-eksploatacijskog bunara B-27/II/17 na VZI u Subotici«, na katastarskim parcelama 23862; 23863; 23864 KO Stari grad, u Subotici. (46.1238511 ; 19.6245144), nositelja projekta »Vodovod i kanalizacija« JKP, Trg Lazara Nešića br. 9, Subotica.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internet adresi: http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-340-2017.pdf

Željko Peić Tukuljac, rukometaš *Spartak Vojputa*

Sezona za iskustvo

Željko Peić Tukuljac, osamnaestogodišnji sportaš iz Subotice, jedan je od najperspektivnijih rukometaša sa sjevera Bačke. Nakon što je već imao prilike nastupati za prvi tim *Spartak Vojputa* i sakupljati iskustvo, u novoj sezoni, koja je počela proteklog vikenda, Peić Tukuljac očekuje još veći napredak u radu s pouzdanim trenerom **Slavišom Lakovićem**.

Ekipa *Spartak Vojputa* je pretrpjela veliki broj izmjena u odnosu na prošlu sezonu. Čak jedanaest prvotimaca koji su završili prošlu sezonu nije počelo novu, a stav Kluba je da se šansa da mladim igračima, da se u Subotici stvori perspektivna skupina talentiranih rukometaša, te da se onda ponovno *Putari* uključe u borbu za vrh. Do tada je plan da Subotičani budu stabilni superligaši, držeći se sredine tablice.

Novi izazovi

»Iza nas su odlične pripreme za novu sezonu. Stručni stožer je kreirao dobar plan, a mi, igrači, smo dali sve od sebe da ispunimo ta očekivanja. Mislim da sasvim spremni dočekujemo izazove u novoj sezoni«, govori Peić Tukuljac pa se osvrće na igrački kadar s kojim Subotičani raspolažu:

»Kako se i zna, bilo je dosta odlazaka dosadašnjih standardnih prvotimaca, a ekipa je poprilično pomlađena u odnosu na ranije godine. No, i tako imamo dosta kvalitete u našim redovima. Tijekom priprema smo odigrali i šest prijateljskih utakmica, a i one su nam dobro pokazale što možemo uraditi ove sezone. Mislim da možemo uraditi dosta.«

Nije velika tajna da dobar skor u prijateljskim susretima ne mora značiti ništa, jer utakmice za bodove donose sasvim drugačije ozračje. Tijekom priprema trener Laković je posebno isticao upravo da veliki problem njegovim igračima može pred-

stavljati manjak iskustva. Da je dobro naslutio s čime se još njegovi mladi igrači moraju boriti pokazalo se tijekom prve utakmice u sezoni. Rukometaši *Spartak Vojputa* su pred domaćom publikom odigrali dobar meč protiv *Požarevca*, a iako su imali dobar rezultat u finišu, te pobjedu u rukama, na kraju su odigrali tek neodlučeno, 26:26.

Dobar nauk

»Nakon male nesigurnosti u uvodnim minutama, odigrali smo jako dobru utakmicu. Imali smo u jednom momentu pri kraju meča i visoku prednost od četiri gola. Potom smo u samoj završnici imali dva gola prednosti, zatim gol viška i naš napad, ali do pobjede nismo došli. Dozvolili smo da rival doslovce u posljednjoj sekundi postigne zgoditak i osvoji bod. Jasno je da moramo smirenije ulaziti u završnicu meča, a kada imamo dobar rezultat, kao što je to sada bio slučaj, da ne završavamo napade rano i brzopleto. No, i to se uči kroz ovakve utakmice. Svjesni smo da smo sami krivi što smo izgubili bod, ali smo i dobili dobar nauk za buduće mečeve.«

Mladi bek Subotičana, kojeg publika može prepoznati po dresu s brojem 4, u sezoni koja je upravo počela očekuje pravi razvoj svoje karijere.

»U stručnoj politici, u kojoj je prednost dana mladim igračima, očekujem više minutaže u odnosu na prošlu sezonu. Svaka minuta u igri i svaka utakmica su, uz treninge, pravi put da se karijera dalje razvija, da pravim važne korake u rukometu. Nadam se da će veća minutaža donijeti i više golova u mreži rivala. Mlada smo ekipa, ali imamo dosta kvalitete u našim redovima. Jasno je da se ove sezone nećemo boriti za vrh, ali smo zato vrlo spremni da našoj publici prikazemo dobar rukomet, te da ih i dalje radujemo pobjedama u Subotici«, dodaje Peić Tukuljac.

D. Vuković

Dvanaest ekipa

U sezoni 2017./18. u Super ligi Srbije za rukometaše nastupa dvanaest ekipa, *Sloga* (Požega), *Crvena zvezda* (Beograd), *Metaloplastika* (Šabac), *Obilić* (Beograd), *Železničar* 1949 (Niš), *Požarevac*, *Partizan* (Beograd), *Rudar* (Kostolac), *Mokra Gora* (Zubin Potok), *Jugović* (Kač), *Šamot* (Arandjelovac) i, naravno, *Spartak Vojput* iz Subotice.

Dvije najbolje ekipe iz prošle sezone, novosadska *Vojvodina* i pančevački *Dinamo* nastupaju u regionalnoj SEHA ligi, uz *Vardar*, *PPD Zagreb*, *Celje*, *Tatran Prešov*, *Metalurg*, *Meškov Brest*, *Gorenje* i *Nexe*.

U NEKOLIKO SLIKA

250 godina župe u Starčevu

Iz Ivković šora

Tmurno

piše: Branko Ivković

Eto, čeljadi, kukali smo na vrućinu, pa na sušu a sad nam nije pod brk kad pada kiša, pa samo zanovetamo, veli moj Joso. Doduše, ne možem mu dat za pravo. Ta sve je ove godine išlo nama paorima u kontru: kiša budne kad ne fali, sunca je bilo i priviše pa nam kuruzi izgorili i podobijali kojekake boleštine. Sve se smislim, sad kad ovi počmu skidat cine i od to malo roda na kojikake »aflatoksine«, bube, te zaraze i rasne i domaće. Jeto, nadošo sam na to da kad o tim pripovidad počme me trest nika zima i oma nisam sav svoj. Da nije kojikaki trevljanja i zabava med našom mladeži borme nikako se ne bi proveli i napale bi nas sva-kake boleštine. Neg jeste l vidili, sad će se morat ić na nike »obavezne priglede«, jel ako tamo ne idemo vele da nas neće tit bresplatno ličit iako plaćamo zdravstveno. Al jeto, ima kome će i dobro doć. Na priliku moće se po novim bresplatno opraviti ono što spada pod »estetiku«. Hm, kako to kadgod nije bilo, ta ja sam cio život jeto s ovim velikim ušima; da pot-padam pod mlađe od 18 lita oma bi njim dao da mi ji potkrate, a ovako ne možem. Samo slušam ovog mog pajdaša, ta jeste on malkoc bisan i komisan, al pravo divani pa nek se srdi kugod oće. Po njem bi tribalo kod tušta nji malkoc prominit glavu i ono u noj, pa da se već jedared misli i radi čovičanski a ne sve naopako. Al posebno sam se uzjogunio kad sam načito da triba pet crveni dat za vozanje kroz korzu i još po digod... A nisu se sitali ondak opraviti i stazicu, makar i ko ove što imamo, nikake, grbave i sve ispucane pa da mož kojikako protirat neg ić naokolo par kilometeri. Cigurno će samo bicigle napraviti najveće štete; drugo ne smeta, ni ovi što se velikim kombikama natrće popriko korze pa po dana stoje tako a svit ji obalazi jel »istovaraju« robu, pa ondak i kamiončići isto tako »doneli robu«... Samo, eto, biciglisti smetaju ovim našim varoškim ocima. Al šta ćemo, ima i goreg. Jeto, niki dan čitam da će dica u škuli morat plaćat jal opravljat u škuli što se satare na bilo kaki način. Doduše, to nije rđavo, u škule, bar u ovoj našoj, nije niko metio ni nov stoc otkad sam ja išo u nju, sad se već sve poraspadalo i tare se već samo od sebe a ne od kako vele ardalave dice. Ovo su se baš huncucki dositili, nek lipo baće i nane u ovim našim »bresplatnom« škulovanju lipo ispopravljaju nameštaj, a možda će morat i umazat škulu, jel domara više nema. Al zato je dotrvalo na nove limuzine. Pa neće čeljad tirat ove stare dok love bicigliste i nas s istim takim starim kugod i njevi do sad. Tako jedared meni kazli »vidi kaki ti je zardan auto«, a ja odgovorijo natrag »ta vidi kaki je tvoj, isti taki zardan a još i prljav«. Gospodin se fajn rasrdio, pa sam ostio i na buđelaru. Al pak. Samo sad više borme neću moć. Sad je njev nov, a moj osto isti taki zardan, a kako nam se piše borme još će dugo taki i bit... Ajd, neću više mudrovat, čeljadi, ionako me već ni ova moja ne sluša. Zbogom.

Bać Ivin štodir

Ne mož baš sve PLATIT

piše: Ivan Andrašić

Bać Iva niko jutro uranijo, pristavijo bečara, pa ošo ko pekara donet lapinju. Njegova će iz noćne, a znade da volji pojist što-goda friško i toplo pri neg legne. I nako, kako samo on znade imat sriće, zadržala ga malo duže neg što tribalo nikakim divanom jedna žena, jedva je i poznaje. Veli ima ništa natrukovano, to bi sva-kako moro vidit. Jedva došo do riči, samo je reko da će dojt ko njoje, pa se požurijo doma. Džabe, već u ganku ositijo da mu bečar zagori-jo. Na svu sriću, imo još vrimena latit drugu labošku i pristavit drugi. Zagoriti odno u šupu, istreso u Belin kabov, pa oma zaparijo i meki-nja. Veli, to će je bit lipi napoj. U poslidnji čas došo natrag u kujnu, malo falilo da mu zagori i drugi. Njegova došla, slatko se naumakala friške lapinje u bečar, al stalno ništa čudno gleda u labošku, nikad ne pravu bečara u te, a i cila kujna se ositi na zagorito. Ni ništa rekla, samo otrisala usta i ošla leć. Bać Iva isapijo da ima još dosta vrimena dok ne triba pogrijat ručak, ponediljkom uvik jidu no što jim ostane o nedilje. Njegove reko nek samo spava, neće je ni budit ranije, veli odbiciglaće se očas ko te žene što mu se jutros javila. Istina, ni baš moglo kako naštodiro, uvik nikoga trefi, pa se mora malo sustavit i razminjit koju rič. Tako i danas. Taman došo do centra, iz bircuza ga niko pozvo, pa šta će, ostavi biciglu i unide. Uviek se držo još noga o pokojnoga dade: »Ka projdeš nuz crkvu prikrsti se, ka projdeš nuz bircuz unidi!«. Tako i sad, unišo, ka tamo jedan njegov što zovoga poslidnjega rata, pa i dobar komat potli rata bijo svaćiji, a par godi-na unatrag ope međ prvima ko njegovi. »Ne znam, bać Ivo, šta da radim. Eto, baš sam oduviek naš, a tako i moja dica. Prvać stariji tijo pravit papire, al mu rekli da triba sve pridat, pa čekat skoro godinu dana. A njemu se jako žuri, tribo bi it u Švapcku i to sa cilom famili-jom. Tetak našo posla i za njega i za njegovu. E, sad bi mi tribo niko ko je dobar sa kakim popom, pa da kakogod š njim uredi da dobije crkvene papire. A znadem da vi stalno šurujete sa našim župnikom«, veli taj, bać Iva mu se nikako ni mogo sitit imena. Pito i šta će popit, ni tijo ništa neg samo čaj o titrice. »Pa šta ću ti ja, samo otideš ko pope, on u crkveni knjiga ima zabilježite sve sakramente što ste i ka ste primili, pa će vam oma natrukovat i papire«, veli bać Iva. »E, lako vama divanit tako štogoda, al ko nas je veliki problem što ja i moja nismo vinčani, a dica nam nisu ni krstita. Jedino snaja i unučad krsti-ti, al u ne crkve što se u njoje ne krsti cilom šakom. Pa eto, ako vam ni teško divanit sa župnikom, nek samo kaže, platili bi mi koliko triba, samo da nam natrukuje te papire. A ne bi ni vama bilo zabadvaj«, veli vaj. Bać Iva samo duboko izdanijo i pozvo birtaša. Poručijo veliku ra-kiju zovoga i oma platijo. »Ne znam, to moraš sam pitat popu. A što se mene tiče, ne može se baš sve u životu platit«, reko mu i krenijo se, al ka vidijo koliko se zadržo, samo okrenijo biciglu i ošo doma.

RECEPT NA TACNI

Čokoladna
torta

Očokoladi su pisane knjige, pjevane pjesme, snimani fil-movi, pričane legende. Čokoladom su osvajane mno-ge borbe, bar one s neodoljivom potrebom za slatkim ili one u kojima osvajate nečije srce ili se borite za iskupljenje. Priče o čokoladi su bajkovite, a takvi su i recepti u kojima je glavni sastojak čokolada. Ovo je baš jedan od tih recepata gdje je ljubav prema čokoladi pretopljena u tortu.

Potrebno: Za piškotu: 4 jaja / 80 g šećera / 200 g maslaca / 120 g čokolade za kuhanje / 4 žlice brašna / prašak za pecivo.

Za fil: 600 ml slatkog vrhnja / 250 g čokolade za kuhanje / 80 ml mlijeka / 2 žlice šećera.

Postupak: Prvo pripremiti piškotu tako što čokoladu za kuhanje otopimo na pari. Jaja polupamo i odvojimo žumanjak od bjelanca. U sud sa žumanjcima dodamo polovinu pripremljenog šećera i mutimo dok se ne rastopi. Dodamo maslac i mutimo mikserom dok se sastojci ne sjedine. Do-damo ohlađenu rastopljenu čokoladu i izmutimo mikse-rom. Mikserom izmutimo i bjelanca. U izmucena bjelanca dodamo preostali šećer i mutimo dok se ne rastopi. Izmu-ćena bjelanca dodamo u sud za mućenje. Dodamo prašak za pecivo, brašno i miješamo dok se sastojci ne sjedine. Pre-ručimo dobijeno tijesto u okrugli kalup namašćen i posut brašnom (ili koristimo papir za pečenje). Pečemo oko 20 minuta na 200 stupnjeva Celzija.

Nakon toga pripremamo fil tako što prvo u posudu stavi-mo slatko vrhnje, koju zagrijavamo na štednjaku dok ne pro-vri. Posudu sklonimo sa štednjaka i u nju dodamo izlomljenu čokoladu i miješamo dok se ne rastopi. Ta smjesa se povre-meno, onako usput, promiješa i kako se bude hladila tako će se zgusnuti. Pripremljeno mlijeko sipamo u sud sa šećerom i miješamo dok se šećer ne rastopi, te time prelijemo piškotu. Zatim sadržinu iz posude nanasemo na piškotu u kalup. Ka-lup stavimo u hladnjak da se fil još malo stegne. Ohlađenu i stegnutu tortu izvadimo iz kalupa i stavimo na tacnu.

Dekoracije su na vama i kombinacijama u kojima vi volite jesti čokoladu. Pomoću cjediljke na tortu možete nanijeti kakao prah ili neko voće, što je uvijek dobitna kombinacija. Za sve one kojima ni ovo nije dovoljno čokolade, postoji mogućnost da tortu preliju s još malo istopljene čokolade. Mogućnosti su velike. Dozvolite sebi da vas okupira ljubav prema čokoladi. U slast!

Gorana Koporan

**PETAK
29.9.2017.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:11 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
10:20 Gorski liječnik, serija
11:09 Ekumena
12:00 Dnevnik 1
12:27 Voli me zauvijek, telenovela
13:12 Dr. Oz, talk-show
13:58 Normalan život
14:50 Bonton (R)
15:00 Dobar dan, Hrvatska
16:00 Detektiv Murdoch, serija
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Daj pet(ak)
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Crvena svjetla, američko-španjolski film
21:56 Romance velikih umjetnika: Salvador Dali & Gala Eluard, dokumentarna serija
22:42 Eurojackpot
22:52 Hrvatska za 5
23:47 Dnevnik 3
00:20 Igre moći, serija
01:02 Detektiv Murdoch, serija (R)
01:44 Don Matteo, serija
02:40 Klica zla, serija
03:39 Kuća od karata, serija
04:34 Tema dana
04:46 Kod nas doma
05:31 Dinastija, serija
06:18 Voli me zauvijek

05:52 Regionalni dnevnik
06:32 Džepni djedica, serija za djecu
07:00 Juhuhu
09:00 Moja životinjska obitelj, serija (R)
09:05 Plesni izazov - serija za mlade
09:30 Školski sat: Grčko - perzijski ratovi
10:03 Na prvi pogled, serija za djecu
10:32 Mulci, serija za mlade
10:57 Paul O'Grady i ljubav prema psima, dokumentarna serija
11:24 Poirot, serija
12:21 Veliki preporod britanskog vrta, dokumentarna serija (R)

13:27 Njezin potajni ubojica, američki film
15:07 Mjesto pod suncem - zimsko sunce, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
17:00 Zagreb: Judo, GP - prijenos
19:00 Gruzija i Azerbajdžan: Odbojka EP(ž): četvrtfinale, uključenje u prijenos
20:35 Umorstva u Midsomeru, serija
22:09 Nijemi svjedok
23:59 Nezaboravljeni, serija
00:45 POPROCK.HR
01:15 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
30.9.2017.**

06:55 Klasika mundi: 40. samoborska glazbena jesen - Večer argentinske glazbe 2015., 1. dio
07:45 Udaljeni bubnjevi, američki film - ciklus klasičnog vesterna
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:15 Sigurno u prometu
13:45 Duhovni izazovi
14:20 Prizma - multinacionalni magazin
15:10 Svijet aplikacija, sponzorirana emisija o tehnologiji
15:40 Zdrav život
16:10 Potrošački kod
16:35 Bonton
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik: Mađarski tragovi u Međimurju
17:40 Lijepom našom: Lipik, 2. dio
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 LOTO 7/39
20:05 Dostavljač, američki film
21:50 A strana, natjecateljsko-zabavna emisija
23:25 Dnevnik 3
00:00 Stranac, američki film
01:55 Udaljeni bubnjevi, američki film
03:35 Lewis, mini-serija (R)
05:05 Reprizni program
05:20 Potrošački kod

05:45 Tema dana
05:57 Veterani mira
06:42 Dinastija, serija

05:53 Regionalni dnevnik
06:33 Džepni djedica, serija
07:00 Juhuhu
08:56 Moja životinjska obitelj
09:01 Plesni izazov - serija
09:30 Serija za mlade
10:30 Lidijina kuhinja: Ragu, dokumentarna serija
11:05 Vrtlarica
11:35 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsh
12:30 Špica, riva, korzo
14:25 Umorstva u Midsomeru, serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Veslanje SP, prijenos
17:15 Zagreb: Judo, GP - prijenos
19:00 Gruzija i Azerbajdžan: Odbojka EP(ž): polufinale, snimka
20:05 Vina svijeta
21:00 Anthony Bourdain - Upoznavanje nepoznatog: Novi Meksiko
21:45 Himalajom pješice, dokumentarna serija
22:50 Motel Bates, serija
23:40 Varalice, serija
00:25 Sutkinja Rebecca, humoristična serija
00:55 HRT TOP 20
01:40 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
1.10.2017.**

07:50 Pariz, grad zaljubljenih, britanski film - Zlatna kinoteka
09:10 Pozitivno
09:40 Biblija
09:50 Portret Crkve i mjesta
10:00 Marija Bistrica: Hodočašće hrvatskih vojnika i redarstvenika, prijenos mise
11:45 Bonton
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Rijeka: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:02 Mir i dobro
15:30 Win, Lose or Love, američki film
17:00 Vijesti u 17
17:20 Sigurno u prometu

17:35 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 LOTO 6/45
20:05 Šifra, kviz
21:05 U potrazi za Markom Polom
22:00 Priča o Bogu s Morganom Freemanom: Apokalipsa
22:55 Dnevnik 3
23:35 Doručak kod Tiffanyja, američki film
01:30 Nedjeljom u dva
02:30 Pariz, grad zaljubljenih, britanski film
03:45 Viši inspektor Banks, mini-serija
05:15 Reprizni program
05:18 U potrazi za Markom Polom
06:08 Rijeka: More

06:08 Regionalni dnevnik
06:33 Džepni djedica, serija
07:00 Juhuhu
08:56 Moja životinjska obitelj
09:00 Poirot, serija
10:35 Umorstva u Midsomeru
12:10 Vrtlarica
12:45 Dobar, bolji, najbolji... kroz ušicu igle, dokumentarna serija
13:50 Nećemo reći mladenki, zabavno-dokumentarna serija
14:45 Luka i prijatelji
15:15 Sjedni, odličan
15:45 Magazin Lige prvaka
16:10 Veslanje SP, prijenos
16:55 Rukomet LP (m): Vardar - PPD Zagreb, prijenos
18:30 Zagreb: Judo, GP - snimka
20:05 Katarina Velika, serija
21:00 2001: Odiseja u svemiru, američko-britanski film
23:30 Gruzija i Azerbajdžan: Odbojka EP(ž): finale, snimka
01:10 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
2.10.2017.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
10:20 Gorski liječnik, serija
11:10 Treća dob
11:35 Sigurno u prometu

12:00 Dnevnik 1
12:20 Voli me zauvijek, telenovela
13:10 Dr. Oz, talk-show
14:00 Plodovi zemlje
14:50 Reprizni program
15:00 Dobar dan, Hrvatska
16:00 Detektiv Murdoch, serija
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Čuvar dvorca, dramska serija
21:03 Hrvatski premijeri osobno: Franjo Gregurić, dokumentarna serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
00:05 Detektiv Murdoch
00:50 Don Matteo, serija
01:40 Klica zla, serija
02:40 Kuća od karata serija
03:30 Dr. Oz, talk-show
04:15 Reprizni program
04:25 Kod nas doma
05:10 Dinastija, serija
05:55 Voli me zauvijek

06:03 Riječ i život
06:33 U vrtu pod zvijezdama, animirana serija
07:00 Juhuhu
08:56 Moja životinjska obitelj, dokumentarna serija
09:01 Plesni izazov - serija
09:30 Školski sat:
10:00 Na prvi pogled, serija
10:30 Mulci, serija za mlade
11:05 Sjedni, odličan
11:35 Poirot, serija
12:30 Veliki preporod britanskog vrta
13:30 Posljednji lijepi dan, njemački film
15:00 Mjesto pod suncem - zimsko sunce
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Zauvijek skladatelj
17:30 Gorski liječnik, serija
18:20 TV Bingo
19:00 Kronike Matta Hattera
19:30 POPROCK.HR
20:05 Stadion
21:00 Glavni sastojak, američki film
22:35 Zakon i red: UK, serija
23:30 Bitange i princeze
00:00 Ni krivi ni dužni, (R)
00:30 Noćni glazbeni program

**UTORAK
3.10.2017.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Gorski liječnik, serija
11:10 Glas domovine
11:35 Informativka
12:00 Dnevnik 1
12:20 Voli me zauvijek, telenovela
13:10 Dr. Oz, talk-show
14:00 Dr. Andrija Štampar - vizionar, dokumentarni film
15:00 Dobar dan, Hrvatska
16:00 Detektiv Murdoch, serija
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 U svom filmu, talk show
21:03 Kokozos, dokumentarna serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Igre moći, serija
00:10 Detektiv Murdoch
00:55 Don Matteo, serija
01:45 Klica zla, serija
02:45 Kuća od karata serija
03:35 Dr. Oz, talk-show
04:15 Reprizni program
04:23 Kod nas doma
05:08 Dinastija, serija
05:53 Voli me zauvijek

05:53 Regionalni dnevnik

06:33 U vrtu pod zvijezdama, animirana serija
07:00 Juhuhu
08:56 Moja životinjska obitelj
09:01 Plesni izazov - serija
09:30 Školski sat:
10:00 Na prvi pogled, serija
10:30 Mulci, serija za mlade
11:05 (Re)kreativac
11:35 Poirot, serija
12:30 Veliki preporod britanskog vrta
13:30 The Secret Lives of Second Wives, američko-kanadski film
15:00 Mjesto pod suncem - zimsko sunce, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Puni krug s Michaelom Palinom: Meksiko, SAD, Kanada i Aljaska, dokumentarna serija
17:37 Gorski liječnik, serija
18:27 Goldbergovi, humoristična serija
19:00 Kronike Matta Hattera
19:30 POPROCK.HR
20:05 Žene, povjerljivo!
21:00 Step Up 2: Ulice, američki film
22:35 Zakon i red: UK, serija
23:30 Bitange i princeze
00:00 Goldbergovi, serija
00:30 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 4.10.2017.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Gorski liječnik, serija
11:10 Eko zona
11:35 Bonton

12:00 Dnevnik 1
12:20 Voli me zauvijek
13:10 Dr. Oz, talk-show
14:00 Potrošački kod
14:25 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
14:50 Reprizni program
15:00 Dobar dan, Hrvatska
16:00 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 LOTO 7/39
20:05 Kim Jong Un, neautorizirana biografija, dokumentarni film
21:00 Zapisano u kostima, dokumentarna serija
21:34 Pola ure kulture
22:05 Otvoreno
22:55 Dnevnik 3
23:30 Igre moći, serija
00:15 Detektiv Murdoch
01:05 Don Matteo, serija
01:55 Klica zla, serija
02:55 Kuća od karata, serija
03:45 Reprizni program
04:14 Tema dana
04:26 Kod nas doma
05:11 Dinastija, serija
05:56 Voli me zauvijek

05:53 Regionalni dnevnik
06:33 U vrtu pod zvijezdama
07:00 Juhuhu
08:56 Moja životinjska obitelj
09:01 Plesni izazov - serija
09:30 Školski sat:
10:00 Na prvi pogled, serija
10:30 Mulci, serija za mlade
11:05 Luka i prijatelji
11:35 Poirot, serija
12:30 Veliki preporod

britanskog vrta
13:30 Riječ na r, britanski film
15:05 Mjesto pod suncem
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Milijarderov raj - Otok Necker, dok. film
17:40 Gorski liječnik, serija
18:30 Goldbergovi, humoristična serija
19:00 Kronike Matta Hattera
19:30 POPROCK.HR
20:05 Oči u oči
21:00 Slobodni strijelci, američki film
22:35 Zakon i red: UK, serija
23:30 Bitange i princeze
00:00 Goldbergovi, serija
00:30 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 5.10.2017.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
10:20 Gorski liječnik, serija
11:10 Lindo i Ilijerica, emisija pučke i predajne kulture (1. dio)
12:00 Dnevnik 1
12:20 Voli me zauvijek
13:10 Dr. Oz, talk-show
14:00 Sigurno u prometu
14:25 Prometej
14:50 Reprizni program
15:00 Dobar dan, Hrvatska
16:00 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Šifra, kviz
21:00 Noćni upravitelj, serija

21:45 I to je Hrvatska:
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Igre moći, serija
00:10 Detektiv Murdoch
00:55 Don Matteo, serija
01:45 Klica zla, serija
02:45 Igra, serija
03:35 Dolina sreće, serija
04:20 Dr. Oz, talk-show
05:05 Kod nas doma
05:50 Voli me zauvijek

05:53 Regionalni dnevnik
06:33 U vrtu pod zvijezdama, animirana serija
07:00 Juhuhu
08:56 Moja životinjska obitelj
09:01 Plesni izazov - serija
09:30 Školski sat:
10:00 Na prvi pogled, serija
10:30 Mulci, serija za mlade
11:05 Pozitivno
11:35 Poirot, serija
12:30 Veliki preporod britanskog vrta
13:30 Zbogom, gospodine Chips, britanski film
15:10 Mjesto pod suncem - zimsko sunce, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Model i Bušmani, dokumentarni film
17:40 Gorski liječnik, serija
18:30 Goldbergovi, serija
19:00 Kronike Matta Hattera
19:30 POPROCK.HR
20:05 Koktel bar
21:00 Manglehorn, američki film
22:40 Zakon i red: UK, serija
23:35 Bitange i princeze
00:05 Goldbergovi, serija
00:35 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 sati na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati, a emisija iz kulture *Svjetionik* nedjeljom od 16.30 sati. Polusatne emisije emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati na Trećem programu Radija Novi Sad.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

HRVATSKA PANORAMA NA TV SUBOTICA

Hrvatska panorama u produkciji UN Cro info emitira se na TV Subotica. *Cro info vijesti* mogu se gledati svakim radnim danom, od 15 sati i 30 minuta, 17 sati i 50 minuta, 22 sata i 30 minuta i pola sata nakon ponoći. Emisija *Motrišta* emitira se u premijernom terminu utorkom od 20 sati, te u repriznim terminima srijedom od 10 sati i nedjeljom od 21 sat. Polusatna emisija *Zlatna škatulja* je na programu premijerno petkom od 20 sati, a reprizira se nedjeljom od 17 sati i 30 minuta te utorkom od 13 sati i 30 minuta.

Carska bara

BARA, kako to carski zvuči

Još kao malima nam skrenu pažnju na bare i da pripazimo da se ne uprljamo u njima. Jer, da, one su na glasu mokrih i prljavih i zabranjenih. A sve što djeca u njima vide je zabava, moguće pljuskanje nogama, prskanje, prava sreća. I onda porastemo i saznamo da uz ove naše ulične bare, koje nastanu kada pada kiša i kada voda ispuni udubljenja na betonu i oko njega, a nestanu s prvim suhim vremenom, postoje i neke velike bare u kojima žive mnoge biljke i životinje. A jedna od svih tih bogatih raskošnih bara je i Carska bara. Koliko je to samo carski uvjerit će se svatko tko odluči provesti dan ili dva obilazeći ovu barsku ljepoticu.

Za one kojima uvod nije bio dovoljno uvjerljiv, na samom početku otkrit ćemo da je riječ o Carskoj bari, koja je stavljena pod zaštitu kao prirodno znanstveno-istraživačko područje. Smještena je 17 kilometara od Zrenjanina, a njen značaj uveličava i činjenica da je riječ o Specijalnom rezervatu prirode. Ova važna bara, kao i nekoliko drugih u njejoj okolini, nastala je tako što je Begej, poslije svakog svog poplavnog vala, plavio prostrani rit. Begej je reguliran izgradnjom ribnjaka, ali je sjeverno od njegovog korita uobličeno nekoliko bara.

Mjesto koje čaplje vole

Ovo područje ima pogodnu klimu za ovakvo stanište, pa je najveći dio bare obrastao trskom, rogozom i nizinskom šumom. Cijelo područje predstavlja skup barsko-močvarnih, šumskih, livadskih, stepskih i slatinskih eko-sustava s raznovrsnim i bogatim živim svijetom i staništem mnogih vrsta biljaka i životinja, među kojima su mnoge rijetke i zaštićene vrste. Carsku baru su najviše proslavile ptice, a činjenica da je ovdje evidentirano oko 250 vrsta dovela je do toga da je ovo područje upisano u listu močvarnih područja od međunarodnog

značaja. Sasvim sigurno ćete ovdje sresti kormorana, pelikana, možda biti u društvu prepelice ili bjelobrade čigre ali i vidjeti gnijezda prdavca ili orla bjelorepana. Čaplje će vas pratiti na svakom koraku, jer ovdje vole provesti vrijeme svih deset vrsta europskih čapli. Posebno razdoblje godine za sve ljubitelje ptica je upravo jesen, jer je Carska bara jedno od glavnih mjesta odmora i ishrane za vrijeme seobe i tada se ovdje sreće više tisuća ptica. Naravno, svemu tome će dinamiku dati hrčak, lasica, bjelouška, krtica, zelena žaba ili šareni daždevnjak. Predugačko bi bilo nabranje svih odvažnih careva ove bare, pa će neki ostati kao iznenađenje i za slučajni susret.

I akcija i reakcija

Vjerujem da je sve ovo vrijedno naklona, ali da je ostalo i onih kojima i dalje nije jasno što bi oni mogli raditi u jednoj bari, ma koliko ona carska bila. Osim uživanja u spontanim susretima zaista rijetkih ptica i zaista raskošne prirode, u području Carske bare je u ponudi i turistički obilazak brodom *Carska lađa* duž toka Starog Begeja, do vidikovca izgrađenog na jednom od najatraktivnijih dijelova Carske bare. Oni odvažniji i samostalniji imaju priliku iznajmiti kanu ili čamac i uživati u vožnji po Starom Begeju. Carska ponuda je i kad je u pitanju promatranje ptica i promatranje divljači u prisustvu vodiča, a tu je i neizostavni foto-safari, tako da se nemojte uplašiti kada iz trske izviri objektiv malo većih razmjera, jer ovakve rijetkosti žude da zabilježe fotoreporter i profesionalni fotografi. Svaka-ko, prizora za ovjekovječiti ovdje ne manjka.

Jesen je stigla, ptice se prebrojavaju po Carskoj bari i nije hladno za šetnju po nekoj od staza. A šarenilo koje se tamo sad odvija je naravno carsko. Doživite to.

Gorana Koporan

U tri riječi - **SVJEŽE, DOMAĆE, ZDRAVO !**

ЈКП "Суботичке пијаце"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

*** INOZEMSTVO**

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: VBUBRS 22

VOJVOĐANSKA BANKA

AD MS FIL. SUBOTICA

IBAN: RS35355000000200292421

NIU Hrvatska riječ,

Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:

NIU »Hrvatska riječ«,

Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

Uplatu izvršiti na broj žiro računa
355-1023208-69

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.

Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON

ZA DETALJNIJE INFORMACIJE

+381(24) 66 55 44

DEŽURSTVO 0-24 SATI

300. obljetnica franjevačke rezidencije u Subotici

ZNANSTVENI SKUP

3. listopada (oktobra) 2017. (Agustinianum)

PROGRAM

09,00 - 09,30	Registracija
09,30 - 10,00	Pozdravne riječi gostiju
10,00 - 11,00	Predavanja: dr. Robert Skenderović: Društveno-političke i crkvene prilike u prvoj polovini 18. stoljeća u Subotici Bela Tonković, lic. phil., lic. theol.: Razvitak franjevačke redovničke obitelji u Subotici u tzv. Rezidencijalnom razdoblju (1717. – 1759.) dr. Géza Czékus: Epidemije kuge u I. polovici 18. st. u Subotici
11,00 - 11,15	Pauza
11,15 - 12,15	Kristina Miljački Matak, dipl. ing. arh.: Od turske tvrđe do franjevačkog kompleksa u Subotici dr. Zsuzsanna Korhecz Papp: Nekadašnji trokatni barokni oltar franjevačke crkve sv. Mihovila u Subotici (1736.-1741) msgr. Stjepan Beretić: „Najstarije subotičke matice“ (1687 – 1756)
12,15 - 14,00	Rasprava, pauza
14,00 - 15,00	Miroslav Stantić, dipl. mus.: Doprinos franjevaca razvitku glazbene kulture u Subotici u 18. stoljeću Bela Tonković, lic. phil., lic. theol.: Uloga franjevaca u razvitku školstva u Subotici u tzv. rezidencijalnom razdoblju prof. dr. Marina Vinaj: Baštinske riznice franjevačkih knjižnica – subotička i osječka priča
15,00 - 15,15	Pauza
15,15 - 16,15	o. Mátyás Wertheim, gvardijan segedinski: Segedinski franjevački samostan – majka subotičkog samostana dr. Károly Orcsik: Filijale subotičke župe sv. Mihovila i pastoralni rad franjevaca u novonaseljenim mjestima u prvoj polovini 18. stoljeća. prof. dr. o. Danijel Patafta OFM: Franjevci u Bačkoj i Srijemu – povijesna perspektiva poticaj za budućnost
16,15	Rasprava
17,30	Koncelebrirana svečana sv. misa svih nazočnih svećenika u franjevačkoj crkvi s obredom preminuća sv. Franje Propovjednici: dr. Janos Péntzes, biskup subotički, na mađarskom jeziku o. Ilija Vrdoljak, provincijal Franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda, na hrvatskom jeziku

Pokrovitelji / Támogatók

